

2004ko otsailaren 29a
LXVII. urtea
1.933 zenbakia
3,20 euro

DELITU EKOLOGIKOAK: Legedi gogorra baina zigorrik apenas

ARGIA

«ETAk
ez du su-etenik
aldarrikatu,
su-etenak orokorra
eta behin betiko
izan behar du»

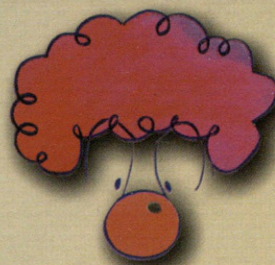
Josu Jon Imaz

latun 73

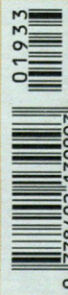
NAFARROA GAUR

Victor Aierdi • Floren Aioiz • Jose Luis Mendoza • Jon Alonso

Pailazoen sekretuak

Jose Ignazio Ansorenaren
eskutik

Zarena zarella ere, hauxe duzu dibertimendurik aproposena:

Lauburua

Zuhurtzia, zortea,
sena eta abilezia
uztartzeko dituen
mahai-jolasa.

SALMENTA PREZIOA

35€

 ARGIA

ARGIAko 943 37 15 45 zenbakian,
denda@argia.com helbidean edo
ohiko salmenta puntuetan.

asteko gaia

- **Delitu ekologikoak: Legedi gogorra baina zigorrik apenas.** UNAI BREA **4**

pertsonaia

- **Josu Naberan: "Euskal mitologia zaharretik asko dugu ikasteko".** E. EIZAGIRRE/ I. EIZAGIRRE **8**

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis: ASISKO URMENETA** **14**
- **Martxoko hauteskundearen aurrean.** RICARDO ORTEGA **15**
- **Idazle gaztearen kalbarioak.** IBAN ZALDUA **16**
- **Euskarak behar al du telebista?.** J. OSORO **17**
- **Luparekin: Nork hautsi zuen Eroski-Consum?.** JUAN MARI ARREGI **18**
- **Txandan: Krokodiloaren malkoak.** AINGERU EPALTZA **19**
- **Hiruko txikian: Menia, ogi.** J.M. OSTOLAZA **19**
- **Oihartzunak** **20**

erdiko kaiera

- **Pailazoen eskuliburua.** LORE AGIRREZABAL **21**
- **Appassionato, ma non troppo.** AINARA GURRUTXAGA **26**
- **Ezpalak: IZASKUN JAUREGI** **28**
- **Argitalpenak: PILAR IPARRAGIRRE** **30**
- **Denbora-pasak** **32**
- **Ihesi: Goiz pasa bentaz benta** ASIER AGIRRESAROBÉ/MUSKILDA TELLABIDE **34**
- **Makina bat kontu.** **38**
- **Sukaldean.** H. ETXEBERRIA/D. DE JORGE **40**

gaiak

- **Aramaio eta Arrasate elkarri begira.** PILAR IPARRAGIRRE **41**

termometroa

- **P. Basterretxea: "Egoera gogorrari erantzun gogorra ematea pentsatu genuen".** AINHOA LENDINEZ **43**
- **Eroskik eta Fagorrek finantzatzeko formula berrietara jo dute.** DANIEL UDALAITZ **45**
- **Elkarrizketa: Josu Jon Imaz.** MIKEL ASURMENDI **48**
- **Bero-beroan** **54**
- **Net hurbil: Alemaniak ahaztu zuen genozidioa: Namibiak ezin du.** PELLO ZUBIRIA **56**

azkena

- **Literatura esperantzarekin batera hiltzen ari da.** JON ALONSO **58**

Talde ekologistek salaketa publikoaren eta mobilizazioaren bidea erabiltzen dute usu ingurumena babesteko ahaleginean. Bada beste bide bat ere, hain erabilia ez dena: epaitegietara jotzea. Gero eta sarriago jartzen

dituzte ustezko delitu ekologikoen salaketak, baina ez diote lehentasunik ematen bide horri. Ingurumena babesteko legedia gero eta zorrotzagoa da talde ekologisten ustez, baina praktikan, nahi baino gehiagotan antzua. **04**

Delitu ekologikoak

Josu Jon Imaz

«ETAk ez du su-etenik eman»

EAjko EBBko Josu Jon Imaz lehendakariaren hitzetan ETak Kataluniarako aldarrikatu duen su-etena nazkagarria da, iruzurra. Su-etena benetakoa izango bada, orokorra eta behin betikoa izan behar da. **48**

Luparekin

Juan Mari Arregi **18**

PAILAZOEN ESKULIBURUA

Bizitza ulertzeko beste modu bat

Pailazo izateko garrantzitsuenak espiritu askea izatea da. Baina badira ikasi beharreko beste hainbat gauza. Taldeak eta ikuskizunak sortzeko gomendioak, praktikatzen hasteko eske-txak eta abestiak eskaintzen ditu *Pailazoen eskuliburuan*, besteak beste, Jose Ignazio Ansorenak. **21**

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produkzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estitxu Eizaguirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Sustapena eta harpidetza: Kike Amonariz. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Kortia. Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Sorluze, Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loliarte. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRO- NIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 118 euro. Ipar Euskal Herria: 143 euro. Espainia: 118 euro. Beste atzerriak: 150 euro. Airez: 235 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaiña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza/ Argazkia: Karlos Corbella

Delitu ekologikoak

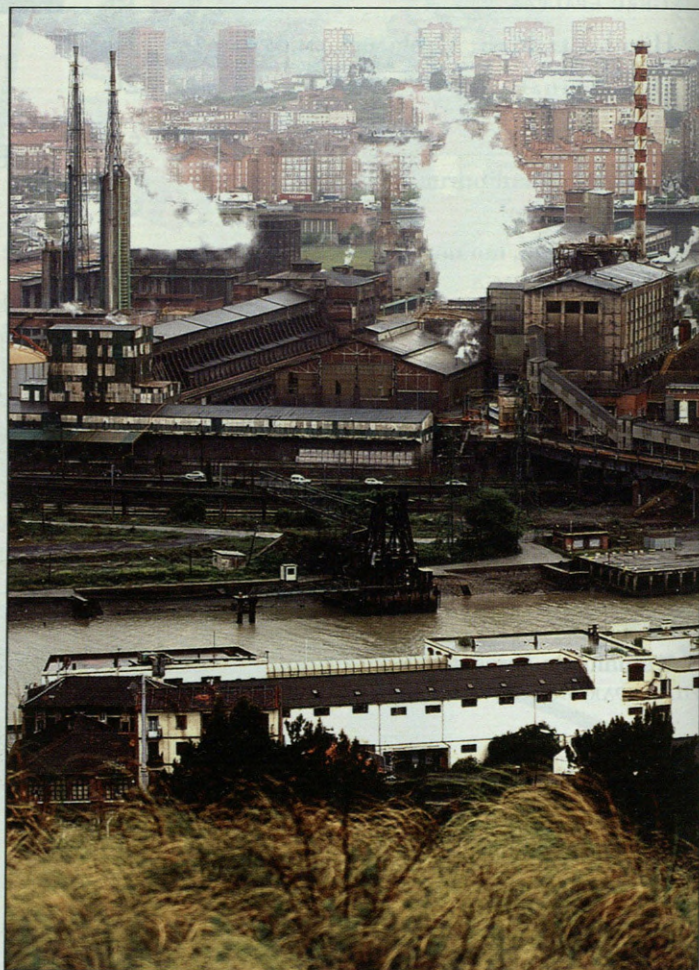
Legedi gogor baina zigorrik

Ohituraz, salaketa publikoa, mobilizazioa eta irudimenez gainezkako ekintza ikusgarriak izan dira ekologisten arma nagusiak. Hala da oraindik ere, baina horri gehituta (eta horren lagun) epaitegirako bidea gero eta sarriago jorratu dute azken urteotan. Borroka neketsu, garesti eta askotan antzua izanik, talde ekologista gehienek ez diote berebiziko lehentasuna ematen, baina nola-baiteko balioa baduela aitortzen dute. Bizkaian, erreportaje honetan aztertu dugun herrialdean, salaketaren bat ezarrita ez daukan talde gutxi dago gaur egun.

UNAI BREA

TXIPIO BAI TALDE EKOLOGISTA ez da oso handia. Plentzia, Gorliz, Lemoiz eta Barrika, Bizkaiko lau herri txiki dauzka lan eremu, eta kideak ere ez ditu lar. Hala ere, gauza dira hamarren bat auzitan ibiltzeko aldi berean, eta arrakastatsu gainera: eurek ezarritako salaketengatik irekitako bost auzi burututa daude dagoeneko, eta guztietan arrazoia eman diete epaileek. Elkarteko Joserra Ortiz kideak azaldu duenez, "urte luzez ekologistek baztertuta eduki dute bide judiziala, eta guk uste dugu lan tresna egokia dela; mobilizazioa eta komunikabideen aurreko salaketa ezin daitezke gure arma bakarrak izan. Hori ere ezinbestekoa da

JON HERNAEZ. ARGAZKI PRESS

jakina, baina gero lana burutu behar da, eta horretarako legeak erabili behar dira".

Txipio Bairena muturreko adibidea dela esan daiteke. Talde ekologista gehienek ez dute hain sarri jotzen epaitegietara, eta batez ere ez dituzte hain emaitza onak lortzen. Nolanahi, talde gehienek ez diote uko egingen bide horri.

apenas

LUTS JAUREGIALITZO, ARGAZKI PRESS

Carlos Alonso abokatu eta Ekologistak Mar-txaneko Batzorde Juridikoko kideak dioenez, "talde ekologistek bitarteko gehiago eta babes sozial handiagoa eskuratu dute azken urteotan, babes juridikoa barne, eta horrek bide judiziala gehiago erabiltzea eragin du. Bestetik, inguru-menaren alorrean legedi zabala eta txukuna daukagu, eta horrek aukera gehiago ematen du. Beste kontu bat da legedi hori zelan erabiltzen den, eta horretan hutsune handiak daude".

Epaitegi-tara jotzeak denbora, lana eta dirua eskatzen du. Ahalegin eskerga, baina askotan bilatutako etekinak ematen ez dituen. "Kanpotik ikusita —dio Carlos Alonsok— beharbada, askotan arrazoia ematen digutela irudi dezake, horrelakoek sona handiagoa izaten dutelako komunikabideetan, baina ez da hala. Egia da ekologisten aldeko epai batzuk izan direla, baina nahi genituzkeenak baino askoz gutxiago". Horren zergatia justizia-administrazioaren gabezia eta mugetan bilatu beharko litzateke.

Barakaldoko Rontalde enpresako ardura-dun bik zigorra jaso zuten jaurtikitako substantzia kutsagarriek heriotza bat eta kaltetuak eragin zituztelako. Delitu ekologiko ez zela izan ebatzi zuten epaitegiak.

Txipio Bai elkarte ekologistak Barrikabaso inguruak direla-eta Udalaren aurka hasita dauka auzia, lur eremuak bersailkatu eta etxeak eraikitzeke egokitu nahi izateagatik. Goiko iru-dian Barrikako eraikuntza berriak.

Bitarteko gutxi justizia-administrazioan

Joserra Ortizen ustez, "justiziak ez ditu urrats ausartak ematen ingurumenaren defentsan, eta gainera mugak dauzka, zuzenbide administrazioaren esparruan behinik behin". Txipio Baiko kideak azaldu duenez, administrazioak onartutako edozein arau zuzena eta onuragarria da kontrakoa frogatu arte: "hala dio zuzenbideak, eta beraz guri dagokigu errudun dela frogatzea. David eta Goliathen arteko borroka da, epaitegiei ez baitzaio erraza suertatzen administrazioak lege dauzkan pribilegio horien zama gainetik kentzea. Maila horretan, garrantzi handia daukate mobilizazioek eta komunikabide bidezko salaketek".

Beste gako bat ingurumen gaietan soilik diharduen fiskaltzarik eza da. Egon badaude ingurumen adituak diren fiskal bereziak, baina beste hamaika auzitan ibiltzen dira aldi berean, eta horrek euren lana mugatzen bide du. Gaiak badu bere garrantzia: Espainiako Estatuan, ingurumen kontuetarako propio sortutako fiskaltza daukaten herrialdeetan ematen da salaketa, epaiketa eta sententzia gehien. EAEko Auzitegi Nagusiko fiskaltzak gai honi buruz daukan iritzia lortzen ahalegindu gara, baina uko egin diote gurekin hitz egiteari. Diotenez, ez daukate komunikabideekin jarduteko ohiturarik.

Oro har, bitarteko gutxi dagoela sumatzen du Carlos Alonso abokatuak: "Lanabes gutxi, prestakuntza eskasa eta gogo handirik ez. Honen guztionen zergatiak sakon aztertu beharko lirateke, baina kontuak kontu, epaitegiak alferrak izaten dira ingurumenaren aurka-ko erasoak zigortzeko garaian".

Kaltea konpontzea, garestia eta zaila

Aurrekoari justiziaren gaitz ia endemikoa gaineratu behar zaio: geldotasuna. Javi Vazquez Barakaldoko Ezpitsua plataformako bozeramaleak salatzen duenez, "askotan arrazoia ematen digute, bai, baina ordurako beranduegi izaten da, kaltea eginda dago eta". Horren harira, justizia-administrazioari hutsune larria ikusten dio Vazquezek: eraso gertatu aurretik babesik ez ematea ingurumenari. "Gure helburua, azken batean, ingurua babestea da. Arrazoia emango digute, bai, baina orduan zelan konpondu apurtutakoa?".

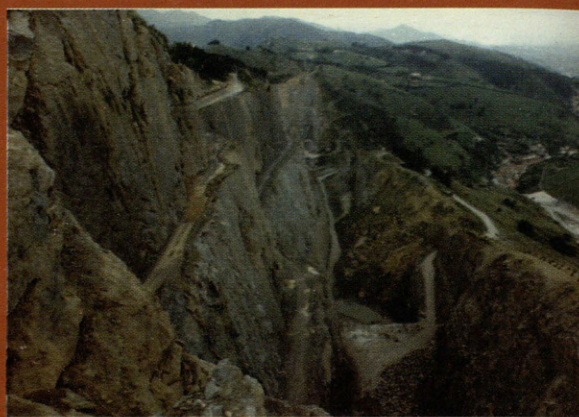
Gai horretaz bestelako ikuspegia dauka Joserra Ortizek: "Ez dago konpondu ezin den kalterik. Paisaia bat berreskuratu egin daiteke, eraikitakoa eraitsiz. Kantabrian, esaterako, hamahiru epai kaleratu dira honezkero eraisketa aginduz; hemen, aldiz, bakarra ere ez. Izor-ratutakoa konpontzea eraikitzea baino askoz garestiagoa da, jakina, baina administrazioa eta eraikitzaileak ohitu egin beharko lirateke kalteak era horretan ordaintzera. Badaude inguru-

Legediaren 20 urteko ibilbidea

Espainiako Estatuko Kode Penalean aspaldidanik daude ingurumenari egindako hainbat eraso (hots, delitu ekologikoak) zigortzen dituzten figura juridikoak, baina "delitu ekologiko" esamoldea ez zen 1983ra arte zabaltzen hasi, 347-bis artikulua ezarpenaz. Erreforma hark ekarritako aldaketarik garrantzitsuenak, hain zuzen, delitu ekologikotzat har daitekeenaren erabateko zabalkundea izan zen: ordura arte epaile batek nekez zigor zezakeen jardunbide ugari argi eta garbi zehaztuta egon ziren 1983az geroztik. Gainera, 347-bis artikulua arabera kaltea egotea ez zen derrigorrezkoa delitua egoteko; ingurumena edota osasun publikoa arriskuan jartze hutsa ere jazar eta zigortu zitekeen baldintza batzuen pean.

Haatik, legedia zorrotzagoa izateak ez du eragin ingurumenaren aurkako ekintzak gehiago zigortzea, Carlos Alonso abokatuaren iritziz behinik behin: "Espainiako Estatuan, 1992ra arte Auzitegi Gorenak ez zuen epai bakar bat ere eman. Euskal Autonomia Erkidegoan, urte hauetan guztietan, salatuaren aurkako epaiak hoge baina gutxiago izango ziren, eta gainera absoluzio harri-garri bat baino gehiago egon da".

1995eko Kode Penal berriak ez omen zuen egoera irauli, ekologistengan itxaropen ugari piztu arren. Oro har, delitu ekologikoengatik zigorrak gogortu eta delitu mota berriak aipatu ziren. "Horien artean azpimarragarrienak —diosku Carlos Alonsok— *ingurumenaren prebikazioaren multzoan sar daitezkeenak dira*". Hots, agintari edo funtzionarioek ingurumenari kalte egiten dioten jardunbideen aldeko txostenak ematea edo haien alde bozkatea,

"Delitu ekologiko" esamoldea 1983tik aurrera hasi zen zabaltzen.

besteak beste. 1995eko Kode Penal berriaren beste neurri esanguratsu bat egindako kaltea konpondu beharra da: legez kanpo eraikitakoa eraitsi, galarazitako oreka ekologikoa berreskuratu... Delitugileak egin beharreko lanak beti ere.

Esan bezala, legedia paperean baino ez da gogortu ekologisten aburuz. Espainiako Estatuan 2001eko otsailean egindako Ingurumenaren Babes Penalaren III. Jardunaldietako ondorio bat, hain zuzen, zera izan zen: "Ekologistok ez dugu zalantzarik ingurumenaren aurkako eraso larriak gero eta gehiago direla, eta aldiz, kutsatzen duten enpresa-ugazaben, suteen eragilean edota legez kanpo eraikitzen dutenen aurkako epaiak oso urriak dira".

ne bat berreskuratzeko moduak, nahiz zimenduak eginda egon. Denbora eta diru asko behar da, jakina, baina ez da ezinezkoa".

Bide judizialak argi batzuk eta itzal ugari eskaintzen dizkiela kontuan izanda, elkarte ekologista gehienek ez diote lehentasuna ematen euren egitekoen artean. "Guk ez dugu berez epaitegieta-ra joateko joera, baina batzuetan beste irtenbiderik ez zaigu geratzen", dio Javi Vazquezek. Bestalde, bitarteko falta oztupo handia izaten da elkarteentzat, eta horregatik aukeratu beharra egoten da, Carlos Alonso-ren hitzek azaltzen dutenez: "Gai asko baztertu behar dira, ezinezkoa delako denari aurre egitea, ez diruz eta ez lanez. Horregatik, benetan nahitaezkoa deritzogunean baino ez dugu justizia administrazioarengana jotzen, eta beti ere kalean dugin borroka baten osagarri. Halaxe egin behar dugu, gauzak nola dauden ikusita ehunka edo milaka salaketa ipin genezakeen arren". Ez dira gutxi.

Ekologistak Martxan taldekoak Rontealdeko isurketak zirela-eta protestan, Justizia Jauregiaren aurrean.

Irabazi, bai, baina...

Gurekin mintzatu diren ekologistek esan dutenez, auzitegiek askotan kentzen diete arrazoia, salatuen aldeko epaiak emanez. Beste batzuetan, berriz, epaiak ekologisten aldekoa izaten da itxuraz, baina ez haien gustukoa. Ikus ditzagun adibide batzuk.

Rontealde enpresako gas isurketa

Iazko ekainaren 21ean, Bizkaiko Probintzia Auzitegiko 2. Atalak Rontealde enpresako arduradun biren aurkako epaia eman zuen. Epaitegiak frogatutzat jo zuen Barakaldon egoitza daukan enpresak 1994an substantzia kutsagarriak jaurti zituela atmosferara (SO₂ hain zuzen), pertsona bati heriotza eta beste hainbati kalteak eraginez. Hori dela eta, Rontealdeko teknikari biri zuhurtziagabekeriagatik hilketa egotzi eta, besteak beste, espetxe zigorra ezarri zien. Alabaina, enpresak delitu ekologikorik egin zuenik ukatu zuen.

Ekologistak Martxan-en aburuz, sententzia positiboa da, baina "tamalgarria da berriro ere

Txanponaren beste aldea: ekologisten aurkako epaiketak

Talde ekologistek administrazioaren edota enpresa pribatuen kontra ipinitako salaketak ugaldtu diren hein berean, azken urteotan hamaikatzeko epaiketa egin da ingurumenaren aldeko ekintzetan parte hartu dutenen aurka. Carlos Alonso abokatuaren aburuz, "ekintza horiek, oro har, sinbolikoak, ikusgarriak eta irudimentsuak izaten dira, eta haien ezaugarriak behinenetako bat pertsonen sekula kalterik ez egitea da, eta oso gutxitan ondasunez". Hori dela eta, protesta horietan parte hartzen dutenei ezarritako zigorrak gehiegizkotzat jotzen ditu abokatu bizkaitarrak: "Gero eta gehiago dira zigor penalen bat (kasuren batean gogor samarra gainera) jasaten duten era honetako ekintzak. Gero eta gehiago dira, halaber, ekintzaileei egotzi nahi dizkieten delitu motak. Eta azkenik, poliziaren errepresioak ere gora egin du". Txanpon guztiek bina alde dauzkate, eta txanpon honetan "alde bien arteko desoreka nabarmena da", Carlos Alonsoren ustez.

erdi-lanak besterik egin ez izana". Talde ekologistak dioenez, epaitegiak zurruneziak dira delitu ekologikoa izan dela onartzeko garaian. Rontalderen auzian, epaitegiak emandako argudioa zera izan zen: ezin izan zela zehatz-mehatz argitu zer SO₂ kopuru jaurti zen, ez eta kopuru hori legeak adierazitakoa baino handiagoa zenentz ere. Hortaz, delitu ekologikoa dagoela aldarrikatzeko beharrezkoa den baldintzetako bat ez zen bete, Ekologistak Martxanek berak aitortzen duenez. Hala ere, zantzarik ez dauka "Rontaldeko legeak ezarritako mugatik gorako igorpena egin zuela, huraxe izan zen-eta ondoren gertatuko guztiaren abiapuntua". Gas igorpena legearen barrukoa bada, nola da posible hargatik lagun bat hiltzea? Horra ekologisten argudioa.

Barrikabasoko ingurua

Txipio Bai taldeak Barrikako Udaletxearen aurka hasitako prozedura kontentzioso-administratiboaren auzian, EAEko Auzitegi Gore-

nak arrazoia eman zien ekologistei 2001. urtean. Salaketan, talde ekologistak Barrikabaso izeneko lur eremuaren bersailkapena bertan behera uzteko eskatu zuen. "Babes paisajistiko berezia dauka Barrikabasok", diosku Joserra Ortiz Txipio Baiko kideak, "baina Udaletxeak haren bazter biak bersailkatu zituen (erdigunea lehen bezala utzita), bertan eraiki ahal izateko. Guk zortzi argudio eman genituen erabaki horren kontra. Bata formala zen, tekniko samarra, eta beste zazpiak, berriz, pisuzkoak. Gure zoritxarrerako, epaileak arrazoia eman zigun, baina argudio formala soilik aintzat hartuz".

Ondoren gertatutakoaren berri zehatza emateak luze joko luke. Laburbilduz, administrazioak (Eusko Jaurlaritzak, hain zuzen) egingutako akats formal hura konpondu –"hilabete eskasean egin zuten", dio Ortizek, "premia zeukaten nonbait"–, eta bersailkapena osteratzen ere onartu zen. Txipio Baiko salaketa ipini zuen, halaber, bigarren bersailkapenaren aurka, eta

Talde ekologistek irabazten dituzte auziak, baina batzuetan ingurumenari egindako kaltea konpontzea ezinezkoa dela uste dute.

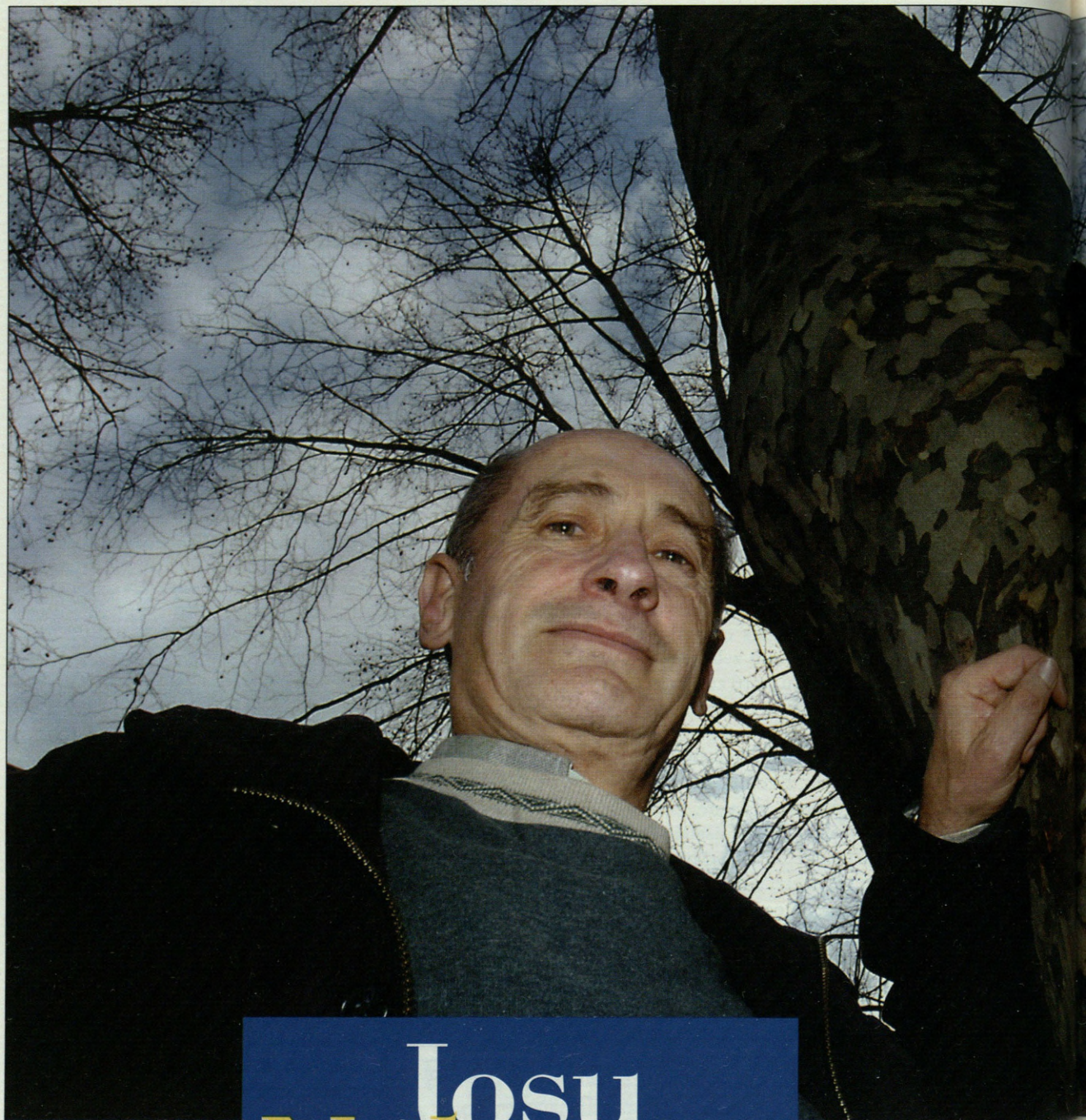

auzia oraindik epaitegietan dago. Kontuak kontu, Barrikabasoko bazter bietako batean, Muriola deritzan aldean, txalet batzuk badaude dagoeneko zutik, euren inguruan sortutako zalapartaz axolagabe. ■

Zure gorputzak 8 orduko atseden behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantzian handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko gureku zu gustura egotea Espainiako optika-sarek handieneko – **MultiOpticas** – profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Herroni, 4 · DONOSTIA

Josu Naberan

Aurpegi irribarretsu eta bihurritz, eta kontatzen ari dena ikusi egiten duenaren begiradarekin berritu dizkigu Josu Naberanek hainbat pasarte: kartzelako urteak, euskal mito zaharrak... AEK garaiko argazkiei begira, ohartu gara "euskara salbu ikusi arte" moztu gabeko bizarrarekin ezagutuko zenutela askok. Gaur eleaniztasunaren alde egiten du apustu, eta optimista ageri da euskararen eta Auzako Herriaren egoerarekin.

ESTITXU EIZAGIRRE / IXIAR EIZAGIRRE

Argazkiak: Iñigo Azkona

«Euskal mitologia zaharretik asko dugu ikasteko»

"oraingoan bai, oraingoan aterako gara". Baina denbora pasatu zen, eta ohituta geunden esperantzarik gabe bizitzera. Horregatik esaten dut bizi daitekeela esperantzarik gabe, lagunak edukiz gero.

Espero ez genuenean, amnistiarekin atera ginen. Patioan geunden jolasten, eta kartzelaria etorri zenean kanpora gindoazela esanez, "lehenengo partida amaitu behar dugu!" atera zitzaizdan, erdaraz.

lhes egiteko tunela prestatu omen zenuten. Nola?

Kartzelan, patioaren mailan garbitegi bat zegoen. Garbitegiko giltza egin genuen, orrazia- ren plastikoarekin, eta atea zabaltzea lortzen genuen. Astiro-astiro egin genuen tunela, ia urtebete kostatu zitzaigun. Topatzen genuen burdinazko zatiekin egiten genuen, koilarekin, eta estufa zatiekin... Zuloaren sarrera zementuz- ko armazoi batekin tapatzen genuen.

Batzuk zuloa egiten genuen bitartean, goian beste batzuk kartzelariak entretenitzen aritzen ziren, mila eratar. Familiari buruz hizketan, ping-pong txapelketak jokatu (beti uzten zitzairen irabazten funtzionarioei)...

Zulatu beharreko lurra buztina zen, oso ona, harriarik gabea. Epailea "zer egiten zenuten lurrarekin, jan?" harritu zen. Garbitegian bertan zegoen hodi batetik botatzen genuen, denok ordu berean duxara joanda.

Hiru edo lau hilabetez geldu egon ginen, Bur- gosko epaiketa zen artean. Han ere iheserako asmoa baitzegoen. Burgosko epaiketan egonda-

Kartzelan zazpi urte pasatu zenituen. Zer gauza ikasi zenuen?

Nik pintatu egiten nuen, akuarelaz. Kartze- lan ez zen kolorerik ikusten, zementua bakarrik. Kolore falta bizi nuen, eta iristen ziren postale- tatik, koloreak pintatzen nituen. Filosofia eta hizkuntzak ere ikasi nituen. Frantsesa, ingelesa eta alemana irakurtzen badakit egun. Gainera, euskara batuko eskolak ematen zizkigun Amuri- zak 1968an.

Nola jaso zenuten aske zeundeteneko berria?

Franko hil zenean ez zuten guretzat indultu- rik eman. Zurrumurruak ugari izaten dira kar- tzelan. Edozein gauzatatik pentsatzen duzu

ko bi lagun zeuden gurekin, eta haien bidez jaso genuen informazioa.

Zuloa amaitu egin genuen. Bi metro sakon egin genuen zuloa, eta hamaika eta erdi luze, patioa zeharkatzeko. Iritsi ginen kanpoko argia ikustera, eta irteteko eguna ere jada jarrita genuen.

Nola harrapatu zintuzteten?

Aurreko pabilioian beste preso batzuk zeuden, eta nik uste haiek kontatu zietela kartzelari-ri. Zaparradan etorri ziren, eta ez zigun eman denborarik zuloa tapatzeko. Plataforma jarri genuen, baina ertzetako zementurik ez.

Harrapatu gintuztenean, deabruari otoitza zuzentzen hasi nintzaion. Hiru deklaratu ginen arduradun, eta Cartagenako presondegira eram- n gintuzten.

Gaurko panorama nola ikusten duzu?

Ez naiz pesimista. Uste dut gure garaiarekin konparatuta, euskal kontzientzia eta nazio kontzientzia asko zabaldu dela. Gure garaian, bel- durragatik, umeei ez zieten hemengo kultura transmititzen. Gogoan dut, abade nintzenean, katekesia ikasten ari ziren umeei galdetu niela "badakizue zer den Euskal Herria?" eta denak mutu geratu ziren.

Orduan ez genuen amestu ere egiten euska- ra horrela aterako zenik, eta Bilboko ezker- ral- dean euskara entzungo genuenik. Baina ahulda- deak ere oraindik handiak dira. Buru politikoe- k ez dakite euskal kultura zer den, nahastu egiten dira. Aurrekontuak egiterakoan euskara dirurik gabe geratzen da. Erdaraz, "cultura vasca" esa- ten dute, baina izen horren azpian sartzen dituzte euskarazkoa eta euskarazkoa ez dena.

Bata da euskarazko kultura, eta bestea Eus- kal Herriko kultura. "Euskal Herria" izenak berak, ez dut uste "euskararen herria" esan nahi duenik. "Auzako Herria" hitzetik datorrela da nire teoria. Neolito garaian jendea auzetan jarri zen bizitzeko, alegia, muinoetan eraikitako herrixketan. "Auz" hitza erro gisa duten adibi- de asko dira toponimian, Zarautz edo Abusu, adibidez.

AEKn didaktika taldean aritu zinen. ARGIA, 87ko elkarrizketa batean, esaten zenuen zaila zela euskara ikastea, ez hizkuntzagatik, erakus- ten zen moduagatik baizik. Hori aldatu da?

Aldatu da, baina ez behar beste, baliabideak falta direlako. Diru publikoaren aurrekontuak zehazterakoan, irizpideak dira garrantzitsuak. Zer garrantzia ematen zaion helduek euskara ikasteari. Ondo irakasteko, medio asko behar dira: irakaskuntzak berak izan behar du komu- nikazio ekintza bat, irteerak antolatu behar dira, auzorako ekimenak sortu... Alegia, hizkuntza- rekin batera kultur edukiak transmititzea da kontua.

Curriculum

- JAI0: Gautegiz-Arteagan, 1941ean.
- BIZI: Bilbon
- IKASKETAK: Filosofia.

l bilbidea

- 1966an egin zen abade eta 1968an utzi zuen.
- Kartzelan sartu zuten 1969tik 1976ra.
- Irtetean, inprentan aritu zen lanean, 1978ra arte.
- Ondoren, IZ disketxeko zintak saltzen aritu zen tabernaz-taberna.
- AEK-n aritu zen 12 urtez, didaktika lantzen.

Argitalpenak

- Itzulpen lanak: Hume, Hobbesen *Leviathan* eta Herodotoren *Historiak*, besteak beste.
- Euskarazkoak: *Sugearen iraultza* (1998) eta *Antzinako euskaldunen ilargi-egutegia* (2003).

Euskal eta erdal komunitateak elkarrengandik gertu al daude?

Bereiziegi daude bi komunitateak. Lotura handiagoa behar dugu, komunikazio zuzena- goa eta elkarlana. Hizkuntza da kultura batean ardatz, baina bestelako edukiak ere garrantzi- tsuak dira. Eta erdal komunitate horretan bada jendea bere arbasoen hizkuntza galdu arren, bere ohituretan eta memorian zibilizazio bat gordetzen duena. Horrek batzen gaitu. Gauzak ez daudelako hilda gogoratzen ditugun artean. Gauza zahar batzuk oso gogoan ditugu. Ordea, beste gauza berri batzuk hilaurrean sortzen dira. Horregatik, "zahar" eta "berri" hitzek ez didate ezer esaten.

Gaurko Euskal Herrian erdara ez da gaztelera edo frantsesa bakarrik. Kultura ezberdin asko nahas- ten dira.

Beste kulturekin harremanetan jartzen saia- tzen naiz. Talde batzuk ere badira etorkinen eta bertako jendearen artean lan egiten dutenak, bakoitzaren kultura eta ezaugarriak lantzeko. Funtsezkoa da bata bestearen kultura ezagu- tzea. Zoritxarrez, jende asko dagoelako bere edo besteren kulturarekin ernegatuta. Hori gainditu egin behar da. Kultura denak dira abe- rasgarriak.

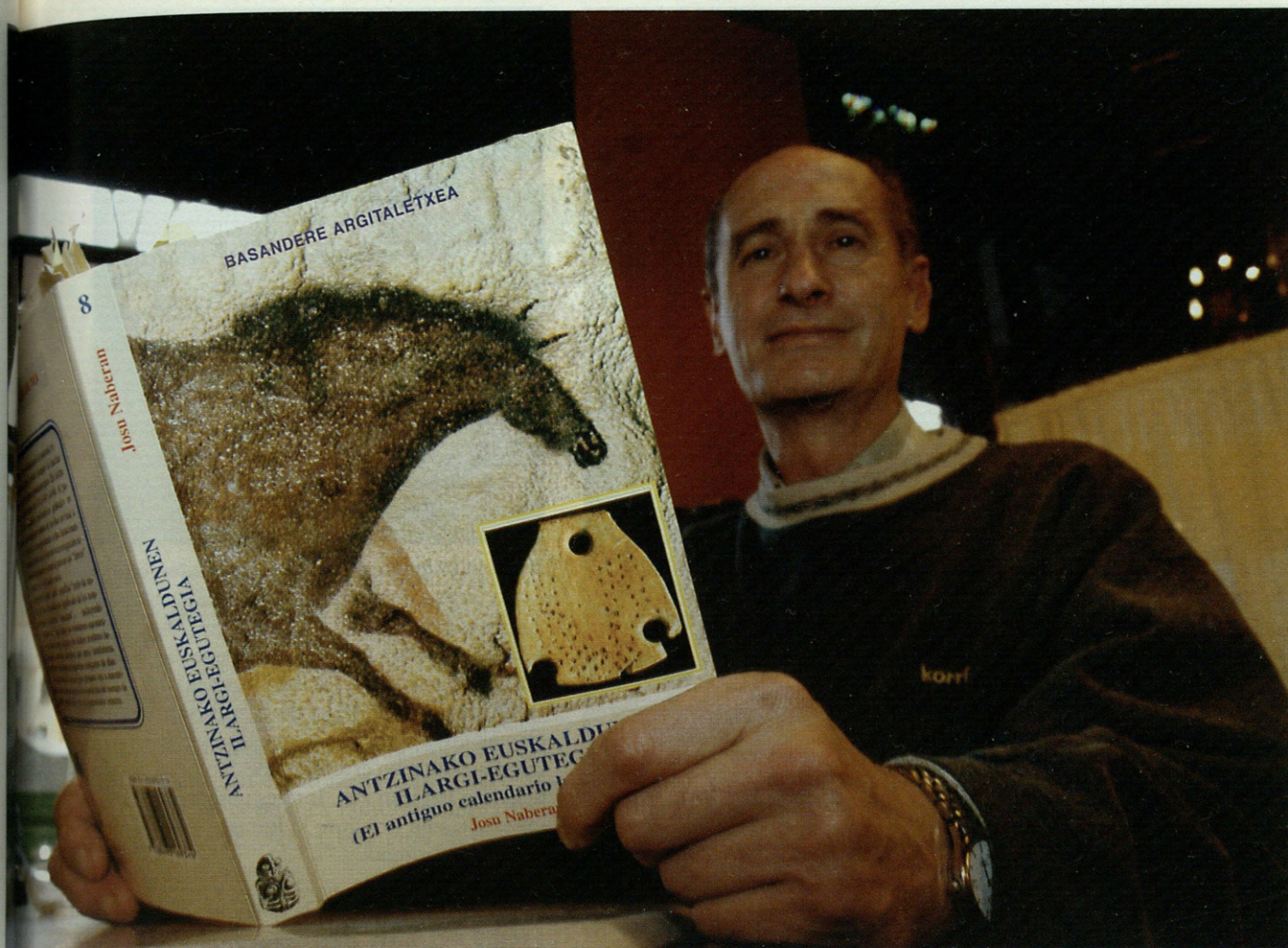
AEKren lema "Euskaraz eta kitto" izan da. Gaur eleaniztasuna dago modan.

Geurea galdu gabe, eta gurean oinarrituta, zenbat eta hizkuntza gehiago jakin, hobe. Hiz- kuntzek ez dute erririk. Hizkuntzak ez dira existitzen, hiztunak existitzen dira.

Euskaldun denok gara, berez, elebidunak. Baina soziologikoki ez da posible elebitasun orekatua, hizkuntza batek besteari gain hartzen dio. Denborarekin, elebitasun ofiziala hizkun- tza txikiaren kaltetan izaten da. Hizkuntz

Kartzelaria tunelean

"Kartzelatik ihes egiteko indusi genuen tunela des- kubritu zutenean (ikus elkarrizketa), kartzelaria sartu zen barrura, eta ez zen irteten. Haiek espero baino sako- nagoa baitzen. Beste funtzionario- ak larritu egin ziren: "salga usted, salga!" esaten zie- ten. Patiotik begira egon nintzen dena ikusten".

merkatua ere, libre utziz gero, hizkuntza txikien kalte da. Babes berezia behar du. Kulturean, berdin. Lehentasuna eman behar zaio auzako kolektibitateari erreferentzia egiten dion kulturari.

Gaur esaten da ez dela errealista herri osoa euskalduntzea.

Historian zehar prozesuak mendetan zehar eman dira, mantso. Luzera begira ez dago esaterik euskara ez dela izango hizkuntza nagusia. Baina epe ertainera hori ez da posible. Guk beste hizkuntza eta kultura batzuekin elkarbizi behar dugu. Baina gure helburua izan behar du euskara hizkuntza erreferentea izan dadila, gai izan dadila integratzeko beste hizkuntza eta kultura batzuk. Hortik aurrera zer izango den, hurrengo belaunaldiak esango dute.

Nola hasi zinen euskaldunen ilargi-egutegia aztertzen?

Historiaurreko nobela bat idatzi nahi nuen, kobak bisitatzera joan nintzen, Dordoinara (Bordeletik 200 km ingurura). Han aurkitu nuen egutegi arraro bat, harrian grabatutako puntuek osatua. Ilargi egutegi bat zela irakurri

Josu Naberan, argitaratu berri duen *Antzinako euskaldunen ilargi-egutegia* liburua eskutan duela. Asteko egunen eta hilabeteen izenak ere aztertzen dira bertan, baita izarren euskarazko izenak ere.

nuen, eta ikertzen hasi nintzen, puntu haiek zer esan nahi ote zuten jakiteko. Geroago, Bilboko museoan topatu nuen Berriatuan aurkitutako zintzilikario polit bat, orain dela 10.000 urtekoa. Hezurrezkoa zen eta puntuak zeuzkan markatuta. Begira hasi nintzen, antzinako egutegia izan ote zitekeen. Horretan euskarak pista handiak ematen ditu, hainbat hitz mantendu direlako "aste" eta "egu" erroa daramatenak.

Zer esan nahi dute, bada, "aste" eta "egu" erroek?

"Aste" gauen zenbaketa da, "arrats" etik datorrena. Eta "egu" da "argia", baina berdin eguneko zein gaueko argi aldia. Haiek gaueko argialdiak zenbatzen zituzten. Nire hipotesia da ilargi faseen arabera denbora zikloak zenbatzen zirela.

Ilargi egutegi horren arabera, nolakoak lirateke asteak?

Euskaldunen asteak 15 egun lituzke. Lehenengo "hilena" dator, ilargi berria, argirik ez dagoena. Gero, "astelehena", sei gau dituen. Ondoren "asteartea" ilgora eta ilbehera liratekeena, ilargia fasez aldatzen dena, asteen artean

dagoen eguna. Azkenik, "asteazkena", ilgoran lau gau eta ilbeheran sei gau zituen.

Ilbetearen bueltan, "egu" erroa duten lau eguneko multzoa dator: "eguaztena", egu hasten denean; "eguna" eguren egun nagusia; "barikua" eta igandea. Hori da larunbata, lau edo bost eguneko jaia, hilero, ilargi betearen inguruan egiten zena. Erromatarren idatzietan ere ageri da euskaldunen jai handi hauen berri.

Zer alde dago egutegia eguzkian edo ilargian oinarritu?

Hasteko, urtearen zentzua aldatu egin zaigu. Lehen, "urte" zen uren zikloa, urak urtzen zireneko aldia, alegia, martxotik urrira. Azarotik

otsailerakoa, berriz, "elurte" zen, kontrako hitza. Uda eta negua bereizten ziren, beraz. Orain urteak esan nahi du lurak eguzkiaren inguruan bira emateko behar duen denbora, unitateetan zatikatuta.

Ilargi egutegia guztiz desberdina da, ezin da hain zehatz zatikatu, ilargiaren kontua beti delako gutxi gorabeherakoa. Aste batzuk daude 14 egunekoak, beste batzuk 15 edo 16koak... Izan ere, hemendik ikusten dugun ilargiaren arabera egiten zituzten egutegiak. Berez, espazioan, ilargiak beti 26,9 gau behar ditu lurrari bira emateko.

Nola izan zen ilargi egutegitik eguzkikorako aldaketa?

Erromatarrek lehenik, eta ondoren kristautasunak jarri zuen egutegi berria. Ilargi egutegia ez zen aintzat hartu eta desagertu egin zen. Baina nekazariarentzat erreferentzia ziren egunei santu izena eman, eta jai kristau bihurtu ziren. Argigarria da nola jai kristauak ere 20-40 egunera izaten ziren. Euskaldunon zenbaketa sistema ere hogeikoa da, eta ilargi egutegia ere bai.

Orain dela 30-40 urte, Elizak santuen jai egunak ere aldatu egin zituen, liturgia berriaren izenean. Aurreko erreferentziekiko beste eragin negatibo bat izan zen. Interes unibertsalei begira, ez zitzairen otu gure kulturaren ezaugarriak interesgarri zirenik.

Zer balio luke antzinako ilargi egutegiak egun?

Egutegi hori berreskuratuko bagenu, batzuen iritziz hilean lau jai-egun gutxitxo lirateke. Baina lan ere egin beharko genuke haiek egiten zuten kopuruan, hau da, lau edo bost ordu egunean, gehienez. Hori nahikoa zen premiak asetzeko, ez zuten horrelako metaketa handirik egiten etorkizunerako.

Ilargi egutegia ez zen Euskal Herrian bakarrik erabiltzen.

Pirinio alde dena, Kantabria, Asturias, eta Dordoina, gutxienik, kultura berakoak ziren. Paleolito ostean urrunago ere zabaldu zen kultura hura, Senara eta Europa erdialdera, Suitzara...

Frantziako 16 gune desberdinetako toponimia aztertzen ari naiz, eta euskarazko erroa dute izen gehienek. Hori frogatzea izango da nire hurrengo ahalegina.

Zer ikertu daiteke toponimiarekin?

Toponimia konparatuaren bidez berreraiki daiteke hizkuntzaren sorrera. Ez da gutxi!

Izan ere, onomatopeiak elkartuta leku izenak jartzen hasi zirenean sortu zen Europako hizkuntza modernoa.

"Dor" edo "bor" onomatopeiak mendiak eta sumendiak esateko erabiltzen ziren. "Zi" edo "ziriz" erreka esateko. "Urru" ugaritasuna

Bertsoa

DOINUA:
HAMALAU HERIOTZENAK

Mitologiaz lan egiteko
eduki duzu aukera,
gizakiaren jarrera zein den
aztertu duzu gainera.
Askoren duda da "ona edo
txarra izango ote da?"
eta mitoak dio daudela
on eta txarra batera,
baina mitoa ausartzen al da
portzentaiak ematera?

Aitor Mendiluze

da. "Ara" erroak lekua adierazten du. Baina jada
"Beziara", "Ibergoien", eta horrelako hainbat
izen sortu zirenean, esan nahi du onomato-
peiak elkartzuz hizkuntza sistema konplexu egi-
ten joan zirela.

Une hori da euskara sortu zenekoa. Baliteke
kultura hori lehenago beste nonbait izatea eta
kromagnonekin etorri izana Euskal Herrira.
Edo baliteke bertakoek kultura neanderthala
nahiko aurreratua izatea, hizkuntza barne.

Izarrak mitoei lotuta zeuden zibili-
zazio hartan.

Lehen gauza bera zen kultura,
erlijioa, sineskera... mundu ikus-
kera bat zen. Nik uste ez zegoela
orain bezalako jainko-jainkosarik.
Goiko haiek gurtzen zituzten, eta
asko behatzen zituzten izarrak,
konstelazioak... Izarretan ikusten
zituzten animaliak, eta andere bat
ere bai (Mari), ile luzea zuena.

Andereak oso protagonismo
handia izan zuen sinbologian eta
mundu ikuskeran. Lurra bera
andere modura irudikatu zuten
orain dela 25.000 urte, gutxienez.
Ilargia ere anderetzat zeukaten,
eta eguzkia ere, amandre gisa.

Geroago aitaren sinboloak
nagusitu ziren. Europa osoan
klima aldaketa handi bat izan zen,
lehorte izugarria, orain 6.000 edo
7.000 urte. Migrazio handiak izan
ziren, eta indoeuroparrak etorri
ziren Europa osora, aldi diferen-
teetan. Haien sinbologia erabat
ezberdina zen, aitarengan oinarri-
tua. Euskal Herrira askoz beran-
duago iritsi ziren, eta horregatik
gorde ditugu indoeuroparra ez

zen kultura hartako aztarna gehiago.

Garai hartako kulturak eraginik ba al du egun?

Gauza asko geratzen dira gure izatean, por-
taeretan. Norbera konturatzen ez bada ere,
geratzen dira antzinako erreflexuak, desioak,
gogoak. Oroimen kolektibo bat ere geratzen
da, islatzen dena ohituretan, folklorean, hiz-
kuntzen mundu ikuspegian. Horrekiko kon-
tzianteago egiten ari gara, balioa ematen hasi
gara modaz pasatutakotzat genuen hainbat
gauzari.

Antzinako euskaldunek, sinbolismo eta
mitoekin errealtatea interpretatzen zuten.
Orain saia gaitezke guk dugun zientzia eta
jakintza, haien sinbolismoan zeuden gauza
positiboekin uztartzen.

Gure mitologiatik zer ikasi asko dago: natu-
rarekin sinbiosia, esaterako. Mitologiak ez zuen
bereizten natura eta naturaren kontra kultura
egiten duen gizakia. Ona eta txarraren mani-
keismorik ere ez zegoen. Denok dugu onetik
eta txarretik puska bat. Eta kausa soziala ere
nabarmentzen zuten mitoek: haur bat hiltzen
zenean, edo zorigaitzok zerbait gertatzean,
gizarteak bilatzen zizkioten kausak. Egun ger-
tatzen diren hondamendi asko gizakiak sortuak
direnez, ez letorke gaizki kontuan hartzea zein
diren kausa sozialak. ■

Bilbo

01	Gaztebi 04 A SILVER MOUNT ZION MEMORIAL ORCHESTRA... "This is our punk-rock..." disko berria aurkezten	21:00
03	URBELTZEN DANTZA GANBARA	20:00
04	KURAIKA "Iluntasunari barre" disko berria aurkezten	22:00
	ZEIN? "Seiehun eta bi" disko berria aurkezten	
05	WILKO JOHNSON "Back in the Night" disko berria aurkezten	22:00
	BENJAMIN TEHOVAL	
07	OLGETAN HAUR JAIA Poxpolo, Mokolo eta Konpainia Pailazoak	17:30
07	Gaztebi 04 ALEX KID "Mint" disko berria aurkezten	21:00
11	DUKE ROBILLARD "Living with the blues" disko berria aurkezten	22:00
12	SEXY SADIE "What have you done?" disko berria aurkezten	22:00
13	AMPARANOIA	22:00
14	OLGETAN HAUR JAIA	17:30

Ondarroa

06	NAFAR EGUNA Egunean zehar kalejira, bazkaria eta erromeria	12:30
12	KEIKE KEROBIA	22:30

Kafe
AN
IZO
KIA

Martxo 1 > 15

www.kafeantzokia.com

zenbat
gara
elkartea
tel: 94 423 75 91
bulegoa@zenbatgara.org
www.zenbatgara.org

NUN · KA

ALASKA · CAPE TOWN · BREIZH · GALIZA · EUSKADIN ...

1989 · 1992 · 1999 · 2003 · 2004 ·

MAIZ !

Ricardo Ortega

EZKER BATUAREN GIPUZKOAKO PRESIDENTZIAKO KIDEA

Martxoko hauteskundeen aurrean

Inkestekek PPri gehiengoak ematen diote. Lau urte hauetan PPK boterearen baliabide guztiak gutxiengo baten zerbitzura jarri ditu: Estatuko erakunde, tresna eta mekanismo guztiak erabili ditu politika autoritario, zentralista, erreakzionario, neoliberal eta inperialista baten alde. Berriki ikusi dugu nola erabili dituen komunikabideak eta CNiren txostenak Carod-Rovira kriminalizatzeko (eta Kataluniako Gobernua eta PSOE ez-egonkortzeko).

Hau guztia nola gertatu ahal izan den argitzen dituzten arrazoi batzuk honakoak dira: aldeko koiuntura ekonomikoa. Enpresarien interesen neurrira egindako politikak, PSOEk hasitakoaren jarraipena izanik, eragozpen gutxi aurkitu du sindikatuetakozuzendaritze-tan. Egia da PPren nagusikeria, larderia, gogorkeria eta gezurren kontra mobilizazio garrantzitsu batzuk izan direla (oraindik ere gogoan ditugu: 20-J, LOU eta irakaskuntzaren kalitatearen legea, PHN, Prestige, Irakeko gerra). Baina ez dira nahikoa izan eta horrekin zerikusi handia izan du PSOE benetako oposizioa egin beharrean, beti ere Gobernuarekiko itunak bilatzen aritu izanak (Justiziarena, "Terrorismoaren aurkako eta libertateen aldekoa"...).

Horren guztiaren ondorioz ezkerreko jendeak hauteskunde hauen aurrean ez du ilusio eta itxaropen gehiegirik, ez baitirudi PSOE benetako aldaketa politiko eta soziala egiteko prest dagoenik, ez baitzaio antzematen PPren eredu politikotik aldentzeko asmorik. PSOE PPren itzalean egon izanak ekarri baitu ikusi eta jasan dugun aurrekaririk gabeko inboluzioa: Alderdien Legea, Batasunaren ilegalizazioa, *Egunkariaren* itxiera, Eusko Legebiltzarreko mahaikideen prozesamendua.

Era berean Ibarretxeren Planari buruzko elkarrizketa proposamenari emandako ezetz borobilak eta PPren kanpaina konstituzionalista nazional espainolista guztiekiko konplizitateak Estatu Espainola herri-kartzela deneko sentimendua birpiztu dute. Esan daiteke PSOE ez dagoela bipartidismora jokatzeko gehiengo nahiko bat lortzeko baldintzetan. Honek esan nahi du PSOEk gobernatu nahi baldin badu, EB-IUren eta segur aski nazionalitateetako beste indar ezkertiarren laguntza

RUBEN PLAZA

beharko duela. Eta laguntza hori lortu ahal izateko ezkerretara biratu eta Konstituzioa, Estatuari eta gizarte gaiei buruzko politikak aldatu beharko dituela.

Laburbildurik, PP Moncloatik kendu ahal izateko beharrezkoa izango da hauteskunde ondoko itun bat: libertate demokratikoak eta gizarte eskubideak berreskuratzeko, Estatuaren nazio-aniztasunaren onarpenetik estatu-ereduaren eztabaida demokratikoari ekiteko, Konstituzioa erreformatzeko gero, baita politika ekonomiko-sozial aurrerakoi bat egiteko ere. Horrelako itun bat lortzeko —eta PSOEri onartu eta beteko dueneko konpromisoa hartarazteko— ezkerreko indar guztiak eta abertzale demokratiko eta aurrerakoi guztiak

PP Moncloatik kendu ahal izateko beharrezkoa izango da
hauteskunde ondoko itun bat: libertate demokratikoak
eta gizarte eskubideak berreskuratzeko, Estatuaren
nazio-aniztasunaren onarpenetik estatu-ereduaren eztabaida
demokratikoari ekiteko gero Konstituzioa erreformatzeko eta,
baita ere, politika ekonomiko-sozial aurrerakoi bat egiteko

beharko dira. Zeregin horretan erabakigarria izango da EB-IUK lor dezakeen pisua.

Bukatzeko, komenigarria ikusten dut euskal esparrura mugatutako gogoeta bat egitea. Azkeneko momentura arte Nafarroa Bai koalizioa osatu duten alderdiak Bergarako Ekimenarekin bueltaka ibili dira. Azkenean frogatu da proposamenaren funtsik eza eta horrelako planteamendu bati ekin baino lehenago beste gai politiko batzuek argitu eta konpondu beharra dagoela: ETAREN indarkeriaren jarraipena, Batasunaren ilegalizazioa... Ulergarria da ezker abertzale ilegalizatuak nonbait aterpea bilatu nahi izatea, baina konponbidea ezin da izan ETAREN babesa edo oniritzia duen nahaste-borraste bat sortzea. Ezker abertzaleak, behin betiko, bere bide politiko propioa, eta soilik politikoa, aukeratu behar du, bere egoeraren erruak gainontzekoci bota beharrean. ■

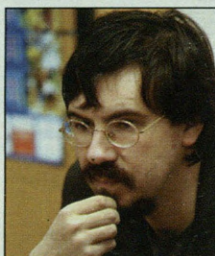
Idazle gaztearen kalbarioak

Gin-*tonic*-ari azkeneko hurrupa ematen ari nintzaiola, ondoan esertzen sentitu nuen; Campari bat eskatu zuen. Edalontzia barra gainean utzi eta altxatzeko keinua egin nuen, berandu baina: idazle gaztea hitz egiten hasia zitzaidan jada. Keinu batez, beste *gin-tonic* bat eskatu nion tabernariari. Bigarren tragoarekin hasi zitzaizkidan haren hitzak aditzeko moduan heltzen.

“Bai, zuk pentsatzen duzu idazle gaztearen bizitza arrosa-kolorekoa dela, baina ez da inondik ere hala. Gure bidea zaila da, zinez, eta malkartsua. Hasieran, Urruzuno saria lortzean eta, dena da polita: oroitzapen literarioz jositako Europako hiri dekadenteak, Jaurilaritzako ardura-dunen despiste-uneetan kontsumitutako drogak, beste irabazleekin batera —eta idazle zaharren aurka— zirriborrotutako manifestu alegerak... Ondoren datoz komeriak. Ipuin-lehiaketa pare bat irabazterako badauzkazu atzetik argitaldariai: badakizu, interesatuta daudela eta ea zer edo zer gehiago daukazu galdezka. Eta zuk baietz, jakina, pozik, baina “zer edo zer” hori eramatean, poemak eta ipuinak noski, ondo daudela esaten dizute, baina gerorako utzi beharko direla, publikoari interesatzen zaiona nobela dela, eta badagocela ipuinen artean bat zeinetatik tiraka, akaso... eta argumentuaren garapenaren ildo nagusiak eskainiko dizkizu editoreak berak, egitekotan, komertziala eta, batik bat, ulergarria izan behar duelako nobelak: euskal irakurlegoa ez dago mardulio gehiago irensteko prest, antza.

Eta ondoren fraide kartusiar bat bezala entzerratuko zara, argitaletxeak eskainitako euskal *best-seller* behinenen dieta estriktu batez hornituta, nobela burutzero. Eta baita burutuko ere, noski, sasoiari zaudelako, eta onartuko dituzu argitaletxearen zuzenketak guztiak —nire kasuan, 752: kontatu nituen—, eta harro ikusiko dituzu zure izen-abizenak liburuaren azal distiratsuan, eta iruzkinak: guztiak laudoriozkoak, nola ez, eta bat edo beste argitaletxeak berak enkargatuta, gainera.

Hortxe hasten da idazle gaztearen benetako kalbarioa. Konturatzerako, bi edo hiru mediotatik dei egingo dizute zutabeak idazteko eskatuz, eta guzciei erantzungo baiezkorekin, noski; baita irrati tertulia batean parte hartzeko proposamenari ere. Eta gero gidioen kontua dago: ea zergatik ez duzun telebista-saio nahikoa komertzial eta, batik bat, oso *garaiakide* baterako gidoiak idazten; zuk eman diezaioketzula ikuspuntu berezi hori, gaztea eta zorrotza zarenez gero, eta esperantza horrekin onartuko duzu eskaintza. Baina ez dago zer eginik: 22. atalerako konturatuko zaren bezala, muga benetan estuen baitan garatu behar dute zure gidoi iraultzaileek, berrogeitaka urte —edo gehiago— dituzten hipergidoiari batzuek markatutako ildoetatik alegia...

JUANAN RUIZ / A. P.

eta, gainera, pertsonaiek beti egon behar dute Kaiku kartoi bat erakusten, edo etiketa ondo agerian duen Keler botilatxoa eskuan, edo Ternua polarrak janzen... eta horiek, lagun, ez dira zure pertsonaiek, ezta antzik ere.

Uf! Gainera; idazle gazteak izaki garbia eta perfektua izan behar du beti, edonon. Zer uste duzu, nire itxura *chic-kanalla* hau erraza dela lortzen? Arropa-dendako kontua erakutsiko banizue... Konpostura, hori da gakoa: ezin duzu inori

buruz gaizki esaka ibili. Eta kazetariak beti galdetuko dizue ea nola ikusten duzun euskal literatura egun, eta azkenean orokorkeriak baizik ez erantzutera ohitu egiten zara, izen berezi bat bera ere aipatu gabe: txarrerako, inola ere ez, nahiz eta zuk egundoko gogoak izan X *jipoitzeke*, idazten duena zabor hutsa denez gero; eta, azkenean, ezta onerako ere, aipatzen ez dituzunak moskea ez daitezen, badakizu.

Bien bitartean, jakina, utzi behar izan dituzu unibertsitete-ikasketak, ezertarako denborarik ez duzu eta. Zutabeetarako gaiak agortu zaizkizu jadanik, eta han-hemenka harra-patzen zabilta, ezagunei galdetuz, edo telebistako aitorpen-programa horiek irentsiz, bat bera galdu gabe, beti istorioen bila; programa horiek, bidenabar, izugarri gai egokiak dira haien kontrako zutaberen bat edo beste idazteko. Eta are gehiago. Pentsa: ni berez nahikoa antipatikoa naizen arren, aspaldi honetan herriko atso-agureekin hitz egiten hasia naiz, kontu zaharretan inolako interesik izango banu bezala, eta taxieta aurreko eserlekuan jartzen, taxi-tari istorioren bat atera ahal izateko; sekulakoak dakizkitezue, nahikoa fatxak badira ere. Eta, hala ere, errepikatzen hasia naiz: zaila da hilabeteen hamabi zutabe taxutzea, eta kolokatu izan dut zutabe berdina bi mediotan... ez aste berean, noski, denbora-tarte bat utziz baizik: ez da inor ere konturatu, eta aste honetan berriro egin beharko dut, duela hilabete baino gutxiago argitaratu nuen beste batekin... Ez dago beste erremediorik, arriskutsua bada ere. Kikilduta nabil, harrapatuko ote nauten, baina tentsioa ondo datorkit idazten ari naizen suspentsezko nobelarako; arazoa da oso tarteka heldu ahal diodala idazketari, baina argitaldaria atzetik daukat, datorren Durangorako amaitu egin behar dudala eta...”

Nahikoa zen. Jaiki, agur bizkor bat zirriborratu, eta beste hitzik gabe alde egin nuen handik. Luze jo arren, merezi izan zuen: ARGIAko nire artikulurako gairik gabe nenbilen, eta etsita nengoen *Crónicas Marcianas* ikustera edo Ebroko frontean izandako nire bizilagun gogaikarriarekin pote batzuk hartzero. Baina ez nuen halakorik egin beharko: hortxe nuen artikulua, hitzez-hitz. Ia diosalik egin gabe joan nintzen, bai, baina kontsumizioak ordainduta utzi nituen, eta beste Campari bat eskatu nuen idazle gaztearentzat: ez nintzen zikoitz portatuko, ez horixe. ■

Jasone Osoro

ASTEONEKO ZUZENDARIA

Euskarak behar al du telebista?

Telebista gezurren fabrika da. Botereak telebista erabiltzen du jendeak ez dezan pentsa", Lolo Rico. "Telebista nahi duenak ikusten du, eta nahi duen bezala gainera. Alienatuta zegoenak alienatuta egoten jarraituko du. Eta alderantziz, kritikoa denak pentsatzen jarraituko du nahiz eta telebista saiorik okerreza ikusi", Estepan Aldamiz. Lolo Ricok zuzendu zuen TVE1eko *La bola de cristal* saio arrakastatsua. Aldamiz, berriz, makina bat saio differentetan ikusi izan dugu ETBn. Azken boladan *Firin faran* eztabaida-saioko gidaria da, besteak beste. Biek ezagutzen dute erotik telebista eta biek dituzte argumentuak 75 urte beteko dituen komunikabide honen inguruan euren iritzia plazaratzeko. Eta oso iritzi diferentea dute. Kontrakoa bata, aldekoa bestea. Egun egiten den telebista zaborra dela dio Ricok. Erabilpena aldarrikatzen du Estepanek. Eta biek dute arrazoi. Telebista hori guztia baita, gainontzeko komunikabideak bezala. Edozein modutan, Kazetaritza Fakultatean behin eta berriz errepikatzen dute telebistak hiru helburu bete behar dituela: hezi, informatu eta entretenitu. Eta hiru ardatz horiek zutabetzat hartuta sortu du Topagunea Euskara Elkartearen Federazioak proiektu berri bat, *Asteon*.

Asteon telebistari buruzko aldizkari tematikoa da. Euskara hutsean idatzia, koloretako 48 orrialde kaleratuko ditu ostiralero telebistaren ingurukoak landuz: albisteak, elkarrizketak, erreportajeak, iritzi artikulak... Proiektu interesgarri eta aberatsa da inondik ere. Zergatik? Alde batetik Euskal Herrian euskaraz argitaratzen diren aldizkarien artean tirada handiena izango duelako. Hasiera batean 75.000 ale zabalduko dira eta, batez beste, 300.000 irakurleen eskutara iritsiko da. Ezaugarri honi gehitu behar zaio *Asteon* debalde banatuko dela. Tokian tokiko astekariekin batera iritsiko da euskal herritarren postontzietara eta, zenbait eskualdetan, eskura banatuko da gune estrategikoetan.

Asteonek, halere, lau ardatz nagusi izango ditu. Informatiboa izango da, entretenigarria, erabilgarria eta kritikoa.

Informatiboa. Komunikabide batek ohi duenez, *Asteonek* ere informazio zabala eskainiko du.

ASTEON

Albiste laburrak, telesailen eta bestelako saioen estreinaldiak, erreportajeak, garai zaharretako saioen errepasoa, publizitatea... Horiek guztiak eta beste asko izango dira irakurgai.

Entretenigarria. Informazio hutsa eta hotza eman barik, *Asteonek* duen helburuetako bat arina eta entretenigarria izatea da. Aurpegi eza-gunei elkarrizketa egingo diegu, galdeketa laburrik ere izango da irakurtzeko eta gainontzeko notizien artean ere, galbahea egiten ahaleginduko gara beste inon irakurri gabeko albisteen aldeko hautua eginda.

Erabilgarria. Komunikabidea izateaz bat, gida ere izango da *Asteon*. Izan ere, Euskal Herrian ikusienak diren 12 kateen programazioaren aurrerapena egingo dugu. Zer, non eta noiz emitituko den zehaztuko dugu. Hartara, irakurleak eskura izango du aste osoan aldizkaria eta momentu bakoitzean telebista kateek zer emitituko duten jakiteko aukera izango du.

Kritikoa. Arestian aipatu dugu telebistaren edukien inguruan zeresan handia dagoela azkenaldian. Emititzen dena zaborra dela dio askok. Espektakularizazioa gailendu dela beste guztiaren ginetik eta "dena baleko" dela audientzia lortzeko bidean. Horri eutsita, *Asteonek* ere kritikoa izan nahi du. Horregatik kolaboratzaile sare askotarikoa osatu du. Bakoitzak bere iritzia plazaratuko du astero-astero. Hordagoa botako dio telebistari eta irakurleengan hausnarketa bultzatuko du.

Jauzi kualitatibo handia izango da *Asteon* euskal komunikabideen merkatuan. Horrenbeste irakurleen eskutara iritsiko den aldizkaria izanik, albiste kontrastatuak eta modu errazean idatziak eskaintzeko erantzukizuna dauka. Eta bide horri eutsiko dio.

Berria, ARGIA, Entzun, The Balde, Gaztetxulo... Bakoitzak urrats aberatsa egin du euskararen normalizazioan. *Asteonek* beste pauso bat emango du. Eta aurrera begira, kioskora joan eta dekorazioari edo modari buruzko euskal aldizkariak topatuko bagenitu, euskara bizirik dagoen seinalerik argiena izango litzateke. Beraz, euskarak telebista behar du. Telebista ere behar du. ■

*Berria, ARGIA, Entzun,
The Balde, Gaztetxulo...*

Bakoitzak urrats

aberatsa egin du

euskararen

normalizazioan. *Asteonek*

beste pauso

bat emango du. Eta

aurrera begira, kioskora

joan eta dekorazioari edo

modari buruzko euskal

aldizkariak topatuko

bagenitu, euskara bizirik

dagoen seinalerik argiena

izango litzateke

Juan Mari Arregi

ANALISTA EKONOMIKOA

Nork hautsi zuen Eroski-Consum?

Oraindik orain gertatu da Valentziako Consum kooperatibaren eta Euskal Herriko Eroskiren arteko elkargoa-ren haustura, 1990az geroztik lehe-na bigarrenaren bazkide izan eta gero. Horrela, Eroskiren hedapenak zartada-koa jaso du, ez bakarrik Valentziako Komu-nitatean, baita Murtzian eta Kataluniako parte handi batean ere, ia erabat desagertu baita Mediterraneoan. Haustura horren bertsio ofiziala Valentziako kooperatibaren enpresa estrategia berri batean datza, eta estrategia hori erabakiak orain arte Euskal Herriko kooperatibaren zuzendaritzan zen-tralizaturik egon izanak determinatua da. Consumek dio erabakitzeo eskumen han-diagoa nahi duela. Eroski kide duen MCC taldeak, agi danean, ezustean hartu zuen albistea. Sinetsi behar ote dugu haustura horren bertsio ofiziala? Ofizialez beste datu-rik ez daukagu. Badira, hala ere, hainbat zalantza, hain zuzen ere PPren propaganda orbitak eta haren fronte mediatikoak Eroski-ren eta Euskal Herriko beste enpresa batzuen inguruan sorturiko girotik datozenak. Euskal Herriko egoera politikoa ikusirik, gure pro-duktoei eta gure enpresei boikota egiteko eskatzera iritsi dira, Eroski hatzarekin seina-latuz. Valentziako Komunitatean, boterea PPk kontrolatzen du, eta berehala eman dio bere sostengua, publikoki, Consumen bakar-kako ibilbide berriari. Nork hautsi zuen Eroskirekiko elkargoa? Consumen estrategia enpresarialak ala PPren estrategia politikoak?

INIGO AZKONA

ren Porto Alegrekoaren jarraitzaileak, eta bes-tea Davosen, non bildu baitziren Trilaterale-koaren jarraitzaileak. Orain, beste foro bat iragarri dute, Bartzelonako 2004 Forum. Hango arduradun gorenak adierazi dutenez, "Forumaren asmoa ez da Davosen eta Porto Alegrearen arteko ekidistantzia mantentzea, baizik eta bi poloen arteko elkargunea izatea, aurkakoen arteko dialogoko ariketa izatea".

Ez da gisa horretako asmo ameslaria gerta-tzen den lehen aldia. Lehenago ere izan ziren saiakerak, GKE eta alderdi politiko sozialde-mokrata batzuen bitartez, benetako borroka antikapitalista hutsaltzeko eta kapitalistak bel-durtzen dituen munduko dinamika solidario berri hori apurtzeko. Porto Alegrekoaren ondorengo foro sozialen akatsak eta limita-zioak gorabehera, haien filosofia guztiz bate-raezina da Davosekoak eta antzeko beste foro batzuek bultzatzen dutenarekin. Nekez dialo-ga daiteke pobreziatik eta miseriatik gaitz horien existentziaren erantzule direnekin, bal-din eta errealtatea eta haren konponbideak makillatu nahi ez baditugu behintzat. Sistema kapitalistak egiten ditu posible munduan neu-ri horretako miseria eta pobrezia, eta borro-kak bakarrik balio du sistema hori beste jus-tuago eta solidarioago batez aldatzeko. Ez da erraza. Helburu horiek lortzeko, lanerako eremu galanta daukate, egia esan, mugimendu sozialek, sindikatuek eta partidu politikoek.

Sindikatuak eta langabeak. Eskura ditugun datuen arabera, hazten ari da sindikatu abertzaleen afiliazioa, eta, batez beste, Europan baino sindikazio handiagoa dugu Hego Euskal Herrian. ELA iri-tsi da jada 102.703 afiliatu izatera, eta joan den urtean %4 hazi zen batez beste. LABek 35.000 afi-liatu inguru dauzka, eta %5,68 hazi zen iaz. Sindi-katu abertzale batean nahiz bestean, emaku-meen eta gazteen afilia-ziotik etorri da hazkun-

Foro bateraezinak. Azken urteotan, hainbat foro sozial eta ekonomiko ari dira anto-latzen munduan, ikusi dugu-nez. Horien izendatzaile komuna globalizazioa da, nahiz eta batzuek globaliza-zio kapitalista defendatzen duten eta beste batzuek glo-balizazio solidarioa eta anti-kapitalista. Azken foroak oraindik orain burutu dira; bata Indian, non izan baitzi-

dea. ELAn, afiliatuen %33,5 dira emakumeak eta %12, 30 urtez behekoak. LABen, berriz, %31 eta %13 dira, ondoz ondo, emakumeak eta 30 urtez beherakoak. Dena dela, bada datu kezagarri bat: azken urteetan, aski nabarmen galdu dute pisua langabeek eta langile ez aktiboek sindikatueta. Elorrietaren sindikatuak antzina ez dela aitortu du.

Zergatik gertatzen da horrela? Sindikatuak, ia-ia, afiliatu aktiboez bakarrik arduratzen dira; alde batera uzten dituzte langabeak edo inaktiboak, zeinetako asko, bidenabar esanda, arras baldintza prekarioetan bizi baitira. Nahiz eta aktiboen kuotak baino apalagoak egokitu, ez da harritzekoa pertsona langabeak edo inaktiboak beren sindikatuari hileroko kuota pagatzeko prest ez egotea, gero ezertarako balio ez badiete. Gogora dezagun Euskal Herrian 125.000 langabetik gora ditugula (10.000 baino gehiago Iparraldean), horrela ageri da behin-

Valentziako Komunitatean, boterea

PPk kontrolatzen du, eta berehala

eman dio bere sostengua, publikoki,

Consumen bakarkako ibilbide berria-

ri. Nork hautsi zuen Eroskirekiko

elkargoa? Consumen estrategia enpre-

sarialak ala PPren estrategia politikoak?

tzat biztanleria aktiboaren gaineko azken inkestako datuetan.

Bankuen mozkinak eta lukurreria. Bankuen 2003ko ekitaldietako mozkinen erakustaldiak dagozkigu oraingo hilabetea. Bankuek, 2003ko ekitaldian, %15 inguru-edo egin dute gora etekinetan, eta zerbait gutxi-xeago aurrezki kutxek. Dena dela, BBVA adibidez, ia %30era iritsi da. Zifra horien atzean daude, ordea -batez ere bankuen kasuan-, enplegatuekiko zekenkeria lan hitzarmen kolektiboen negoziazioetan, enpleguaren murrizte progresiboa eta lanpostu berrien prekariotasuna, baina, oroz gainetik, egunean baino egunean lukurreria handiagoa -lapurreta-, beren bezeroei egiten dietena: etxebizitzetarako kreditu hipotekarioen bidez eta, bizitza osorako hipotekatzen dituzte; gazteak, bereziki. ■

Aingern Epaltza

Krokodiloaren malkoak

Nafarroan, bai, krokodiloaren malkoak: "ez dute gurekin nahi" errepikatzen dute negar-megarka. Eta sainete bergararrarekin hasitako antzezpenari jarraipena ematen diote, soineko urratze aizuranean. Beren izenari muzin eginez, inoiz ez dute egiazki batasunik nahi izan. Proposamena egin bazuten, akordio eza hauteskündeetarako argudio bilakatu ahal izateko baizik ez da izan. Negar zuriaz aparte ez baitute arrazoi sendoagorik, hogeita borts urteko bilan negargarria ez bada. Bazterrenen bazterreneko zuloan daude -berariak zulatutako horretan- eta hantxe nahi gaituzte gainerakoak ere, eskuak loturik, bahituak, ezinduak. Zentzu pixka bat sartu eta, egurasteko baizik ez bada ere, zulotik atera nahi duenari, egurra. Momentuz, irain eta laido; gero, auskalo. Sanzen edo Aznarren kontrako hitz guti, haien ahoetan. Nafarroan, bai, etsaiak, benetako etsaiak, hagitzek ere hurbilagokoa izendatu gaituzte.

Harrigarria? Ez, naturaren legea: bizirik irauteko borroka. Ez baita berririk sortzen ahal, zaharra hil gabe. Eta berria bidean da. Nafarroan, bai. ■

Hiruko Txikian
Joxe Mari Ostolaza

Menia, ogi

Itsasadarretako ertzetan, marea goran bereziki, botatako ogiak bertako biztanleengan sortzen duen antsiaeren itxura hartu diot nik ETaren iragarpenaren ondorio mediatikoari. Ziburuko portuko etxetako ur zikinen inguruan dabilzan korrokoia ziruditen politikoez eta ohiko tertuliano orojakileek, paseanteek uretara jaurtikiko ogi gogorren ondotik. Bat bestearen gainetik, bizkarrak agerian eta kaioen garrasi hozkariaren erasoak ekiditeko borrokan erotuak. Atsedetik ez zeinek bildu puskarik handienaren jardunean. Eta Carod Rovira eta ERC baraurik uzteko ahaleginean, azkarrenek ETari sinetsi nahi izan diote. Perpinyaneko bilkurarena jakin ondoren, Carodek hitz egindakoaz baino ez aipatutakoaz berri eman zuelarik, gezurtizat aurkeztu saiatu ziren ETaren oraingo erabakia, hura baiezatzeko egokiera bikaina izan duten berberek. Ondorioz, ERC eta Carod sutara. Eta aurki debekatutako talde politikoen zerrenda gizontzera igorri nahiko dituzte, eta lortuko katalanek ez badiutze horren aurka hortzak erakusten. Aurrerantz, nor ausartuko da ETaren balizko deialdiari kasurik egiten? Zaila lehen, makurrago honen ondoren. ■

berria

Udalbiltzaren kamixeta

Koldo Aldamatzin

“Ezin uka daiteke aur-
tengo munduko Txapel-
ketak baduela zerbait des-
berdina azken
urteotakoekin alderatuz
gero. Politikariak mugitu
dira, Udalbiltzakoak
(EAJ/EA) hain zuzen.
Diru laguntza eskaini
diete Eskozian diren tal-
deei. Hori, berez, txalo-
garria da eta eskertuko
lukete beste erakunde,
alderdi eta gainerakoek
antzekoa egingo balute.
Onargarria da horren
publizitatea egitea; azken
finean, Udalbiltza era-
kunde pribatua da. Baina
ez derizkiot zilegi nazio-
en arteko lehian, Euska-
diko tiralariek (Espainia-
ren izenean) erabiliko
duten kamisetan Udalbil-
tza izena agertzea. Ez al
da nahikoa Euskadiko
Herri Kirol Federazioa-
ren ikurra eta zazpi
herrialdeetako ikurra
agertzea? Zer pentsatuko
dute Udalbiltza horrekin
bat ez dauden tiralariek?
Ongi dago lehengo kami-
setetan erabiltzen zen

kolore berdea berriro era-
biltzen saiatzea, Euskadi-
ko kolorea baitzen, baina
ezin zen saihestu Udalbil-
tza izena?, horrek bai
baitu kutsu politikorik.
Edo, bestela, kirola eta
politika uztarturik daude-
la ulertu behar da (...).

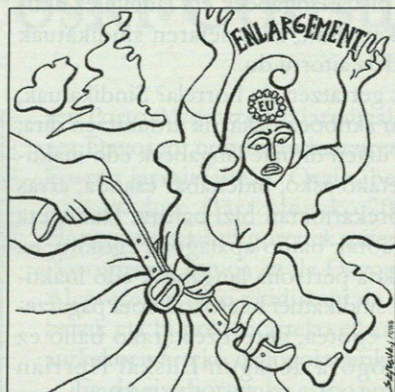
Azkenik, Udalbiltzaren
laguntza Euskadiko Fede-
razioaren bidez kudeatu-
ko dute, eta Izurietak
esan du “Euskal Herriko
9 talde” ariko direla txap-
elketan. Zuraide eta
Napurrak ez al dira Eus-
kal Herrikoak, bada? ”.

gara net

losu Pikabeari elkarrizketa

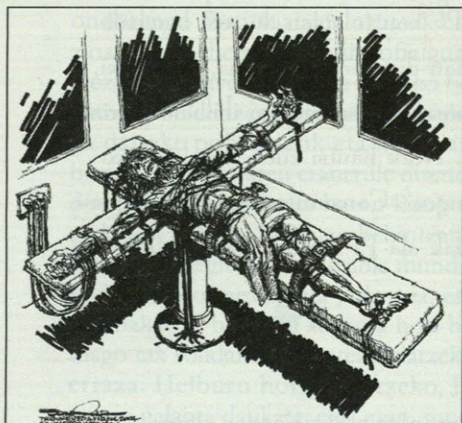
“(Pasaiaiko superpor-
tuaz) Jendea engainatzen
ari dira. Proiektuaren
atzean sekulako operazio
espekulatiboa ari dira egi-
ten. Txosten ekonomiko-
an azaltzen denez, behar
duten diru guztiaren erdia
portuko lurrak salduz
aterako baitute. Garai
batean, portuak herrieta-
ko lurrak bereganatu
zituen, eta orain ez dituz-
te horiek askatuko, baizik
eta saldu eta erabilera pri-
baturako baliatuko dituz-
te lurrak”.

◆ Serge Goizauskas, Frantziako *Le Monde*
egunkarian.

-Europako Batasuna: Zabalkuntza.

◆ Paul Conrad, AEBetako *The Los Angeles Times*
Syndicate egunkarian.

-Kristoren pasioak heriotz zigorrarekin jarraitzen du.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

Argitalapen honen edizioak laguntzaile.

kutxa

gizarte ekintza

Antzerkia

T(arte)anek *Sonata* segundu batean... eta piku taularatu du

- ❑ *Ezpalak*
- ❑ *Argitalpenak*
- ❑ *Ikuskizunen agenda*

Denbora-pasak

- ❑ *Ihesi*
- ❑ *Makina bat kontu*

Osasuna

Emakumeentzako partxe antisorgailua farmazietan da

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Pailazoen eskuliburua

Bizitza ulertzeko beste modu bat

Ofizioa ezagutzeko eta pailazo izan nahi duenak abiapuntu bat edukitzeko liburu interesgarria da *Mirrik* idatzi duen *Pailazoen eskuliburua*. Pailazoen historia, talde bat eta ikuskizun bat antolatze

gomendioak, praktikatzen hasteko eske-
txak, abestiak eta abar bildu ditu Jose
Ignazio Ansorenak. Liburu honekin,
barrea bezain gauza serio eta osasun-
tsuagorik ez dagoela erakutsi nahi digu.

Ama, handitan izan nahi

BARRE EGITEA ONA DELA gauza jakina da, ikusi besterik ez dago barreterapiak zenbat hedatu diren azken urteetan. Baina antzina ere bazekiten hori; historiak berak erakusten digu beti egon direla barre-eragileak edo umoregileak.

Duela lau mila urte Txinako enperadorearen bufoiek, edo orain dela bi mila urteko Greziako komediantek eta Erdi Aroko bufoiek barre eragitea zuten lanbide. Berpizkunde garaian ere bazen horrelako ofiziorik; XVI. mendean, esaterako, Italiako kaleetan eta plazetan pertsonaia bitxi batzuk agertu ziren. Besteak beste: *Colombina*, *Polichinela*, *Arlekin*, *Pantalone* eta *Plaghiaccio*. Beranduago, XVIII. mendearen amaieran, pertsonaia horien antzezpenekin batera, akrobaten eta animalien saioz osatutako ikuskizunak hasi ziren; zirkua sortu zen.

Gaur egun, *Plaghiaccio* bezalako pertsonaie-tatik eratorritako pailazoak dira gure herriko

LORE
AGIRREZABAL

plazetan eta zirkuetan jendeari barrea eragiten diotenak; gure egunerokotasunaren alde irrigarri eta negargarriak agerian uzten dituztenak. Pailazo modernotzat jotzen dira horiek, eta aitzindaria Giuseppe Grimaldi izan zen, baina azken mendean asko dira ospetsu egin diren pailazoak: Tony Grice; Antonet, Auriol, Medrano eta Grock; John eta William Price, Charli Rivel... Euskal Herriko haurren artean, berriz, ezagunenak *Txirri*, *Mirri* eta *Txiribiton* edo *Takolo*, *Pirritx* eta *Porrotx* dira, besteak beste.

Barregile handiak dira guztiak, baina nola lortzen dute hori? Pailazo ikastaroak egon badaude, baina horretara jotzeko aukerarik ez duenak, gaur egun, badu beste modurik; dagoeneko kalean baita *Pailazoen eskuliburua*, Jose Ignazio Ansorenak, *Mirri* pailazoak, idatzitakoa. Bertan, lanbide horren historia, pailazo taldeak antolatzeak aholkuak, praktikatzeko hasteko zenbait esketx, eta abesti mordoa bildu ditu pailazo ospetsuak.

ELI GOROSTEGI

Pailazo izateko inportaneena espiritu askea izatea da; baina janzkera, musikaren erabilpena, makillajea, zapatak eta horrelako elementuak ere oso kontuan hartu behar dira.

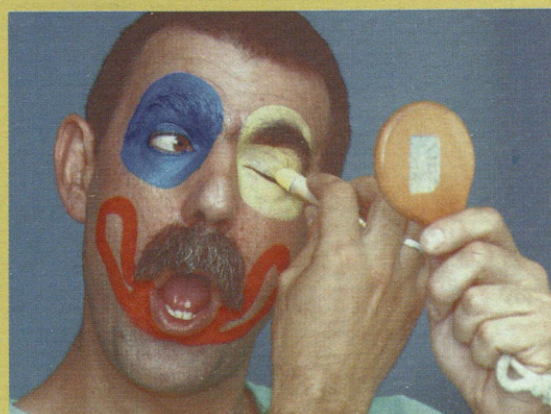
ELI GOROSTEGI

pailazo luta

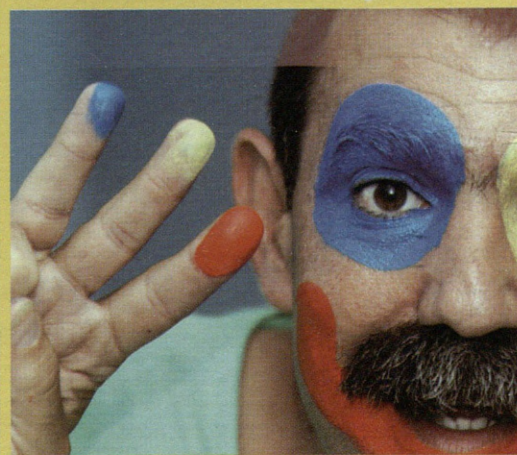
Eskarmentu handiko pailazoak dira *Txirri*, *Mirri* eta *Txiribiton*. Hogeita hamabi urte daramatzate pailazo lanean eta urte hauetan guztietan, 16 bat disko, bederatzi bideo, CD-Rom bat eta 12 bat liburu argitaratu dituzte. Hala eta guztiz ere, aholkuak ematea zaila dela esan digu Ansorenak, baina badira interesgarriak eta lagungarriak izan daitezkeen zenbait gauza eta horiek jasotzen saiatu da liburuan.

Ansorenaren hitzetan, pailazo izateko printzipalena espiritu askea izatea da; gauzen eta norberaren alde barregarrienak agerian uzteko lotsarik ez izatea. Horrez gain, pailazo talde bat osatzeko harreman afektibo bat ere behar beharrezkoa dela dio: "Gurea ez da antzerki hutsa, beste zerbait da. Gure taldearen oinarrietariko bat horixe izan da, bai fikzioan, bai errealitatean: adiskidetasuna".

Antolatzeko modua ere oso kontuan hartzekoa da: janzkera, musikaren erabilpena, makillajea, zapatak... Baita ikuskizuna bera ere: sarreratxo bat egin publikoa irabazteko, esketx

ELI GOR

bat antolatu, jokoak egin, publikoaren parte hartzea bilatu...

Nolako pailazogaia, halako menua

Hasteko, garrantzitsua da pertsonaiak ondo definitzea; bakoitzaren benetako izaerarekin ondo datozen ezaugarriak aukeratzea. *Txirri*, *Mirri* eta *Txiribiton*en kasuan, adibidez, pailazo bakoitzak pertsona orok duen alderdi bat agertzen du. *Txirri*, esaterako, pailazo azkarra eta zuzentasunaren aldekoa da, baina kanpolarrosa samarra ere bada. *Mirri*, berriz, txikia, bihurria, zirikatzailea, baldarra eta memelo samarra da, baina bihotzbera ere bai. Eta *Txiribiton* adiskide zintzoa eta leiala da, beti laguntzeko prest dagoena. *Txirri* clown edo jakintsuaren parekoa da. *Mirri* eta *Txiribiton*, aldiz,

Don don kikilikonetik Triki Traka Tronera

Nork ez du ezagutzen Pintto zakurraren kantua? Eta Kixki ta Mixki ta Kaxkamelonena? Bada, doinu horiekin hasi ziren gaur egun *Txirri*, *Mirri* eta *Txiribiton* bezala ezagutzen ditugun pailazoak. Baina hori duela hogeita hamar bat urte izan zen; euskararen alde haurrentzat zerbait egin behar zela-eta, Piter Ansorenak, Xabier Otaegik eta Andoni Ezeizak pailazoarena egiten hastea erabaki zutenean.

Kixki ta Mixki ta Kaxkamelon izenarekin atera zen taldea lehenbizikoz plazara. Gerora, ordea, Andoni Ezeizaren lekua Txema Vitoriak hartu zuen eta *Txirri*, *Mirri* eta *Txiribiton* bihurtu ziren. Euskal Telebistan Don don kikilikon saioa egiten hasi zirenean hartu zituzten izen horiek.

Ordur geroztik, bilakaera handia izan du hirukotearen lanak, baina gaur egun ere telebistan jarraitzen dute eta pailazoak ez dira batere aldatu. Izan ere, *Txirri*, *Mirri* eta *Txiribiton*, dagoeneko, pertsonaje bihurtu dira, eta, Otaegik, Ansorenak eta Vitoriak telebistako ikuskizunak grabatzen dituzten bitartean, plazarik plaza beste hiru lagun dabilta *Txirri*, *Mirri* eta *Txiribiton*ena egiten. Intenporalitatea lortu dutela esan digu Ansorenak: "Pailazoak ez daude gure pertsonen lotuta; guk lan hau utzi dezakegu, baina pailazoek segi egingo dute. Pentsa, *Txirri*, *Mirri* eta *Txiribiton*en buruhandiak ere egin dituzte Oñati aldean..."

Don don kikilikon, Barrebusa, Altza Porru eta Triki Traka Triki Tron saioek oso belau-naldi desberdinetako haurrak izan dituzte ikusle. Eta, gaur egun, Tortolikarekin hazi zirenak beren seme-alabekin joaten dira ikuskizun berriak ikustera. Izan ere, pailazoak haurrentzat bezain dibertigarriak dira hel-

duentzat ere. Haurrentzako bakarrik den pailazoa, pailazo txarra dela dio Ansorenak. "Gu saiatzen gara haurrentzat egiten, baina baita helduentzat ere". Gazteekin, ordea, arazo handiagoa dutela aitortu digu: "Nik badaikit, haiek esanda, gazte askok ikusten gaituztela etxetik. Baina ez dute ikuskizunetara etorri nahi izaten, badagoelako halako konplexu bat". Hasi zirenean publikoa hamalau bat urtera artekoa zuten. Gaur egun, aldiz, 8-9 urte baino gehigokoak apenas joaten dira. Horrek pena ematen dio Mirri. "Iruditzen zait bizi dugun krisi kultural honetan, mendeetako kultura gainbehera erori dela. Beste modelo batzuk sortu behar dira halabeha-

rez, baina, nire ustez, eskaloi makalena, haurrena, asko ari da sufritzen. Haurtzaro zoriontsu bat bizitza jator baterako oinarri sendoena da, eta egungo gizartea haurtzaroa murrizten ari da".

augustoak edo pailazo tontoak dira, eta hiruren artean nolabaiteko oreka lortzen dute.

Eskuliburuak dioenez, pailazoaren jantziek eta atrezzoek ere koherentzia behar dute beren izaerarekin. Zenbaitek kristalik gabeko betaurrekoak erabiltzen ditu, edo oihalik gabeko aterkiak, erloju erraldoiak eta gorbata oso txikiak... absurdoa eta muturreko joerak nahastu ohi dira, baina bien arteko oreka galdu gabe.

Makillajea ere pailazo askok erabiltzen dute, baina ez da derrigorrezkoa. Dena dela, erabiltzekotan, makillajeak norberaren espresibitatea indartu egin behar duela dio liburuak. Sudur gorria ere pailazoen ikur enblematikoa den arren, ez dute guztiek erabiltzen. Ezta ile-ordea ere, baina biek izaera berezia ematen diote pertsonajeari.

Izena aukeratzekoan ere oso kontuan edukitzekoa da nolako publikoa erakarri nahi den: haurrentzat lan egin nahi bada, izen garbi

eta erritmikoak aukeratzea komeni da. Helduentzat izango bada, berriz, izen zailagoak aukeratu daitezke, baina pikardiarik ez zaie falta behar. Deigarriak izatea da funtsezkoena.

Dena dela, mota askotako pailazoak daude, bai teknikari, bai taldeari dagokionez: badira pailazo mutuak, musikalak, orekariak, malabaristak, teatralak; bakarka, binaka edo talde handian ibiltzen direnak; badira gehienbat mimikaren bidez aritzen direnak; batez ere publiko helduentzat lan egiten dutenak; edo haurrentzat egiten dutenak... Kontua da bakoitzak berari ondoen egokitzen zaion izaera osatzea. Ansorenaren iritziz, "denetarik dago, eta tartean badira pailazo txatxuak ere, uste dutenak sudur gorria jantzita nahikoa dela. Horiek niri tristura ematen didate. Pailazoari edozertan ikusten zaio pailazo dela: ibileran, begiradan... Baina, batez ere, munduaren ohiko norabidearen kontra joan behar du".

Ohiko ikuspegia iraultzea

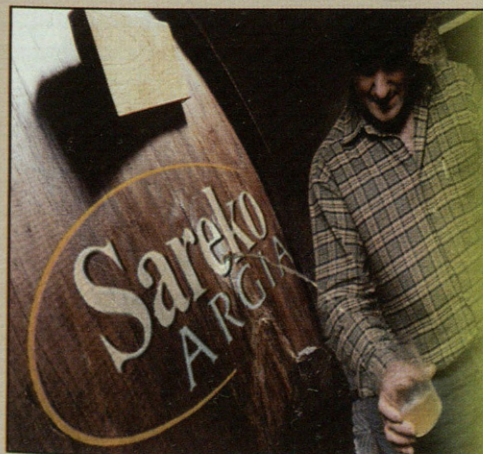
Mundua ulertzeko hamaika modu daude, baina gutxi batzuk nagusitu ohi dira. Pailazoak, ordea, munduaren ikuskera nagusi horiei buelta eman behar diela, irauli eta beste modu batera erakutsi behar dituela esan digu Ansorenak: "Bestelako ikuspegia da pailazoarena: solemnitatea eta normala dena alde batera uzten duena. Irauli egin behar du. Normalean modu bakarrean eta modu ximelenean begiratzeko dutenek aldarrikatzen dute berena dela ikuspegi errealista, benetakoa. Baina errealtateak aurpegi asko ditu. Ez dakit zergatik deitu behar zaion errealista begirada zeken eta zuhur horri. Niretzat ez da batere erreala. Pailazoena, berriz, nahiko erreala da eta komenigarria; barre egitea oso osasuntsua baita".

Barrea eragitea, ordea, ez da erraza. Baina Ansorenak dio begirada kontua dela. Pailazoak munduari begiratu eta alde barregarrienak agerian utzi behar ditu. "Bizitzak alderdi absurdo mordo du, baina batzuk hori estaltzen edo disimulatzen saiatzen dira. Pailazoak, berriz, atera egiten ditu, eta egoeren zentzugabekeria kritikatu eta barre egiten du". Kontua da barrea, umorea ez bezala, gorputzaren erantzun fisiologiko bat dela eta zenbaitek zabartzat jotzen duela. Umoreak ospe hobea du, ondo ikusita dago intelektualen artean ere. Ansorenaren aburuz, umore ozpindua eta bes-

Behin pertsonaiak definituz gero, pailazoen jantziek eta atrezzoek koherentzia izan behar dute beren izaerarekin. Absurdia eta muturreko joerak nahastu arren, bien arteko oreka ez da galdu behar.

teren kalterako dena ere badago, eta umorea ona izan litekeen bezala, barrea ere oso ona da: "Gu ez gara intelektualtasuna bakarrik; gorputza ere bagara. Gainera, barreak efektu fisiologiko oso onak ditu, odola eta barruko organo guztiak mugitzen ditu, eta benetan barre egitean sentitzen dugu umorea gorputz osoan. Hori baino gauza atseginagorik...".

Barrea hain osasuntsua izanik, barre eragiten jakitea garrantzitsua dela ikusi du Mirri pailazoak, eta, bere esperientzian oinarrituta, horretan trebatzen hasteko abiapuntua eskaini nahi du *Pailazoen eskuliburuarekin*. Gainera, ondorio batera iritsi da: pailazo izatea ona da norberaren bizitzarako, baina ingurukoentzat ere bai. Eta eskuliburua horretarako gonbite bat da; polita, interesgarria, eta osasuntsua den hori ikasten hasteko gonbitea. Liburua irakurrita bakarrik inor ez da pailazo bihurtuko, noski, baina esaten dena praktikan jarriko duenari bidea erraztuko diola uste du Ansorenak: "Liburua ez da antzerkia, edo espektakulua egin nahi dutenentzat bakarrik, baita bizitza ulertzeko beste modu bat bilatzen duenentzat ere". ■

- Sagardogileen gida
- Sagardoa Euskal Herrian eta munduan
- Tresnak
- Prozesua
- Gaitzak eta arazoak
- Sagarra
- Loturak

www.argia.com/sagardoa

Pailazo bihurtutako musikaria da T(arte)an ekoizpen etxeak taularatu berri duen *Sonata segundu batean... eta piku* antzezlanaren protagonista. Patxo Telleriak idatzitako istorioa nahia eta ezinaren arteko borrokaz mintzo da.

Appassionato, ma non troppo

BIZITZAK SEMIFUSA BATEK BAINO GUTXIAGO irauten du. Sentsazio horixe izaten omen da hil baino segundo bat lehenago. Bizitako pasarterik adierazgarrienak ikusten ei dira begien aurrean. Horixe gertatu zaio Juan Sebastian Perezi, *Sonata segundu batean... eta piku* antzezlaneko protagonistari. Bere bihotzak inguruneak ezarri dion erritmo *agitatua* jasan ez, eta oholtza gainean hil da bihotzekoak emanda, barre-gosez dagoen ikuslearen aurrean. Une horretantxe, bere bizitza osoa oholtza gainean errepresentatuta ikusiko du. Zizerone arituko zaizkio Baster eta Txus lagun minak, bere bizitzaren narratzaile inprobisatu bilakatuta. Hirurak ere harreman oso berezia izan dute ezagutu zirenetik, oso gertukoa. Inaxio Tolosak (Jota), Patxo Telleriak (Baster) eta Jose Cruz Gurrutxagak (Txus) gorpuztutako hiru musikariei astindu bat baino gehiago emango die bizitzak. Pasioa bai, baina ez gehiegi. Horixe da gaur egungo gizarteak ezartzen duen ideia. Antzezlan honetako pertsonaiei, ordea, ez zaieugarra berehalakoan itzaliko.

Michel Tournier idazle frantsesaren *Nire zoriona ez dadila sekula bukatu* ipuinak liluratu egin zuen Patxo Telleria, eta harekin antzer-

AINARA
GURRUTXAGA
Argazkiak: Mikel Saiz

kirako zerbait egiteko gogoia piztu zitzaion. Pailazo bilakatu zen pianojole baten istorioa da ipuinaren muina. Dena den, berehala ohar-tu zen idazlea oholtzara eramateko elementu gehiagorekin hornitu beharko zuela kontakizuna: "Pertsonaia nahiko pasiboa da ipuinean agertzen dena eta hori oso antiteatrala da. Teatroan pertsonaia borrokan ikusi nahi ditugu, bai ingurukoekin eta bai beren buruarekin ere. Horregatik sartu nituen Baster eta Txus pertsonaia, antagonista lanak egiteko".

Nahiaren eta ezinaren arteko talkaz mintzo da antzezlan, izan nahi genukeena eta garenaren arteko amildegiaz. Patxo Telleriaren hitzetan guztiok ere oso gertuko dugun gaia da: "Azken batean denok ukitzen gaitu. Gaztetan asmo piloa izaten da, baina bizitzak aurrera egin ahala zapuztuz joaten dira gure indarrak. Prozesu horri buruz hitz egin nahi nuen". Eszenatoki beraren dimentsioak ere ideia horixe iradokitzen du, taula gainean dauden egurrezko pianoa, oihalak eta ispilua erraldoiak baitira pertsonaien alboan. Amestutakoaren eta errealtatearen arteko kontrastea agerian jartzen da.

Aitor Mazo aritu da zuzendari lanetan, Jokin Oregiren laguntzaz.

Oztopoz betetako bidea

Jota deitzen dioten JS Perez protagonistak musika jotzea du benetako pasio. Harremanetarako trakets samarra den arren, klarinetea hartzen duen bakoitzean eraldatu egiten da. Musikak aske egiten du. Baster laguna, aldiz, beste jite batekoa da. Pianoa jotzea gogoko duen arren dirua eta arrakastarekin amesten du. Musika talde bat sortzea erabakita, Txus baxu jolea kontratatzen dute, jatetxeetan musika komertziala jotzeko. "Baster eta Txusek putakeriak egiten dizkiote protagonistari, baina hala ere maite dute. Lagun minak dira hiruak. Kontua da bakoitzak munduaren ikuskera ezberdina duela eta indarren arteko soka-tira bat gertatzen da orduan".

Jota eta Txusen artean harreman sentimental bat sortzeak, gainera, hirukotearen arteko tentsioak areagotu egingo du. Hasieran Telleriak emakumezko batentzat idatzi zuen Txusen papera, baina baxua jotzen zekien emakumezko aktorerik topatzen ez zuela-eta, pertsonaia gizonezko bihurtzea erabaki zuen: "Pentsatu nuen hirukote harreman hori bereziagoa izango zela horrela. Izan ere, neska izanez gero beste konnotazio bat izango zukeen istorioak. Hirukote horretan imana Jota izatea nahi nuen. Gainera, uste dut badela garaia homosexualitatea inongo azalpenik gabe eta propagandarik gabe azaltzeko".

Sonata segundu batean...eta piku antzezlan erromantikoa da, laguntasunaz eta musikarekiko pasioaz mintzo den aldetik. Baina bada ordea, garrantzagoa den alde bat ere. Izan ere, artista batek arrakasta lortzeko bide ilunenak ere ezagutu behar izaten ditu sarritan. Egungo gizartearen ispilu garbi bilakatzen da orduan antzezlan: "Gaur egun jendea arrakasta lortzeko edozer egiteko gai da. Telebistan segundobateko gloriaren truke bere arima edo bere amarena behar izanez gero biluzteko prest dago jendea", dio Telleriak. Hala, antzezlane-ko protagonistak, gogoz kontra sudur gorria

Inpultsoei kasu

Patxo Telleriak garbi du merkatuak sormena baldintzatu egiten duela. Horregatik nahiago du ideia bat duenean hura ekoiztuko dion norbaitengana jo. Urtetan Maskaradan ibili ondoren Aitor Mazo eta Lander Iglesiasekin jada desagertutako Txirene ekoizpen etxea sortu zuen. Maskaradarekin zenbait lan egiten jarraitzen du eta Mikel Martinezekin Bikoteatro konpainiarekin dabil. *Sonata segundu batean... eta piku* ekoizteko, aldiz, T(arte)an ekoizpen etxearen laguntza izan du. "Enpresa propio bat sortzea pentsatu izan dut noizbait baina urtero zerbait egin beharrak, dirulaguntzei begira egoiteak... estutu egingo ninduke. Nahiago dut nire inpultsoei jarraitzea, merkatuaren beharrei erantzutea baino". Baina konpainia propioa ez izatearen desabantailak ere aipatu dizkigu Telleriak: "Urte piloa daramat antzerkian eta beti hutsetik hasten naizela sentitzen dut".

Sonata segundu batean... eta piku

jarri eta pailazoarena egiten jardun beharko du, noizbait musiko lez duen balioa errekonozituko diotelakoan. Errekonozimendu hori ez da sekula ailegatuko, ordea.

Partitura dramatiko

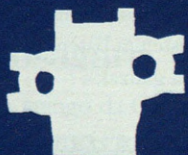
Umorea eta dramak bat egiten dute antzezlan honetan, baina biak ere "olioa eta ura ontzi batean bezala banatuta" daude. *Kontenedore baten istorioak* edo *Torito bravo* lanetan erabilitako umore absurdua alboratu du egileak kasu honetan: "Eskema orokorra errealemotik abiatzea nahi nuen, efektismoari inolako kontzesiorik egin gabe. Umorea badago, baina pertsonaiak umorista egiten direlako". Momentu komikoak latz bilakatzen dira maiz, ezintasun baten isla direlako gehiengutan.

Musika da, dudarik gabe, lan honetan drama eta komedia lotzen dituen. Antzezlan guztian zehar hamar bat pieza labur jotzen dituzte aktoreek zuzenean. Jose Luis Canalen musika aholkularitza izan dute horretarako. Canal berak konposatutakoak dira Bachen moldaketa bat eta bi blues.

Sonata segundu batean...eta piku euskaraz sortua izan den arren, gaztelerazko bertsioan ere eskainiko du T(arte)an ekoizpen etxeak. Patxo Telleriak garbi du bi hizkuntzetan lan egiteko hautua: "Nik euskaldun zein erdaldun jendearengana iritsi nahi dut. Euskaraz kalitatezkoak eta duinak diren lanak egin nahi ditut, baina bestalde, kanpora ere atera nahi nuke egindakoa".

Euskara sencilloaren manifestoa antzez-tes- tuagatik Max sarietarako izendapena jaso berri duen Patxo Telleriak asmo ugari du etorkizunerako: "Ofizio honetan gauza bat bukatu orduko, berehala hurrengoan pentsatzen hasi beharra dago. Arlo horretan jada ideia batzuk badituz buruan. Bestalde film baterako gidoi bat egiteko asmoa ere badut, baina oraingoz Madrilan ekoizpen etxe bila nabil". ■

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

gizarte ekintza

Ezpalak

IZASKUN JAUREGI

Thierry Malandain Biarritz Balteteko zuzendaria Benoît de la danse sarietarako aukeratua izan da koreografoen sailean. Apirilaren 29an jakinaraziko dute Moskuko Bolshoi Antzokian zein den sariaren irabazlea.

Jean Bordaxar Zuberoako musikari eta kantariak

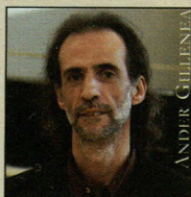
Aitzina izena duen diskoa plazaratu du. Bertan, hamaika abesti bildu ditu. Kantu gehienek hitzak berak eginak dira Itxaro Bordak eta Jean Louis Davantek idatzitako bienak ezik. Bi urte diskorik kaleratu gabe egon ondoren plazaratu du honakoa.

San Telmo Museoa n bilduta dauden lanei buruzko liburuak kaleratu du Museoaren Lagunen Elkartek. *San Telmo, crónica de un centenario* bost ataletan dago banatua. Horietako bakoitza Museoaren atal bati dagokio eta gai bakoitzean adituak direnek idatzi dituzte edukiak.

David Barbero kazetari eta idazleak Mexikon estreinatu berri du berak idatzitako *Charlot, en el país de la libertad* antzezlan. Lan horregatik irabazi zuen Rojas Zorrilla-Ciudad de Toledo saria. Barberok orain gutxi plazaratu du *La Peregrina* izeneko lehenengo nobela Hiria argitaletxearen eskutik.

Alberto Schommer argazkilaria sarituko du Bizkaiko Arkitektoen Elkargoak. Bere ibilbidean zehar paisaiei, hiriei eta eraikuntzei atera dizkien erretratu esanguratsuengatik saritu nahi izan dute argazkilaria.

Karlos Gimenez pianojole eta musikariak 12 *geltoki* izeneko diskoa kaleratu du Elkarren eskutik hurrengo hilean. Bertan, pianoarako sortutako 12 pieza jasoko ditu.

Bertso eskoletarako zubi

AHOZKOTASUNA LANTZEA, BERTSOLARITZARA ZALETZEA eta bide batez ikastetxe eta bertso eskolen arteko zubi lana egitea da dagoeneko Gipuzkoako Bertsozale Elkartek zenbait ikastetxetan martxan jarri duen egitasmoaren xedea. Oraingoz, Arrasate, Eskoriatza, Aretxabaleta, Azpeitia, Azkoitia, Orio eta beste zenbait herritan ari da 10 eta 12 urte bitarteko haurrekin lanean. Aurten beste zenbait eskualdetara zabaldu nahi dute egitasmoa, besteak beste, Buruntzaldea, Txingudi eta Goierri. Horrez gain, aurtengo urterako aurreikusitako ekimenen artean, bertsolari gazteei kantatu eta promozionatzeko aukera emateko formulak martxan jartzearena dago eta baita Gipuzkoako bertso eskolen arteko sarea osatzearena.

Gipuzkoako Bertsozale Elkartek urteko batzarrean hainbat egitasmo martxan jartzea erabaki du. Horietako bat ikastetxeetan ahoz-kotasuna lantzea da.

Artearen edizioa

ARTEAREN ALOR INTERESGARRIENETAKO bat da edizioarena. Arte aldi-kari, katalogo, artisten liburu eta Interneteko agerkariei buruz, hain zuzen, hitz egingo dute Gasteizko Artiumeko Liburutegi Sailak eta Dokumentazio Zentroak antolatutako Editarte foroan. Ekaina bitartean mahai-inguruak eta hitzaldiak eskainiko dituzte hainbat adituk. Besteak beste, martxoaren 24an kultura digitalaren arloko aldi-zkari buruzko mahai-ingurua egingo da. Apirilaren 14an berriz, teknikak, materialak, lengoaiak eta beste hainbat aldagai aztertuko dira, eta horrekin batera, lehenengo aldi-z taller bat egingo dute hilaren 24, 25 eta 26an, non artista liburuaren formatoa jorratuko den.

Hausnarketarako erakusketa

XX. MENDEKO POESIA ETA ANTZERKIARI eskainitako liburuarekin eman

Bernardo Atxagak "UK" aldizkarian: «Ja ezinezkoa da paradisua-ren ideiarik gabe bizitzea».

Castillo Suarez idazlearen hitzak dira hauek "Berria"n jasotakoak: «Beste olerkari bati entzun nion lotsatu egiten zela hasieran egiten zuen lanarekin; hori ona dela pentsatzen dut. Gainditu duzula esan nahi baitu; beste era batera egingo zenituzkeela gauzak».

Unai Elorriagak honakoa zioen "El Correo"n: «Optimista naiz eta oso gustura nago horrelakoa izateaz. (...) Gauzen alderdi positiboak ikusteko joera daukat eta

hori nire pertsonaietan nabaritu egiten da. Baikortasuna literarioa ez dela eta zatarra dena ateratzea dagoela modan diote. Baina nik naizen bezala idazten dut. Ezin dut beste era batera egin».

Patxi Perez dantza animatzaileak zera adierazi zuen "Berria"n: «Badira dantzarako musika taldeak, baina ez dute batere pentsatzen dantzariengan. Horien musika aditzeko da, ez da dantzatzeko. Akaso momentutxo bat. Baina, festa batean dantzatzeko momentua iristen delarik, ez da horrelako musika jo behar».

Abesbatzen gaurkotasuna

Abesbatzen egoera aztertzeko foroak antolatu ditu Euskal Herriko Abesbatzen Elkartek. Horietako bat egin dute dagoeneko. Bertan ateratako ondorioak esanguratsuak dira, etorkizunari begira. Esaterako, haur abesbatzetako kideen %90a neskak dira. Abesbatzen zuzendariaren figurari dagokionean, batez ere, pedagogogoak izatea komeni dela ondorioztatu dute eta aldi berean, komunikatzeko eta sortzeko ahalmen handia edukitzea. Abesbatzetan diziplina ezartzearen garrantzia eta hezkuntza sisteman ematen ez zaion inportantzia ere azpimarratu dute. Hain zuzen ere, Euskal Herriko Abesbatzen Elkartek apirilean jarriko du martxan Kantu koraleko akademia. 32 abeslarik hartuko dute parte bertan. Ildo honetatik, abesbatzen alde eginiko lanagatik Abesbatzen Elkartea Herri Onurakotzat jo du Jauriritzak.

dio hasiera Nafarroako Gobernuak *Nafarroako Literaturaren Historia* ize-neko bildumari. Hain zuzen, Nafarroako Unibertsitateko katedratiko den Angel-Raimundo Fernandezek burutu du lehenengo alea. Bertan, joan den mendeko poesia eta antzerkia jorratu ditu. Nafarroatik kanpora bizi diren poetak, ekimen poetiko kulturalak, aldizkarietan agertutako poesia... landu ditu poesiaren atalean. Antzerkian, berriz, generoen arabera aztertu du aurreko mendeko ibilbidea. Bilduma osatzeko joan den mendeko narratibari eta entseguari eskainitako lana argitaratuko da. Ondoren Erdi Arotik XIX. mendera arteko literatura aztertuko dute.

Antzerkia eta opera Eibarren

OTSAILAREN 24AZ geroztik Eibarko XXVII. Antzerki Jardunaldietan 25 lan aurkeztuko dituzte unibertsitateko bi taldek eta 22 talde profesionalek; horietatik sei estreinekoz ikusi ahal izango dira Euskal Herrian. Hainbat euskal taldek hartuko dute parte aurtengo jardunaldietan, besteak beste, Gorringo Produzioak taldeak, Markelñe-k eta Ados Teatroak. Martxoaren 29ra artean ikusi ahal izango diren ekitaldien artean, opera saioa da berrikuntzetako bat.

Musika heziketaren osagarri

NAZIOARTEKO MUSIKA IKASTAROA egingo da Gasteizko Luis Aranburu Musika Eskolan ekainaren 28tik uztailaren 9a bitartean. *Interpretazio historikoa* izenburupean musikari gazteen heziketaren osagarri izango diren saioek osatuko dute ikastaroa. Nazioartean ezagunak diren musikarien eskutik ahots eta instrumentu eskolak jasotzeaz gain, kontzertu, hitzaldi eta solasaldietan parte hartzeko aukera izango da. Izen emateko epea zabalik da jada.

Erraldoien munduan.

Basajaun, Basandere, Torto edo Gentilen mundura sar gaitezke Astiberri argitaletxeak plazaratu duen *Mitologika. Erraldoein munduan* liburua irakurriz gero. Izaki erraldoi horiek nolakoak diren eta gizakiekin nolako harremanak dituzten deskubritu ahal da liburuan jasotako ipui-nen bidez. Aritza Bergarak idatzitakoa da liburua eta haxe da Bergarak euskal mitologiari buruz argitaratzen duen hirugarren lanak. Aurreko biak sorginen munduari eta izaki magiko-
ei eskaini zizkien. Marrazkiak Raquel Alzatek egin ditu eta itzulpena Rikardo del Riok.

XIX. mendea karikaturetan

laburbiltzen du martxoaren 13a bitarte Donostiako Koldo Mitxelena Kulturunean Ormaiztegiko Zumalakarregi Museoak paratu duen erakusketa. XIX. mendean garatu zen genero bezala karikatura, prentsa-aren zabalpenarekin batera. Arte adierazpidea izateaz gain, urte haietako gertakarien igorle garrantzitsu bihurtu zen, izan ere, idazten eta irakurtzen ez zekien publikoaren gehiengoarengana iristeko ahalmena zuen. Euskal Herriko eta Espainiako museo eta artxibategiek emandako ilustrazioek, aldizkari bildumek eta erreproduzioek osatzen dute erakusketa. Guztira, 400 lan. Koldo Mitxelenan ikusgai izateaz gain, Interneten ere jarri dituzte karikaturak.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Sugea lilipean Asisko Urmeneta

DESCLÉE DE BROUWER
63 orrialde
5 euro

Asisko Urmeneta- ren ipuina

Aitor Txarterinaren marrazkiez horniturik plazaratu du Asisko Urmenetak *Sugea lilipean*, etxeko gaztetxoentzat espreski burutu duen kontakizun liluragarria. Gizakiak hartzei kendutako kobazuloetan bizitzen ziren garaira darama irakurleak ipuin honek. Ehiztariak mamuten atzetik joateko prestaketa lanetan ikusten ditu Oxa mutikoak, eta berak ere haiekin joan nahi luke, baina ezetz esaten diote, ume gorria baino ez dela eta gainerako haurrekin gelditu behar duela. Oxak, ordea, beste atzetik joan nahi duenez, harpetik ihes egingo du, ehiztariaren bila. Makila daramanez eskuan, ez

da umeak jaten dituzten besteen beldur. Baina egun osoa oinez eman eta gero, nekaturik eta gose da. Orduan, ezustean, beste haur batekin egingo du topo. ■

Koiunturaz

Ogasun eta Herri Administrazio Saila

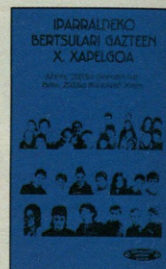
EUSKO JAURLARITZAREN ARGITALPEN
ZERBITZU NAGUSIA
148 orrialde
3 euro

EAEko ekonomia 2003. urteko lehen sei hilekoan

2002ko laugarren hiruhilekoan EAEko ekonomiak hasitako susperraldi ekonomikoa iaizko lehen sei hilekoan egonkortu zela dirudi. Horrela dio bederen Eusko Jaurlaritzaren Ogasun eta Herri Administrazio Sailak *Koiunturaz* buletinean, non eskaintzen dituen EAEko ekonomia-aren testuingurua, ekoizpena eta eskaria –honako atal hauek kontuan harturik: ekoizteko jarduera, eskariaren osagaiak, lan merkatua, prezioak, kostuak eta soldatak; eta kanpo saldoa eta lehiakortasuna–, eta EAEko aurreikuspen makroekonomikoa, kanpoko ingurunearen bilakaeraren gaineko hipotesiak agertuz. Horiez gain, Europako Batasuna 25 kidetara zabaltzeak EAEko ekonomian duen eragina ere aztertzen da bertan. ■

Aiherra eta Itsasun botatakoak

Liburuxka honetan, 2003. urtean burututako Iparraldeko Gazteen X. Xapelgoaren finaleko saioak eta idatziz aurkeztutako bertsoetan sarituak izan zirenak bildu dituzte Bertsularien Lagunak elkarteak. Gustura jasoko zituzten Baionan eta Hazparneko kanporaketan entzun ahal izan zirenak ere, baina tamalez ez dute izan denentzako lekurik, Iparraldeko bertsolaritza dinamizatzailea eta bertsoen transkripzioen egilea den Karlos Aizpuruak dioenez. Nolanahi ere, iaizkoan hogeita lau haur aritu ziren bertsotan 14 urte bitarteko mailan, eta 14tik 18ra bitartekoan berriz, sei bertsolari aritu ziren. Gauzak horrela, oso pozik daude antolatzaileak lortutako emaitzarekin, Iparraldeko Xapelgoan gazte mailan inoiz izan den parte hartzaile konpururik handiena izan baita. ■

Iparraldeko Bertsulari Gazteen X. Xapelgoa

Batzuen artean
BERTSULARIEN LAGUNAK
ELKARTEA
54 orrialde

Behinolaren azken zenbakia

Galtzagorri elkarteak urtean bitan plazaratzen duen *Behinola* aldizkariaren azkenengo zenbakian, haur eta gazte literaturari buruzko gai desberdinak jasotzen dira, guztiak Luis Alonsok ilustratuak. Azken alean honako lanak aurki daitezke, besteak beste: Felipe Juaristiren *Balaklava* ipuina; Xabier Etxanizek Mariasun Landa idazlearen ibilbide literarioaz eginiko lana eta Mariasun Landa berak bere obraren gainean plazaratzen duen artikulua. *Hizpide* sailean, berriz, Kiko Ruiz Huiciren *Didaktismoa, pedagogia eta eduki ideologikoen eragina 90eko hamarkadako haur literaturan* eta Iñaki Martiarena *Martin-en Nik ez dakit marrazten*. Agur gisa, Patxi Zubizarretak honako hitzatzea eskaintzen du, *Bakarrik dira barregarri sekula amodio gutunik idatziz ez dutenak*. ■

Behinola

Batzuen artean

GALTZAGORRI
ELKARTEA
64 orrialde
6 euro

XXI. Salvatore Mitxelena literatura lehiaketa

Batzuen artean

ZARAUZKO UDALA
192 orrialde
4,21 euro

Zarauzko gaztetxoan idazlanen bilduma

Zarauzko Udalak antolatzen duen Salvatore Mitxelena literatura lehiaketan 2002ko edizioan irabazle suertatu ziren haur eta gaztetxoan lanen bilduma da hauxe, Zarauzko ikastetxe guztien artean egindako marrazkiekin ilustratua. Seiehun eta laurogeita bat ipuin edo olerki aurkeztu ziren lehiaketara, eta jakina, sariek eta liburuek mugak dituztenez, ezinezkoa izan zaie antolatzaileri parte hartzaile guztien izen-abizenak eta lanak argitara ematea. Tamalez guk ere lehen saria jaso zutenen izenak baino ezingo ditugu aipatu, alegia Libe Eizagirre, Ruth Agirrezabalaga, Ane Aizpurua, Aitzol

Eguskiza, Xabier Iruretagoiena, Manex Agirrezabalaga, Onintza Etxeberria, Argia Azkue eta Jokin Benavidesenak. I

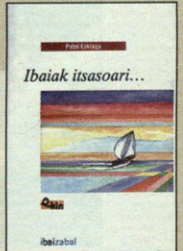
Lurralde ezezagunetara garamatzaten hiru narrazio labur

Lurralde zeharo ezezagunetan kokatu ditu Patxi Ezkiagak Ibaizabal argitaletxearen eskutik plazaratu duen *Ibaia itsasoari...* ipuin bilduman jasota dauden hiru istorioak: Lehena (*Mabori*) herriko plazan zazpi totem zeuzkaten eta misterioari emanak ziren Xandoriko biztanleen itsasertzeko lurralde baketsuan. Bigarrena (*Mibail zikina*) Tsar harro eta boteretsu batek bere menpe zuen lurraldean. Eta artzain azkar batek aiurri gaiztoko errege baten asmo txarretik ermitari ona salbatu zuen parajean, azkenak. I

Ibaia itsasoari...

Patxi Ezkiaga

IBAIZABAL
116 orrialde
8,21 euro

PELLO GUTIERREZ

"Asmoa, pilotaria izango zen 'euskal heroi berria' sorraraztea zen"

Zeintzuk dira komiki honen nondik norakoak?

Idea, Jean-François Saure argitaldarianen izan zen. Bere asmoa gaztetxo eta helduentzat balioko zuen "euskal heroi berria" sorraraztea zen, Tintin fenomeno oinarritzat harturik. Pelotaria izan behar zuen Aritz, komikiaren protagonistak, baina bere abenturek kutsu unibertsala behar zuten, horregatik kokatzen dira istorioak urruneko lurraldeetan. Oinarritzko ideia horiek hartuta, komiki sail baterako balio zezaketen pertsonaia batzuk sortu eta garatu nituen nik. Eta behin pertsonaiak garatuta, Daniel Redondo marrazkilariak bizia eman zien. Ikusgarria da lehenengo aldiz pertsonaia horiek bizirik ikusten dituzunean.

Zer agertu duzue komikiaren lehen ale honetan?

Mexikoko huitxol tribuari buruzko istorio bat idazteko gogo neukan, eta tribuari buruz sakonki irakurtzean, Mexikoko gobernuarekin dituzten arazoak ezagutu nituen. Horrek eman zidan ideia nagusia, eta gizarte aurreratuak baztertu duen tribu bat ardatz hartuta, abentura eta misterio istorio bat sortu nuen. Gainera, huitxol tribuak komikiari beste alderdi bat ere irekitzen dio, antropologikoa, beste kulturak ezagutaraztearena... Hori ere interesgarria iruditzen zitzaidan, irakurle helduagoei ere komikia interesgarria egin ahal izateko.

Hurrengoan Aritz nondik ibiliko den aurreraterik bai?

Bigarren aleko gidoia idatzita dago dagoeneko, eta Daniel Redondo marrazkilaria buru-belarri dabil abentura berri horiek marrazten. Ale horretan, gure protagonistak Kretara doaz, antzinako Minoiko garaiko tenplu zaharretan barrena.

KARLOS CORBELLA

Abentura ugari euskal komiki berrian

Bilduma bat osatzeko asmo sendoarekin jaio den euskal komiki baten hasiera

dugu *Aritz*. *Nayarit-eko altxorra*, Pello Gutierrez gidoilariak sortu, Daniel Redondok marraztu, Iban Astandoak ordenadore bidez kolorea eman eta David Alvez maketatzailak gidoian agertzen diren elkarriketen hitzak jarri ondoren abian jarri den komiki saileko lehen alea. Mexikon gertatzen da abentura eta misteriozko istorio hau, eta beraz, Mexiko eta bertako huitxol tribuari buruzko dokumentazio ugari arakatu ondoren idatzi zuen Pedro Gutierrezek gaztetxoentzat ez ezik familia osoarentzat ere egokia izatea nahi lukeen kontakizunaren gidoia. Euskal pilotari gazte bat du heroi: Aritz. Mexikon egiten den pala-txapelketan parte hartzera gonbidatzen dute, eta harantz doa,

Aritz. Nayarit-eko altxorra Gutierrez & Redondo

JEAN FRANÇOIS SAURÉ
48 orrialde/15,90 euro

bere bi lagun minekin: Eider arduratsua eta Joxe arduragabe eta parrandazalearekin. Beti eztabaidan ari dira bi horiek, eta komikiari umore puntua ematen diote. Bainu-jantzi dotorea erosi eta Cancuneko hondartzetara joan nahi luke Joxek. Benetako Mexiko ezagutzea da, berriz, Eiderren asmoa. Eta orduan huitxol tribuko haur batek lagun-tza eskatuko die. ■

egileari galdezka

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Urtaro bat	▼	Burdin sulfuroa	▼	Edozein	▼	AEBetako lurraldea	▼	Una, neka
	* DEITURA		Rutenioa		Gipuzkoa-ko herria		Zintzo		
	▶		▼		▼		▼		▼
	Lehenda-bizikoak	▶							
	Asto arra								
Hiltzailea	▼	Lehena eta azkena	▶ ▼	Zezen zikiratu	▶		Musika nota	▶	
Pl., musika tresna		Barre xumeak		Bokala			* IZENA		
▶		▼		▼			▼		Izenda-tzeko hitza
Zuhaitz mota	▶			Gazaren erdian	▶		Putre	▶	▼
Albaniako hiriburua				Interjekzioa			Hidrogenoa		
▶				▼	Landare mota	▶	▼		Kontsonantea
					Galdetzaille bat				Pinu mota
Polita	▶			▼			Solas, hitz	▶	▼
Shakespeareren errege							... egin, goitik ari		
▶				Hizki grekoa	▶		Ipar., ordu	▶ ▼	
				Boroa			Bokala		
Amaierak, bukaerak	▶		▼			▼		Jainko egiptoarra	▶

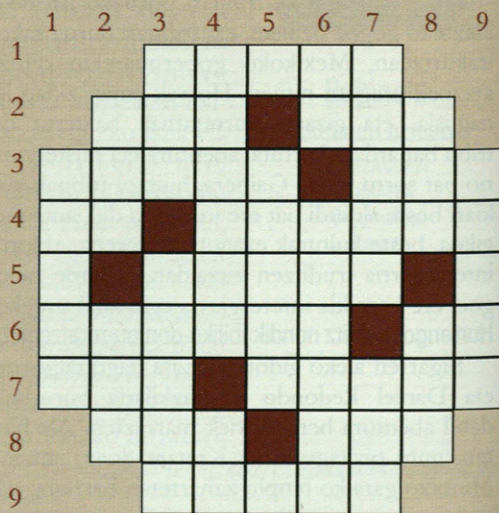
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Mediterraneoko estatua. 2.- Balio Erantsiaren gaineko Zerga. Hizki baten izena. 3.- Iratzea. Gaixo. 4.- Kanpo, landa. Itsas ur. 5.- Iodoaren ikur kimikoa. Ikuskizun mota. Bokala. 6.- Lanbroa. Herri hizkeran, eta. 7.- Oinarrizko edaria. Adi ezak! 8.- Denbora tarte. Naizen honek. 9.- Erdara, hitz elkarketan.

GOITIK BEHERA

1.- Tresna. 2.- Bi ken bat. Areago. 3.- Galdetzaille bat. Janari ongailu. 4.- Ur gaziko arrain mota. Erbioaren ikur kimikoa. 5.- Fosforoaren ikur kimikoa. Ibarra. Bostehun, zenbaki erromatarren arabera. 6.- Musika nota. VI. hila. 7.- Asia Txikiko antzinako hiri. Zilbor. 8.- Modua. Tik-..., erlojuaren hotsa. 9.- Biloak.

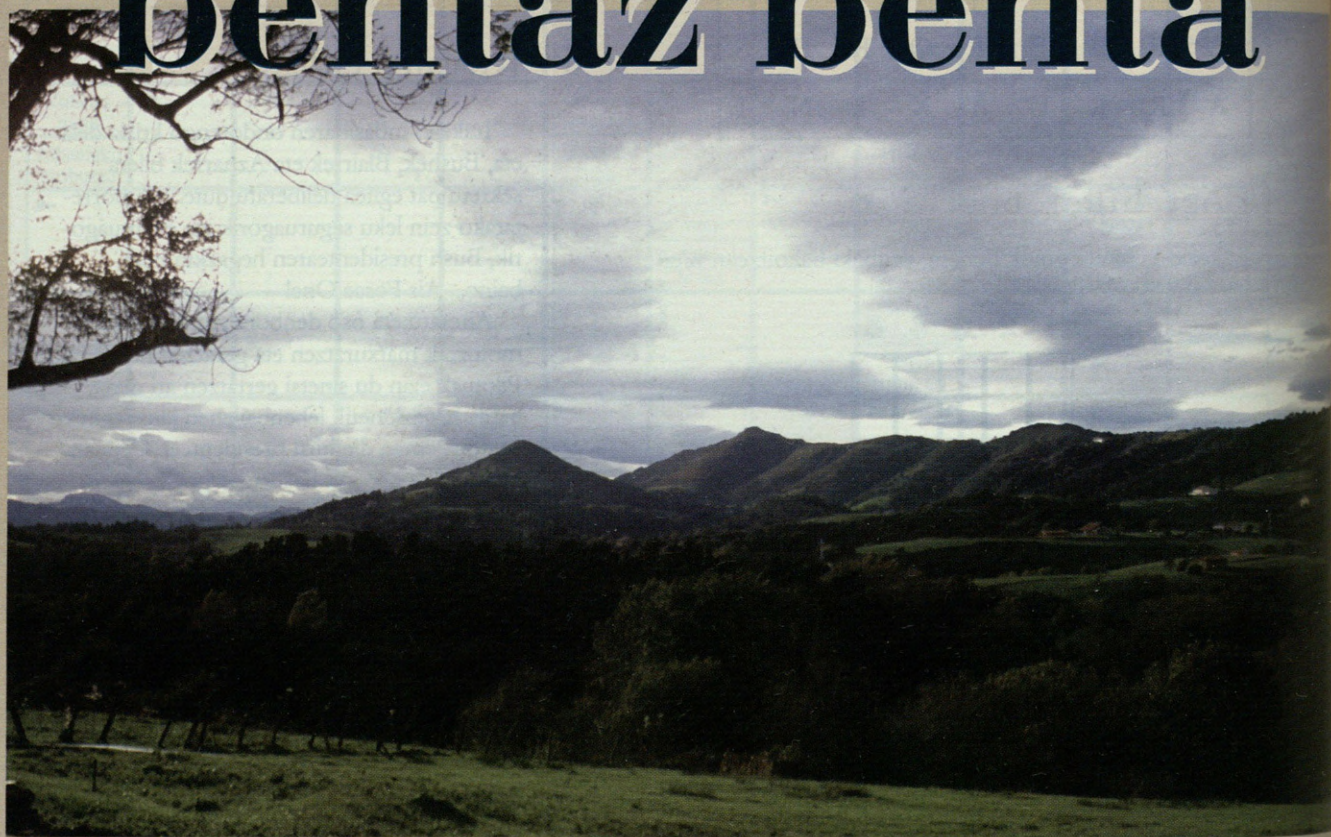
Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ASIER AGIRRESAROB
MUSKILDA TELLABIDE
ARGAZKIAK: ASIER AGIRRESAROB

Donostiatik Oriora (Gipuzkoa)

Goiz pasa bentaz benta

Donostia eta Orio artean, iparraldean itsasertzarekiko paralelo eta hegoaldean Oria ibaiaren meandroek mugatua, altuera apaleko mendikatea luzatzen da. Tontorrik nabarmenenak, Oriotik gertu dagoen Kukuarri eta bata bestearen ondorian, A-8 autopistak banatuta dauden Arratzain

eta Mendizorrotz ditugu, biak Donostiako mendebaldean itxiz gailentzen diren kono itxurako tontorrak. Gaur desagertua den Bentazikinetik eta Orioko bentatik igaroz, muturreko herri biak elkartuko ditugu goiz batean egiteko moduko ibilbide honetan.

Orio, Donostia eta Usurbilgo udal-
letako lurrotan, Donostiako Igar-
a auzoko indutrigunea salbu, gainon-
tzeakoak landa lurak dira, beraz, base-
rri ugari egoteaz gain, hauek komuni-
katzeko bide sare zabala ere badago.
Horrela, bi herri hauek elkar lotu ahal
izateko aukera ugari dugunez, laburre-
na ez, baina zenbait bentetatik igaro-
tzen dena eta batez ere, hain erabilia
ez eta hormigoia ahalik eta gehien
saihesten duena aukeratu dugu, inte-
resgarri izango zaizuelakoan.

Antigua auzoko Benta Berri plaza
izan dugu abiapuntu (10m). Mende-
balderantz, K. Etxegarai eta R.M.
Azkue kaleetatik barrena, azken urte-
otan Donostia mendebaldeko hedape-
na izan den auzo berritik unibertsita-
teetara jo dugu. Europa plaza izena
hartu duen errotonda handi honetan,
Barriola ikastegi berria eta Zuzenbide
fakultatea atzean utzi eta Berio pasea-
lekuan gora abiatu gara. Auzo berri
honen izena bertan kokatzen zen
baserriaren izenetik dator. Baserria
eraitsi egin zuten, ez haatik aurreal-
dean zuen arte itzela. Zorionez, men-
deetan zehar iraun duen ale eder hau
errespetatua izan baitzen urbanizazio
berria egiterakoan.

Berio goialdean jada, errotonda
txiki batek Marugame plazan gaudela
jakinaraziko digu (55m). Orduan,
Pakea fundazioa eta San Jorge ikaste-
txearen artean abiatzen den Illarra
bideari jarraitu diogu, eta hormigoizko
bide pikoak Igarako bailarara jaitsi
gaitu, garai batean Gurelesa esne zen-
trala egon zenera. Iribar plazara iritsi
gara ondoren (15m). Bertan erroton-
da baten erdian, Igarako eskola zaha-
rrak amore eman ez eta zutik dirau
oraindik. Pilotegi bidetik jarraitu dugu,
berehala ezkerreara jo eta Igar bide-
tik jarraitzeko. Udalaren ibilgailuen atala-
ren egoitza dena inguratu eta eskuine-
ra jo dugu, industria atzean utzi eta
Igar erreken bailaran barneratzeko.

Eskuinean dugu erreka lehenik eta
ezkerrean Errotaberri. Alboetako ada-
rrei jaramonik egin gabe, bide naga-
sian aurrera jarraitu dugu harik eta
bidegurutze nagusi batera iritsi arte.
Bidegurutze honetan, Igar bidea
eskuinera utzi eta ezkerrekotik segi
dugu, berriro ere erreka gurutzatu eta
malda gogorrari ekiteko. Erreka guru-
tzatzearekin batera Usurbilgo lurretan
sartu gara eta horrela jarraituko dugu

Ostatu izandakoak eta direnak

Bentazikin: XIX. mende erdialdeko
planoetan agertzen da Benta, baita
1864ko *Nomenclátor de la Provincia de*
Guipúzcoa delakoan ere, "Venta-berri"
izenarekin. Zerrenda horretan baserri
moduan agertzen da, baina lehenago
ostatu izan zela dio: "Esta casa de labor
fue en otro tiempo casa-posada por cuya
razón conserva aquel nombre". Dirudie-
nez XVIII. mendearen bukaeran edo
XIX.aren hasieran egindako ostatua zen.
Bentako alaba den Maritxu Aizpuruak
bertan familia "indiano" (bere hitzetan)
bat ezagutu zuela kontatzen du, baina
beharbada ijitoak izango zirela pentsa-
tzen du. Berak ez zuen taberna edo antze-
korik ezagutu, ezta bere gurasoek ere
seguru asko. Nonbait, taberna zenean,
behin bezero batzuk sartu zirenean,
ontziak zikinak edo ondo garbitu gabeak
jarri zizkietela eta... "basoak zikinak! Hau
benta zikina!" esan, eta horrelaxe hartu
zuen Bentazikin izena.

Maskolaitz sagardotegi sonatua:
Antzinako Atxegatarren gotorlekua
ordezkatu zuen baserriak. Sagardotegi
sonatua izana da Maskolaitz. Sagardoa
etxeko sagarrarekin egiten zen. Hala,
baserri honetako sagastiak ospetsuak
ziren oso, izugarri emankorrak baitziren
eta oso sagardo ona egiten baitzen.
Bezeroak ingurutik oinez etortzen ziren,
batez ere Ibaeta eta Lugaritz aldetik. Pen-
tsa bazirela bertan hiru egun eta hiru gau
segidan jaten eta edaten igarotzen zituz-
ten bezeroak... Bitartean, andrea base-
rrian aritzen zen, goizeko bostetan jaiki
eta lanari ekin: behiak jetzi, jaten eman,
astoarekin plazara joan, etxera etorri,
baskaria prestatu, berriz ere behiak...
Azkenik, gaueko bederatzietan leher
eginda ohera... Eta hala ere baziren gizo-
nak alkandora garbia beharko zuela eta,
sagardotegira eramatera joaten ziren
emakumeak!

Arratzainaundi jatetxea: Arratzain
oinetxe zaharra familia bakarrekoa zen
lehen, gaur, elkarri erantsitako bi etxebi-
zitzatan zatitua dago. Bi aldeek izen
ezberdinak dituzte: bata Arratzainzar da,
bestea Arratzainaundi. 1864ko
Nomenclátor de la Provincia de Guipúz-
coa etxe zerrendan "Arrazáin" baserria
aipatzen da. Hiru etxek edo eraikuntzek
osetzen zuten. Ordurako, Arratzainzarra
bi etxebizitzatan zatitua zegoen, hots,
Arratzainzar eta Arratzainaundi. Hiruga-
rrena, berriz, Arratzainberri dela dirudi.

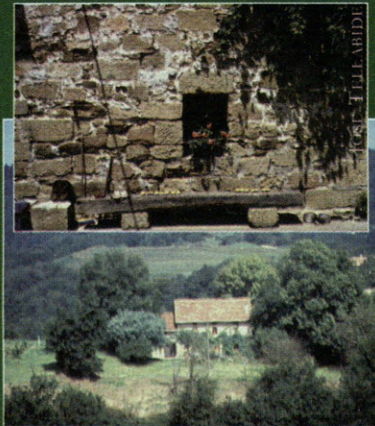
Arratzainaundi gaur jatetxe, ostatu eta
sagardotegia da. Arratzainzar baserrian –
Egioletan bezala eskola izan zen garai
batean– inguruko baserrietako neska-
mutilak aritzen ziren bertan ikasten.

Aipatu zerrenda horretan, gainera,
beste laugarren etxe bat aipatzen da,
"Arrazain-bórda" alegia, lehengoetatik
ehun metrora. Arratzainborda, Arratzain
baserri zaharraren etxeorde edo borda
zen. 1948-1949 urteetan Arratzain Borda
berreraiki zuten, eta etxe berriak Arra-
tzainalai izena hartu zuen. Arratzainbor-
dan, 1940-1960 urteen artean, bilera
delakoa egiten zen –soinujole edo musi-
kariren baten laguntzaz dantza saioak
antolatzen zituzten–.

Hiru baserri horietaz aipatutakoa
Usurbilgo baserriei buruz Josu Tellabidek
egindako lanean jasotzen da. Laster
Usurbilgo *Noaia* elkarteak argitaratuko
du.

Orioko benta: Orio eta Igeldo lotzen
dituen bide zaharraren bazterrean koka-
tua, benta nahiko gaztea da. 1864ko
Nomenclátor de la Provincia de Guipúz-
coa etxe zerrendan, "Celaicho" baserria
aipatzen da. 1944an, ondoko Lusaibe
baserriko semea etorri eta hortik bost-
hamar urtetara kantina ezarri zuten base-
rrian bertan. Sute baten atzaparrak ere
ezagutu zituen. Etxeko andrearen esane-
tan ez zen jende asko pasatzen, batez ere
asteburutan, Eibar eta Azpeititik jende
asko etortzen zen Igeldoko parkera oinez
eta limonada eta *pepsicola* edatera gera-
tzen ziren hemen. 1975. urte aldera, Igel-
dotik honaino pista zabaldu zutenean,
baserriari beste eraikuntza bat erantsi
eta kantina izatetik jatetxe izatera igaro
zen.

Maskolaitz.

Donostia eta Orio artean makina bat ingurune ikusteko aukera dauka ibiltariak. Ezkerreko argazkitik eskuinekor, Donostia, Oria ibaiaren bidea, Igeldo herria eta Mollarri eta Getaria parez pare egongo dira Arratzain, Orioko Benta, Mendizorrotz eta Kukuarritik.

Aitzazatera iritsi artean. Igaratik hona, Donostiatic Arantzazura daramaten arrasto zuri-gorriak izan ditugu bidelagun, ez ordea hemendik aurrera, maldari ekin aurretik ezkerrean, Arpita baserrirantz baitoaz. Malda gogorrean lehenik, samurragoan ondoren, ezkerrean Maskolaitz baserria utzi dugu eta apurka-apurka autopista pareko bidegurutza iritsi gara. Benta Zikin du izena paraje honek, behinola hemen kokatu baitzen benta (140m).

Autopista azpitik zeharkatuz Usurbilera abiatzen den bidea utzi eta eskuinean ditugun hormigoizko bi bideetatik, ezkerrekoa hartu dugu, gorantz doana. Gorabehera batzuk egiten ditu, baina autopistaren maila baino beherago doa bidea. Zakur zaunke agurtu gaituzte Urteta baserri gerturatu bezain pronto. Baserri ederra, inguruko zabor guztiagatik ez balitz! Aurrera jarraitu dugu. Bos-tehun metrora bidegurutzea. Egiolta baserrietara iritsi baino lehen, daramagun bidea utzi eta ezkerrean eta gorantz doanetik jo dugu, hormigoizkoa hau ere, autopista azpitik igaro eta malda gogor batek bihurtu-ne parean egin, eta lehenik, Arratzain Berrin eta ondoren, Arratzain baserri parean utzi gaitu (280m). Eskuinean Arratzain Borda dago.

Bigarren honetatik, ur biltegiaren ondotik, langa txikia gainditu eta Arratzain tontorrera (Bordaxora) igotzeko zidorra abiatzen da. Zelai batzuetatik hasieran, malda piko batek Aitzondo baserritik datorren eta itteerarik ez duen pista batera eraman gaitu. Bestaldean zidor lauso batek gorantz jarraitzen du, sasi eta otadi gero eta sarriagoan barrena. Goialdean jada, karlistaldietako lubaki aztarnak antzemango ditugu eta zertxobait aurrerago buzoi txiki bat (344m). Ikusmira ez da batere ona

pinudiak eta sasitzak ez baitute uzten. Lehen karlistaldiko gotorlekuekin gertatu ez bezala, egun oraindik antze-man daitezke bigarreneko zenbait, horien artean daude Arratzain eta Mendizorrotzeko gotorleku karlistak, biak Donostiako hiriri eraso egiteko leku estrategikoetan paratuak. Artxubieta, Aritzeta eta Zelaiaundin ere izan zituzten karlistek erasorako guneak.

Berrirori ere Arratzainera jaitsi eta hormigoizko bidean barrena aurrera segituz emeki-emeki autopista pareraino jaitsi gara, Arratzain eta Mendizorrotzeko tontorrak lotzen dituen Artikulako leporaino (215m). Hemen

egongo litzateke Artikula Haundi baserria 70eko hamarkadan Bilbo-Behobia autopista hemen eraiki izan ez balitz. 1972an hasi ziren Bilbo-Behobia autobidea egiten: lur mugimendua, betelana, hormigoia, asfalttoa... Gipuzkoako kostaldeko ingurumenaren suntsiketa izan zen. Usurbilen sei baserri desjabetu eta bota zituzten: Aritzeta, Benta, Intxuin-txabal, Artikulaaundi, Artikulatxiki, eta Arburu. Donostian -ibilbide honetako zatian- hiru: Loistegi, Intxuin-zabal eta Kanpo Eder.

Autopista gaineko zubia zeharkatu eta beste aldeko bidegurutzean Igel-

dora daraman bidea utzi eta ezkerrera jo dugu. Artikulatik bostehun metro-tara, txakurtegiaren parean hormigoizko bide nagusia utzi eta sarrera aurretik eskuinera eta gorantz abiatzen den zidorretik jarraitu dugu. Itxituraren kanpoaldetik hasieran, alden-duz ondoren, bide zahar jatorrak zenbait gatzainondo ederren artetik, Mendizorrotzeko hego magaletan barrena eraman gaitu. Langa bat igaro eta zidor estu eta jatorra pista bilakatu da, baina norabide bera mantentzen du eta poliki-poliki igoz, autopista gero eta beherago utzi eta goiko gailu-

rretara hurbiltzen goaz. Pistak Aitzazateko gurutze itzelerraino eraman gaitu (352m). Hor Usurbilgo lurrak utzi eta denbora laburrez bada ere, Donostiako lurretan sartu gara atzera. Igeldo herria eta Orio elkartzen dituen hormigoizko errepidera irten gara eta Kantauri itsasoaren lehen ikuspegiez gozatzeko aukera izan dugu.

Oriorantz abiatu eta berrehunen bat metrotara, Tontortxiki muino parean, hormigoitik asfaltora pasa gara, hau da, Donostiako lurretatik Oriokoetara, izan ere, gain honetan bertan, Orio, Donostia eta Usurbilen

arteko muga kokatzen da, ote artean galdurik dagoen mugariak ongi adierazten duen moduan. Muino beraren mendebaldeko bizkarrean, bestalde, lau tumulu aurki daitezke. Berriki atondutako parkea eskuinean utzi eta Orioko bentara iritsi gara (327m). Eskuinaldean, berri, itsasora begira dauden mazelatan, Lusarbe bi base-riak ditugu, Haundia eta Erdikoa. Ekarrirako errepideak, orain arte nahiko laua bazen, hemendik aitzina apurka beherantz jotzen du. Hurrengo bidegurutzean, eskuineko aldetik errepideari elkarzuta Kukuarririko tontorrera eraman ahal zaituen pista irteten da. Langa gainditu eta tontorra iparraldetik inguratuz, ordu laurdenean gailurrean utziko zaitu (367m).

Munioeta Zahar eta Berri base-riak atzean utzi eta errepideak bihurtune nabarmena egiten duenean, berau utzi eta galtzada zaharretik abiatu gara. Hareharrizko galtzadarriz eraikia, jatorra, behinola bide nagusia izandakoa, eta zati askotan primeran mantendu dena. Donejakue bideko zutoin adierazleak lehenik eta zenbait arrasto horik ondoren, Aganduru baserri-rako bidea adierazi digute (135m). Arrastoak jarraituz, herrigunetik ez igarotzeko Orioko hondartzara doan errepidera irten gara. Lasterbideak autopista azpiko igarobidera eraman gaitu eta beste aldeko bidebanatzean eskuinekotik malda latzari ekin diogu Tours-eko San Martin baselizaraino (80m). Kostaldeko Donejakue bidean zedarri garrantzitsu da eta erromesak hartzeko ospitalea izan omen zen. Hilerrria igaro eta guruzpidean behera Orio herriguneko lehen etxeak agertu dira. Galtzadarrizko Kale Nagusian behera, elizaren

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA, GARBIÑE UBEDA

ELIKADURA

Jaki funtzionalak (I)

MAGNESIO ETA KALTZIODUN GAZTAK, bitaminak dituzten gurinak, Bifidus bakteriez gatzatutako edo mami-tutako jogurtak, zuntzez aberastutako edari eta fruta-zukuak, berezko gainaren ordeztu omega-3 duen esnea... Modu honetan transformatutako elikagai ugari aurkituko dugu supermerkatuetako sail eta apalategi gehienetan. Gaur egun 200 motatik gora daude komertzializatuta eta adituek diotenez, 2005. urterako elikagaien merkatu orokorraren herena izatera helduko dira.

Baina zer dira jaki funtzionalak? Azkar esanda, elikatzeko berezko ezaugarriez gain propietate fisiologiko eta biologikoak ere badituzten jakiei deitzen zaie horrela, hau da, gure osasuna eta ongizatea hobetu dezaketen elementuak erantsi zaizkien produktuei. Ez dago definizio zehatzik, unibertsalki onartua denik, kontzeptu batez mintzo baikara eta ez elikagai multzo batez. Izan ere, pentsamoldea aldatzen ari da pixkanaka eta elikadura zuzenari baino, elikadura optimoe-

nari erreparatzen zaio gaur egun. Karbohidrato, proteina, bitamina, mineral eta koipeak behar diren tamainan hartzen ote ditugun axola bazaigu ere, arreta handiagoa ipintzen zaio gaixotasunen arriskua txikitu lezakeen elikadurari.

Functional Food deritzon kontzeptua orain dela hamalau bat urte sortu zen Japonian. Jaki hauek asmatzen ez ezik, ondorio zientifiko frogatuetan oinarritzen den onarpen sistema bat ipintzen ere aitzindariak izan ziren japoniarrak. 1980ko hamarkadan dagoeneko, bazuten jaki funtzionalak erregulatzeko arautegia. Ondoren Amerikako Estatu Batuetan ekin zioten bide honi. European berantiaragoak izan dira. Elikagai funtzionalen

Osasuna

JABIER AGIRRE

Emakumeek partxe antisorgailu berria dute merkatuan

JANSSEN-CILAG konpainia farmazeutikoak berrikuntza handi samarra iragarri du: merkatuan dago jadanik aurreneko partxe edo txaplata antisorgailua, astean behin bakarrik aplikatzeko modukoa. Botikak ebaluatze-ko Europako Agentziak (EMA izenekoak) onartutako botika honen izena Evra da, eta larruazalean jartzen da, beste edozein partxe bezala. Sendagai berri horren lehengai edo printzipio aktiboak ez dira berriak, bertan konbinatzen diren progestagenoa eta estrogenoa beste botika batzuetan ere aurkitzen baitira. Zertan dago, beraz, berrikuntza? Lehengai horiek pixkanaka xurgatzen dira epidermisean zehar, eta ondoren zirkulazio-ra pasatzen dira.

Farmazietara bi aurkezpen iritsi dira: hiru partxez eta bederatziz partxez osatuak, ziklo bat eta hiru ziklo osatzeko hurrenez hurren. Partxe horietako bakoitza zazpi egunez eraman behar da, azalean, eta ondoren beste batekin ordeztu, asteko egun berean,

hiru asteko zikloa bete arte. Laugarren astea, partxerik gabekoa edo atsedenekoa da. Eta txaplataren segurtasuna garantizatua dago, baita uraren azpian ere, bere arduradunek azaltzen dutenez. Eta Evra botikak %99ko eraginkortasuna omen du haurdunaldiaren prebentzioan.

AEBetan eta European egindako ikerketa ugari erakutsi bezala, partxe horien efektu sekundarioak pilula edo ahotiko antisorgailuen oso antzekoak izan dira. Abantailen artean, berriz, bat oso nabarmena da: astean behin bakarrik aplikatzekoa denez, ahazteko aukera gutxiago dutela erabiltzaileek, beste metodo antikonzeptibo batzuekin konparatuz gero (egunero, edo aldioro erabili beharrekoak).

Partxe antikonzeptibo hauek beste herrialde askotan komertzializatuak daude honezkeror: AEBetan, Belgikan, Britainia Handian, Finlandian, Austrian, Holandan edo Alemanian, esate baterako.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Bueltan bueltan datorrena

ODOLA BERRITZEKO sasoia inguratzen ari da. Landareen izerdiaren antza geurea zaharberritzeko garai egokiena gainean dugu. Saio honetan zain-gorria (*Geranium robertianum*) eta osina (*Urtica dioica*) paregabeko lagunak izango ditugu. Ez lankide, kirolkide, muskide, ez ez ez... lagun lagunak.

Osina beti izan dugu etxeko. Hezetasuna eta batez ere hondakin organikoak eta bereziki nitrogenoa ugaria den tokietan bapo bizi ohi da. Animalia mordo bat pilatuta bizi izan gara hemen baserrietan eta horien zarrastasisaur-zirin... oparoen harrapatzera inguratzen da menda eta abarrekin batera.

Flagelatzaille modura gorputzaren edozein atalean odolaren etorria hobetzeko, buruazalaren zahitzeari eta soiltzeari eusteko, beste landare batzuk indartu eta gaitz eta izurrietatik babesteko, azido urikoa urea edo hezueria arintzeko, esne emariak hobetzeko... gure osagintza kultural hain da barneratua osina, ahanzi egiten dugula. Gutxien uste dugunean axaleko ebakitxoak eginez hortxe, hankapean dugula gogorazten digunari eskerrak.

Bitamina saldoa, burdina, gatz ugari eta nitrogenoa dira osinak eskaintzen dizkigun bixigarriak. Guk lurrari eman eta berak bueltan ekartzen dizkigunak. Azienda pilatzen den sailletan, ukuilu inguruak, kerekak eta atakak eta sagardotegi atari bueltak

dira osinaga emankorrenak. Izan berria naizen sagardotegi batean pixontzior bazterra ezagutzen ez da zaila, osina mardul dator, beltzasko!

Urrutira gabe, gure minden nitrogenoa berrerabili eta gure gorputzean arazoak sor ditzaketen nitrogenoaren eratorriak urea, azido urikoa eta abar sendatzeko hor dator. Puntta berriak oraintxe dira gozoenean entsalada, ura edo dena delakoan hartzeko, osasuntsu eta arbigarak adinako gutixi.

lehen bilkura serioa 1996 urtean egin zen Frantzian. Bertan erabakitakoaren arabera, hainbat multzotan banatu zituzten elikagaiak: hazkuntza eta garapena, metabolismoa eta substantzien erabilpena, babes antioxidatzailea, gaixotasun kardiobaskularren tratamendu eta prebentzioa, urdail-hesteen laguntza, funtzio eta jokaera psikologikoak.

Elikagai funtzionalek osasuna hobetzeko joera erakusten badute ere, ezin esan pagotxa direnik. Bere horretan eta bestelako laguntzarik gabe ez baitute ezer sendatzeko ahalmenik. Beste modu batera esanda, elikagai funtzionalak ez dira botikatza hartu behar. Botika batek epe motzean heltzen dio gaitzari. Produktu funtzional batek berriz, epe luzean funtzionatzen du eta, gainera, dieta osasuntsu bati jarraitzen zaionean eta bizimodu aktiboa eramaten denean balarrik du gaitz horren prebentziorako ahalmena.

Bestalde, jaki funtzionalen inguruko azterketak behar-beharrezkoak dira oraindik. Izan ere, jaki mota hauen produktzioa ikerketa bera baino askoz ere azkarrago doa eta inkognita asko daude oraindik argitzeke. Oraindik zehaztu gabe dago, esate baterako, produktu hauek duten elikagai funtzional erantsi hori gorputzak ongi xukatzen ote duen, produktu honek efektu positiboa izan dezan zein kantitate hartu behar den, sobera hartuz gero bestelako ondorioak ote dituen edota toxikoa izan ote daitekeen...

Beraz, jaki funtzionalek osasuna hobetzeko joera erakusten baldin badute ere, ezin zaie behar baino balio handiagoa egotzi. Azken finean, dieta osasuntsu bati jarraitu eta bizimodu aktiboa eramaten dutenentzat onurak dituzten moduan, nahi ez den efektua ere sor dakiok beste populazio sektore bati. Adibidea aipatzen hasita, aski frogatuta dago betakarotenoak (fruta eta barazkietan dagoen antioxidatzaile bat da eta frutazuku askori erantzen zaio) biriketako minbizia jasateko aukerak handitzen dizkiela erretzaileei.

Beste adibiderik ere bada aipagarri. DHA deritzona omega-3 delakoaren serieko lipidoa dugu. Odoleko koipeen oreka mantentzen eta bihotza zaintzen laguntzen duelako egin da ospetsu eta horregatik DHA duten arrautzak aurkitzen dira saltokietan —oiloei pentsuan arrain koipea edota alga mota bat emanez lortzen dira—. Esaten ez dena, ordea, zera da: DHA gehiegi kontsumitzeak odolari gatzatzeko zailtasunak eragiten dizkiola.

Beraz, ez ote da hobe DHA duten arrautzak erostea baino, betiko arrautzak jatea eta tarteka algak eta sardinak ere kontsumitzea? Norberaren esku dago hautua. ■

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Sukaldean

HASIER ETXEBERRIA

DAVID DE JORGE

sukaldean@free.fr

Untxi papurtua parmentier eran

- Untxi eder bat edo bi ertain
- Azenario bat, xerratan
- Porru bat, xerratan
- Baratxuri-buru bat
- Tipula bat, zatituta
- Litro erdi ardo beltz
- Ura
- Pastilla bat haragi-salda
- 5 tipulin eder, pikatuak
- Eskukada bat barregorri, pikatuak
- Perrexil xehatua
- Oliba olio
- Litro laurdana tomate saltsa mamitsu
- Kg bat patata pure
- Gatza

Beste kazola batean, olio pixar bat jarri eta tipulin pikatuak maneatuko ditugu, gatz pixka batez. Su ez-tian utziko ditugu izerditzin, xamur eta gorri gelditu arte. 45 bat minutu igaroko dira. Barregorriak erantsi eta tipulina-rekin batera salteatuko ditugu, 20 bat minutuan, gorritu arte. Gatz pixka bat eman eta untxi haragia sartuko dugu ondoren, papurtua. Arestian urritu eta loditu dugun salda erantsiko dugu ondoren, eta egosten edukiko dugu guztia, zukua murritzuta eta betegarria ongi goxa dadin. Gatz-puntua neurtu, zuzendu eta perrexila erantsiko dugu ondoren. Oso zapoetsu geratu behar du.

Labe-erretiluaren hondoan zabalduko dugu haragi egosi hezurgabea, eta tomate saltsaz estaliko dugu ondoren. Haren gainean zabalduko dugu patata purea, patata egosi, zuritu eta puregailuan pasa ondoren egina izango duguna. Eltze batean sartuko dugu patata-mami hori eta biraka eragiteari utzi gabe erantsiko dugu gurin hotza, xorta bat esnegain eta gatza. Trinko geratu behar du.

Purea ongi hedatu eta gero, zuzenean jarriko dugu labean gainerretzen, edo gazta birrindua gainetik hautseztatu ondoan sartuko dugu labean. Entsalada berde batekin zerbitzatu eta mendialditxo bat egin ondoren, sabel barruak egoki arintzeko. ■

8 EDO 10 PUSKATAN zatituko dugu untxia, ahalik eta koipe gehiena erretiratu. Gatza pixka bat emango dugu ondoren. Kazola zabal batean gorrituko ditugu puskak, alde guztietatik. Azenarioa, porrua, baratxuriak eta tipula erantsi, gai horiek guztiak biraka erabili eta ardo beltzaz, uraz eta salda pastillaz bustiko ditugu ondoren. Kazola estali eta 45 bat minutuan edukiko dugu egosten guztia. Epeltzen utziko dugu ondoren. Horrela maneaturiko haragia eskutan erabil dezakegun unean, hezurgabetu egingo ditugu puskak, betegarria egin ahal izateko. Iragazi eta koipea kenduko diogu saldari; sutan jarriko dugu ondoren, salda lodi bat lortu arte.

Oinarrizko kontuak

Arrautzak nola egosi

ARRAUTZAK eltze baten hondoan utzi eta ur hotz askorekin estaliko ditugu. Gatz larria ere bota, eskukada bat. Uretan sartzean arrautza azala ez arrailtzeko ematen diogu gatza, bestela hondoaren kontra jo eta krask! Su ez oso bizian jarriko dugu eltzea eta urak irakiten duenean, borbor xuabe baina jarraituan, 10 minutuz utziko ditugu arrautzak ur irakinetan. 10 minutu, ez gehiago, ez gutxiago. Arrautzak xukatu eta iturri azpian paratuko ditugu, ur hotzak agudo freskatu ditzan.

Egosi eta gero ezin bazaie ongi kendu azala, azala kentzean arrautza puskatzen bada, gatz gutxi bota diegun seinale da. Denbora gehiegi pasatzen badute ur irakinetan, gorringoa berdatu egingen da. Beraz, badakizu, neurria hartu behar. Gero arrautzak ausarki egosi.

Aramaio eta Arrasate elkarri begira

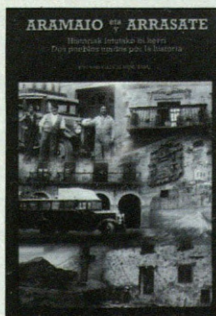
Jose Mendiadua aramaioarra Arrasatera joaten zen esne saltzera.

Aramaio eta Arrasate oso hurbil daude, zortzi kilometrora. Baina, herri biak lotu ala bereiztu egiten dituzte kilometro horiek? Galdera hori topikotzat jo daitekeen arren, Josemari Velez de Mendizabalek dioenaren arabera, batez ere arrasatearrek ez dute inoiz izan Aramaioko herriarekiko halako joerarik, askoz handiagoa izan omen da Aramaiotik Arrasaterakoa. Eta bi herri horien arteko harremana oso aberatsa izan dela garbi azaltzeko burutu du jaiotzez aramaioarra –eta bertako Seme Kuttun izendatua– baina oso aspalditik Arrasaten errota dagoen gizon honek *Aramaio eta Arrasate. Historiak lotutako bi herri* azterlana.

BI ESPARRU administratibotako herriak izan arren –Arabakoa bata, Gipuzkoakoa bestea–, Aramaio eta Arrasate arteko giza-harremana administrazioek izan dutena baino askoz handiagoa izan dela azpimarratzen du Velez de Mendizabalek. Elkarri bizkarra emanez bizi izan diren arren, bietako herri xeheak beti eduki izan dituela bere harremanak, ezkontzen, antzinako garaietatik garatutako artzaintzaren, basogintza edo lurgintzaren edota azoken bidez. Eta horixe agerian jarri behar zuela bururatu zitzaion azterlariari, batez ere herri bietako jendeari erakusteko zein izan den Aramaio eta Arrasateren arteko harremana historian zehar. "Baina oso historia apala eta txikia atera zitzaidan, ni ez bainaiz historialaria. Zer egin nuen? Bada, niri gehien gustatzen zitzaizkidan gaiak edo aroak aztertu, ez historialari bezala, irakur-

**PILAR
IPARRAGIRRE**

Argazkiak:
*Aramaio eta
Arrasate. Historiak
lotutako bi herri*

le bezala baizik. Eta samurrena egin dut, dokumentuetara jo eta pixka bat azaleratu haietako hainbatek dioena".

Bi mugarri

Aramaio eta Arrasateren arteko historia oso luzea da, jakina, baina aztertzaile honentzat azken batean bi mugarri ditu: 1448an gertatutako Arrasateko erreketak nagusia –eta horretara iristeko zer gertatu zen aurreko bi mendeetan–; eta 1682an Aramaion jaio eta gero Arrasateko eskribaua izandako Pedro Ignacio de Barrutia, *Acto para la Nochebuena* antzezlanaren egilea, hau da, Hego Euskal Herrian euskaraz idatzitako lehen antzerki lanaren egilea.

"Pedro Ignacio de Barrutia azaleratu nahi izan dut erabat ezezaguna delako, eta niretzat hori bekatua da. Sekula ez dugu ziurtatzerik

izango bera izan zenik antzezlan eder horren idazlea, baina kontrarik frogatzen ez den bitartean, Pedro Ignacio de Barrutia jo behar dugu horren egilezat. Eta egilea bera izanik, inortxok ez ezagutzea batez ere Arrasaten! Aramaion behintzat kale bat badu!"

Josemari Velez de Mendizabalek ezin zuen onartu horrelako egoerarik, eta adoretu saiatu zen XVII. mendeko herritar horren inguruko datuak biltzen. "Izan ere, Pedro Ignacio de Barrutia nire idazle kutunenetakoa da. Askotan irakurri dut bere lana, ni izango naiz ziur aski obra horren antzezpena gehien ikusi duen ikuslea eta hogeita hamalau urte badaramatzat gutxienez, Arrasaten lan hori taularatzeko eskatzen. Hogeita hamalau urte jakin nahian ea zergatik bertako inori ez zaion otu obra hori taulara eramatea!"

Ahaide nagusien garaia

Josemari Velez de Mendizabalek gustuko duen beste gaietako bat Erdi Aroko garaia da. "Kontuz, nik berrogei bat orrialdetan laburbiltzen dut gutxienez hiru mendetako historia! Baina, tira, badakigu Ahaide Nagusiak nolakoak ziren, eta ez bakarrik hemen, Iparraldean ere antzekoak ziren. Hemen, oinaztarrak eta ganboarrak genituen. Oinaztarra zen Aramaioko jauntxoa. Eta Arrasaten talde biek zeukaten euren ordezkariak: alde batetik, bañeztarrak zeuden; eta bestetik, guraiarrak. Hauek Aramaion zuten jatorria eta bañeztarrek Arrasaten, nahiz eta sortzez Aretxabaletakoak-edo izan. Bakoitzak bando baten edo bestearen interesak defendatzen zituen: interes ekonomikoak... hemen ez da besterik!". Jon Etxaideren *Gorrotoka lege* liburua aipatu du Velezek eta esan du hori irakurritz konturatu zela hemen ez dagoela ezer mitifikatzerik, azken batean beti dagoela tartean boterea, dirua, grinak, zikinke-riak... Ikusi duen dokumentazioan horixe baino ez omen da agertzen: traizioak alde guztietan.

Aramaio eta Arrasateren arteko harremana ukaezina da. Administrazio berrakizunak dauden bi herri izan arren, ezkontzen, artzaintzaren, basogintzaren edo lurgintzaren eta azokaren bidez, lotura zuzena izan dute bi herrietako biztanleek.

Eta korapilo horrek eraman omen zituen bai batzuk eta bai besteak euren punturik beltzena Arrasaten kokatzera. Oinaztarra zen Aramaioko jauntxoak 1446an esan omen zuen: "Y quemaré Mondragón y a todos los que estén dentro". Baina, zer gertatu zen? "Arrasateraino etorri zen armada-rekin, kontrako bandokoak -alegia, ganboarrak- herritik joan ziren beldurrez, Aramaioko jauntxoa sartu zen barrura, ganboarrak itzuli ziren, eta orduan, ehiztaria da ehi-zatua: ganboarrek, Arrasatekoek, herria itxi zuten Aramaioko jauna barruan zegoela, eta su eman zioten Arrasateri!"

Gertakizun horiek gaurko zenbait egoera dakartzio gogora Josemari Velez de Mendizabali. Grina eta gorroto hori guztia zela-eta, Arrasaten bertan bi talde ei ziren, bi alkate, bi zaintza talde, bi ospitale... eta harresien barruan bizi zirenak mila biztanle baino ez ziren. "Nola arraio bizi daiteke horrela? Jakina, suertatu zen, suertatu zena. Bi, bi, bi... Gorrotoak berdinak, ezinikusiak antzekoak. Horrek ere eraman ninduen hari buruz idaztera, konturatu gaitezen historia ziklikoa izan daitekeela".

"Amodiozko" ezkontza

Ahaide Nagusien kontuan historia eta legenda asko nahastu ohi dela dio Velez de Mendizabalek eta horren adibide garbi gisa *Las bodas del amor* bezala ezagutuak izan direnak agertzen ditu.

Batetik, Aramaioko jauntxoa daukagu, Gomez Gonzalez de Butron, oinaztarra, eta bere alaba Elvira. Beste bandoan, Olasoko jauntxoa, ganboarra. Honek ba omen zituen barne-arazoak bando ganboarrean; eta besteari ere berdin gertatzen omen zitzaion bando oinaztarrean. Bildu ziren biak Badajuenen eta elkarren arteko isileko ituna egin zuten, esanaz elkarri lagundu behar ziotela, eta horrelakorik ez eginez gero hitza hautsitakoak halako zigorra jasoko zuela. "Eta nire alabarekin ezkondu ahal izango zara, esaten dio oinaztarrak ganboarrari. Historiak zabaldu du ezkontza hori amodioaren ezkontza izan zela: 'Que por encima de los odios, los dos jóvenes se amaban...'. Amodioa? Hura Aramaioko jauntxoak oinaztarrei eta Olasoko jaunak ganboarrei egindako saldukeriarik beltzena izan zen!"

Arabarrei buruzko zenbait liburu

Nondik gatozen jakiteak berebiziko garrantzia duenez, jakin nahi horretan Araba eta arabarren historian arakatzeko saiatzen diren ikertzaileei bere laguntza ematen ahalegintzen da Arabako Foru Aldundiko Kultura Saila. Laguntza honi esker, iaz argia ikusi ahal izan zuten ikerketen artean, Josemari Velez de Mendizabalek Aramaio eta Arrasateren arteko harremanen berri ematen duen lan honez gainera, beste hiru aipa genitzake: Nora Igartua Ugartekek burututako *Prudencio de Armentia, obispo de Tarazona. Fuentes y contexto histórico de su vida y culto* azterlana. Asko idatzi da Armentia San Prudentzior buruz, baina zoritxarrez idatzi den guztia ez dator bat Arabako patroia benetako kronologiarekin ere, ez baitzen III. edo IV. mendean bizi izandako poeta, ez eta VI. mendean Tarazonako gotzain izan ei zen hura ere, VIII. mendearen bukaeraren eta X. aren hasiera artean bizitako pertsona baizik -zehaztasun gehiagorik ez dago-, Nora Igartuak bere lanean azaltzen duenez. Carlos Martinek, bestalde, *Ruedas y molinos en Alava* ikerketa sakona egin du, non eskaintzen dituen Arabako 700 inguru errorei buruzko datu zehatzak. Arabarrek laboreak irin edota etxeko abereentzako pentsu bihurtzeko erabili izan dituzten errota horiek noren esku egon izan diren azaltzen du, dela jauntxoak, Eliza edota udalbatzak. María Larumbe Martinek egindako *Justo Antonio de Olaguibel. Arquitecto neoclásico* azterlana da hirugarren argitalpena. 1752an jaio eta 1818an zendu zen arkitekto arabar horri zor zaizkio, besteak beste, Gasteizko Erdi Aroko herrigunea babesten zuten harresi zaharretatik irten eta hiria zabaltzeko eraiki ziren Aihotz plaza eta Moraza kalearen arteko pasabidea eta Espainia plaza osoa.

Pernan Basterretxea

Bizkaiko bihotzean elkartu gara, Gernikan. Kultur etxeko atea zabaldu eta botila urak ikusi ditugu nonahi. Pernan Basterretxea aurkitu dugu barnean, EHEren Busturialdeko koordinatzailea. Justizia-administrazioaren alorreko borrokan sartuta daude bete-betean.

Epaitegietan epaileak erdal hitzunak dira eta euskarak apenas du tokirik. Horixe salatzeke antolatu duten gose grebaren inguruko azalpenez gain, egungo euskararen ibili herrenak ere aipatu dizkigu Basterretxeak.

AINHOA LENDINEZ

Argazkiak: Iñigo Azkona

Busturialdean justizia-administrazioaren alorra jorratzen ari zarete bereziki. Zein da egoera?

Epaitegien arazoari heldu genion Lea Artibain eta Busturialdean justizia-administrazioa erdalduna dela ikusi genuelako. 64.000 euskaldun bizi gara eremu horretan eta epaitegietako langileen %83 erdaldunak dira eta epaileak ere erdaldunak dira. Hortik lanean ari zeko eremu bat ateratu genuen, baina beste edozein ere izan zitekeen. Beste toki batzuetan Euskal Herriko beste talde batzuk ari dira, osasun zerbitzuetan esaterako. Beste batzuk, gutxiago, komunikabideen inguruan ari dira. Orokorrean EHEn arlo diferenteak ditugu, horren inguruan talde bakoitzari eskua ematen zaio herri horretan dagoen lehentasunaren arabera lan bat hasteko.

Ekimen hau berezia izan da. Gose greba egin duzue justiziaren egoera salatzeke, txandakakoa izan da gainera.

Egoera aldatzen ez zela ikusita "egoera gogorrari erantzun gogorra" pentsatu genuen. Gose greba oso dinamika gogorra da sartzen denarentzat. Abenduaren 20tik otsailaren 27ra arte iraungo du. Astero sektore jakin bateko jendea sartu da, lehenengo bi txandetan esaterako epaitegiarekiko intsumisoak egon ziren. Ondoren, gazte mugimendukoak, Batasunakoak, sindikatueta-koak (ELA, LAB eta EHNE), kultur mugimendukoak, euskara mugimendukoak, giza mugimendukoak eta justizia-administrazioak kalteturiko euskaltzaleak izan dira. Bakoitzetik 3 edo 4 pertsona izango zirela uste genuen, baina gazteen astean 14 egon dira, geroago konturatu ziren zazpi egun jan

gabe egotea ez dela txantxetako gauza. Azkena herritarren eta abokatuen astea izan da. Adin desberdinetako jendea egon da eta uste dugu oso aberatsa izan dela, sektore askok egin dutela bat gurekin.

Grebalariek zer moduz jasan dute egoera?

Denetarik egon da. Esaterako, bi lagunek txarto pasatu dute. Ur kopuru jakin bat edan behar da eta hori edaten ez baduzu makalago zaude. Kultur mugimenduari txandan mutiko batek utzi egin behar izan zuen greba, ia azkeneko egunean, ezin zuen urik edan eta. Beste neskato batek ere ur gutxi edaten zuen eta zorabio batzuk izan zituen, baina ura edaten hasi eta osatu zen. Kasu horiek izan ezik ez da arazorik egon, gainera ia egunero mediku bat etortzen

«Egoera gogorrari erantzun gogorra ematea pentsatu genuen»

da analisiari egiteko. Nik neuk ere egin dut eta ondo egon nago, nire lehenengo gose greba izan da.

Batzuk epaitegiarekin intsumisoak zaretela aipatu duzu. Haur batzuk Gernikako epaitegian izena eman gabe daude eta 2.000tik gora lagunak uko egin diote epaitegiarekin harremanak izateari.

Orain gutxi, esaterako, bi pertsonak izena eman nahi zuten Gernikako erregistroan, baina ez zitzaizen paperak eta tramitea euskaraz egiteko aukerarik eman. Horieta baten bikotekidea Busturiakoa zen eta bertako erroldan eman zuten izena azkenean. Beste lagun batek ez zuen horrelako zortetik izan eta Gernikan, gaztelaniaz, erroldatu behar izan zuen. Epaitegiarekin intsumiso jarrera daukagu langileen %80 erdalduna delako eta tramite guztiak gaztelaniaz egin behar direlako. EHEren ustez epaitegiaren itzultzailea jartzea tramite hutsa da, ez da segurua eta horregatik epaitegiak euskaraz egiteko eskatzen dugu. 2.000 pertsonak intsumiso jarrera hartu dute epaitegiarekin, baina horiek sinadura bidezko intsumisoak dira. Epaitegiarekin zituz-

ten harremanak eten dituzte, baina ez dira intsumiso errealek ez dutelako "kausa" judizialik. 13 bat intsumiso errealek gaude. Kausa hori daukazunean bihurtzen zara intsumiso erreal. Gabonetan, bost edo sei lagun teiltatu batera igo ginen kausa judizial, "kausa pendiente" hori lortzeko. Zitazioak eta abar iritsi zitzaizkigun, epaitegiara joateko deia eginez. Ertzaintza etorri eta kontuari oihartzun gehiegi ez emateko modu apalean zaratarik ez ateratzeko eskatu zigun. Gainera, epaitegian, deklarazioa hartu eta gure kasuak artibatutuzte, gaiari amaiera emateko.

Joseba Azkarraga Justizia sailburuarekin hitz egin duzue, baina ez da erraza izan.

Bilera egiteko deia egin genion eta ez zigun erantzun. Audientzia eskatu eta azkenean gurekin biltzea, ez zuen beste erremediorik izan. Erantzuna ez zen ona izan, dagoena mantenduko dela, transferentziak Madrilera dituela, lotuta daudela eta ezin dutela ezer egin. Langileen euskalduntze prozesua ere Jaurlaritzaren esku dago. Azkarraga jaunak behin eta berriz esan digu plangintza txikiak dituztela, baina azkeneko bileran esan zigun porrot egin dutela, ez dutela aurrera egingo. Oso azkar goazela ere esaten digute, egun batetik bestera egin nahi dugula. Guk 25 urte pasa direla esaten diegu. Utzikeria handia dago.

Behar adina oihartzun izan du ekimenak?

Baietz uste dut, askotan oihartzuna egunkarietan neurtzen dugu, baina harremanak, zenbat jende pasatu den hemendik... dena neurtu behar dugu. Egutegi bat daukagu eta nor etorri den, zer egin den jaso dugu. Aberastasun izugarria dago. Gose greba antolatu baino lehen bilera

Sektore ezberdinetako ordezkariak parte hartu dute abenduaren 20az geroztik egin den gose greban.

asko egin genituen sektoreko talde diferenteeekin, baita elizarekin ere. Gure apustua jendeari azaldu eta inplikazioa eskatzeko. Guk gure irakurketa osoa azaldu genuen eta sektore gehienek bat egin zuten.

Egoera iraultzeko modurik ikusten duzue?

Guk gaitz ikusten dugu, baina uste dugu mugimendu batzuk etorriko direla. Orain hiru aste esaterako epaitegi honetara 12 langile berri ekarri dituzte, denak euskaldunak. Gure eraginagatik izan dela uste dugu. Ikusiko dugu horrek zer ekartzen duen. Azkeneko txanda aldaketan grebalariek esan zuten orain arte ez zela justizia-administrazioa euskalduntzeko hitzik inon entzuten, baina urte hauetan hori aldatu dela. Hori garaipen handia da guretzat. Euskal telebista behar zenean ere eztabaida kalean egon zenetik EITB sortu arte urte batzuk pasatu ziren. Gauza hauek egin izan ez bagenitu, agian gizartean ez zen planteatu ere egingo justizia-administrazioa euskaraz egin behar dela.

Zeintzuk izango dira EHEren hurrengo ekimenak?

Otsailaren 27an prentsaurrekoa egingo dugu balorazioa emateko eta gertatzen dena aztertzeko. Astero eskema bat pasatu diogu sektore bakoitzari. Eskema horretan hausnarketa bat dago, ez gose grebari buruzkoa, justizia-administrazioaren eta intsumisioaren jarreraren ingurukoa baizik. Eskema horretan borroka hau ezagutzen den galdetu dugu, intsumisioaren dinamika zer eman beharko lukeen eta EHEk hemendik aurrera zer egin beharko lukeen. Hortik informazioa jasotzen ari gara, zer egin behar dugun, zer pauso eman behar ditugun aztertzeko. Aberastu egin nahi dugu, sektore guztien ideiak edo ekarpenak, kritikak jasota. Hortik etorriko dira gure hurrengo etapak. ■

Babeslea: Hernaniko Udala

Hernaniko Udala

Lehen, orain eta beti
Euskararen alde

Azkenaldi honetan, Mondragon kooperatiba taldeko enpresa batzuek, hala nola Eroskik eta Fagorrek, formula berrietara jo dute lehenbiziko aldiz, beren inbertsio arrakastatsuak inbertitzaile pribatuen ekarpenen bitartez finantzatzeko. Horretan, beren enplegatuenak lehenetsi dituzte, zein errenta finkoko AIAF merkatuan ari baitira kotizatzen eta interes onak ari baitira lortzen. Horrela, denbora errekorrean, 150 milioi euro lortu dituzte.

Eroskik eta Fagorrek finantzatzeko formula berrietara jo dute

ORAIN ARTE, FINANTZATZEKO formulak betikoak izan dira: autofinantziazioa, kooperatibetako bazkide berrien ekarpenak eta banku bidezko ohiko finantziazioa. Antzina ez dela, ordea, Mondragon taldeko kooperatiba enblematiko batzuek, hala nola Eroski taldeak 2002. urteaz geroztik edo Fagorrek aurtengo urtetik bertatik, kooperatiba taldean orain arte baliatu gabeko formula berrietara jo dute, beren inbertsio-planak finantzatzeko; besteak beste, errenta finkoko baloreen merkatura. "Eroski Ekarpenak" eta "Fagor Ekarpenak" deitzen zaie.

DANIEL UDALAITZ

Ezagutuz goazen lehenbiziko datuen arabera, arrakastatsuak izan dira enpresentzat, bai eta inbertitzaileentzat ere, hala kooperatiba bakoitzeko enplegatuentzat, nola beste era bateko inbertitzaile pribatu edo instituzionalentzat. Eroski taldea izan zen formula horri ekin zion lehena, 2002. urtean, eta orain hasi gara horren emaitzen berri jakiten.

Euskal Herriko banaketako talde horren emaitzak hain izan dira positiboak, non bide beretik abiatzera ani-

matu baitute Mondragon talde bereko Fagor kooperatiba, etxetresna elektrikoak eta sukaldeko altzariak fabrikatzera eta komertzializatzerara dedikatua. Kontuak horrela, Fagorrek azken hila-beteetan hasitako operazioa ongi ateratzen bada, litekeena da taldeko beste kooperatiba batzuek ere sistema berera jotzea.

Eroski: 8.000 herritar fidatu ziren haren jaulkipen publikoan

Joan den otsailaren 2an, Eroski Ekarpenen titularrek, zeinen jaulkipen publikoa 2002ko uztailan gertatu bai-

tzen, 2003ko ekitaldiari zegozkion interesen kupoia jaso zuten. Zenbatekoa, iragarritako %5,638ko interes tasa gordinarekin kalkulatu, errenta finkoko merkaturako erakargarrietakoa da oraindik ere. Eroskiren 2002ko uztai-

komertziala zabaltzen. Emaizta bistakoa establezimendu berriak irekitzea izan da, hala nola hipermerkatuak eta supermerkatuak, bai eta negozio berriak ere, besteak beste bidaia agentziak, kirol dendak, perfumeriak eta

Horietatik, 9.300 baino gehiago Hego Euskal Herrikoak dira (8.268 EAEkoak eta beste 1.105 Nafarroakoak). Ondotik darraizkio Valentzia 5.591 lagunekin, Galizia 3.640rekin, Balearrak 3.170ekin, Andaluzia 2.777rekin, Katalunia 1.725ekin, Frantziako estatua 1.558rekin, Aragoi 1.478rekin, Gaztela-Mantxa 1.053rekin, Gaztela eta Leon 1.444rekin, Errioxa 551rekin, Murtzia 877rekin, Madril 544rekin, Kantabria 494rekin, Asturias 483rekin, eta Extremadura, 417rekin. Azken aste hauetan gertatu da Consum Eroskitik banantzea, eta ikusi egin beharko da nolako intzidentzia izango duen Euskal Herriko talde horren zentroen eta enpleguen murrizketan; izan ere, berez, Levanteko zonari erasango dio bereziki.

Finantziarioko produktu horri esker, Eroski taldeak

munta handiko inbertsioak egin ahal izan

ditu bere sare komertziala zabaltzen. Emaizta bistakoa

establezimendu berriak irekitzea izan da, hala nola

hipermerkatuak eta supermerkatuak, bai eta negozio

berriak ere, besteak beste bidaia agentziak, kirol dendak,

perfumeriak eta abar

lean egindako 90 milioi euroko jaulkipen horretan, guztira, 8.000 herritarrek inbertitu zuten. Inbertitzaile asko bertako enpleguak dira, eta, interes gisa, 5,07 milioi euro jaso dituzte denen artean 2003ari dagokionean.

Eroski Ekarpenen bigarren jaulkipen bat ere izan zen, 2003ko uztailan, baina izaera pribatuagokoa, Balearretako Mercat sozietateko akziodunei zuzendua. Jaulkipen hari esker –hura ere oso-osorik estali zuen–, Eroski taldeak zabaltu egin zuen Balear Uhartetako supermerkatuetako liderra den sozietate horretako partaidetza, eta bazkide nagusi bihurtu zen.

Denbora horretan guztian, Eroski Ekarpenek kotizazio egonkorra mantendu dute, errenta finkoko AIAF merkaturaren datuek erakusten dutenez –ia beti %100ean edo %100en gainetik–. Horrek adierazten du produktu horren eskaria eskaintza baino handiagoa izan dela. Gainera, kotizazio erregularra izan du, lanegunen %83an erregistratu baitira operazioak.

Arduradunen iritziz, Eroski Ekarpenak formula aterabide arras egoki moduan sendotu da kooperatiba taldeentzat –zeinetan langileak baitira jabeak–, baliakizun finantzarioak eskuratzera balore merkatura jo ahal izateko, eta modu horretan beren inbertsio plan iraunkorra bermatzeko eta enplegua sortzeko. Eroski taldearen azken bost urte hauetako inbertsioak 1.700 eurotik gorakoak izan dira.

Finantziarioko produktu horri esker, Eroski taldeak munta handiko inbertsioak egin ahal izan ditu bere sare

abar. Kooperatiba-taldearen datu ofizialen arabera, inbertsio horiek direla medio, joan den ekitaldian 6.000 enplegatu baino gehiago inkorporatu dira Eroskiko pertsonalean, eta, gaurko egunean, 35.000 lagun baino gehiago dauka Espainiako Estatu osoan.

Eroski Ekarpenak, 90 milioi eurokoak, edo Fagor Ekarpenak, 60 milioi eurokoak, errenta finkoko merkatuan kotizatzen ari dira, eta inbertsio handiak ari zaizkie ahalbidetzen Mondragon taldeko euskal kooperatiba horiei.

Orain Fagor

Orain, Fagor Etxetresna Elektrikoak, Mondragon talde bereko bigarren kooperatiba, Euskal Herriko banaketako taldearen bide beretik abiatu da. Horrela, Fagorrek beste jaulkipen bat merka-

JON RUIZ DE ZARATE

turatu du, 30 milioi euroko zenbateko nominala duena eta 60 milioira zabal daitekeena. Produktu horren eskaria hainbestekoa izan da, eskaintza iragarri eta handik egun gutxira zabaldu dela 60 milioi eurora. Tituluaren kopurua, beraz, 2.400.000 izan da, 25na euroko balio nominalekoa bakoitza. Eskaintza-ko interes tasa honako hau izan da: lehen periodoan, pagatutako egunetik 2004ko ekainaren 30era bitartean, urtean %7ko nominala; bigarren periodoan, 2004ko ekainaren 1etik abenduaren 30era bitartean, sei hilabeteko Euriborra, portzentajeko puntuetan adierazita, ehuneko 3,5ean gehituta. 2004ko abenduaren 31tik aurrera, urtebeteko Euriborra, portzentajeko puntuetan adierazita, ehuneko 3,5 puntuan gehituta. Kupoia ordaintzeko eguna urteroko abenduaren 31 izango da, lehenbiziko kupoia kasuan izan ezik, hura 2004ko uztailaren 1ean ordainduko baita.

Egoitza Espainiako Estatuan duen edozein pertsona fisiko edo juridikoa izan du Fagor ekarpen horietarako aukera, bai eta inbertitzaile instituzionalak ere, eta, egoitza Espainiako Estatuan ez izan arren, berebat Europako Batasuneko estatu kide bateko parte diren pertsona fisiko edo juridikoak. Hala ere, ekarpen finantzario horiek kokatzerakoan, Fagorrek kolektibo batzuk lehenetsi ditu. Hau da, zenbateko totalaren %50a, hasierakoa edo zabaldua, Fagor Etxetresna Elektroko kooperatibako bazkideei eta soldatapeko langileei eskaini zitzaizkien lehenetasunez. Era berean, zenbateko totalaren %10a ere lehenetasunez eskaini zitzaizkien Edesako bazkideei eta soldatapekoci. ■

Ekarpenek ez diete eskubide politikorik ematen haien titularrei

Finantziarioko formula berria, Eroski Ekarpeneak edo Fagor Ekarpeneak, orain arte MCC taldeko bi kooperatiba horiek baliatua, Euskadiko Kooperatiben Legean bermatua eta jasoa dator. Euskadiko kooperatiba taldearen ohiko formula tradizionalen osagarria da, hau da, oraindik ere mantentzen dituen autofinantziazioa, bazkide berrien ekarpenak eta banku bidezko kredituak formulen lagungarria. Aldizkari honek kontsultatu dituen kooperatiba taldeko iturrien arabera, bi enpresa horien inbertitzeko ahalegin gero eta handiagoa eta azkarragoa da formula berri horretara jotzeko arrazoi funtsezkoa, eta hala egiaztatzen dute bien hedatze eta enplegu gehitze ikusgarriak.

Finantzatzeko formula tradizionalen osagarri moduan, Euskadiko Kooperatiben Legean jasoa datorren finantziario formula berri horretara jo dute. Formula berri horrek Kapitalaren izaera du kontabilitatean, baina, hori bai, Eroski edo Fagor Ekarpeneak ez diete eskubide politikorik ematen titularrei —enpre-

sako kapitalean parte hartzea—, baizik eta eskubide ekonomikoak; ordainsari itundua, esate baterako. Eroski edo Fagor Ekarpeneen edukitzaileei likidezia ematearren, errenta finkoko AIAF merkatuan jarri dituzte kotizatzen: portaera bikainarekin orain artean, urtebetean funtzionatu ondoren Eroskiko datuek egiaztatzen dutenez.

Laburbilduz, kooperatibak finantzatzeko beste formula bat hasi dira baliatzen, eta berezitasuna da merkatu antolatura jotzen dutela kotizatzen. Gure iturriek baieztatu dutenez, orain artean bi arrazoiengatik ez dira baliatu aterabide horretaz: finantzarioki beharrik izan ez dutelako eta kooperatiben ordenamenduan figura egokirik ez zutelako.

**gure
arte
euskaraz**

Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia
Kultura Saila
Departamento de Cultura

«Estatutu proiektu berriak euskal gizarteak duen itun kulturarekin bat egiten du»

Josu Jon Imaz

Sabin Etxean aritu ginen EAJko EBBko lehendakariarekin. Elkarriketa burutu ostean, martxoko hauteskundeetarako EAJren hautagai bizkaitarrak aurkezteko ekitaldian, Josu Jon Imazek "elkarriketa formala" eskaini zien Raxoi eta Zapaterori "euskal auziaz baldintzarik gabe eztabaidatzeko". Biharamunean, ETAK Kataluniarako zabaldutako su-etenaren berriak mintzaleku politikoak astindu zituen. Gertakari horri buruzko Imazen iritzia ere jaso dugu: "Euskal gizarteak ETArekin epe ertain batean bukatuko du, gizartea delako bitarteko eraginkorrena. Iruzur hauen guztien gainetik euskal gizarteak ETARI exigitzen dio behin betiko armak utz ditzan".

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Karlos Corbella

40 urte ditu eta 15 urterekin sartu zen EAJko EGIN. Urretxu-Zumarragako Uri Batzarreko kide izateko, legez, 16 urte behar ziren ordea. "Talde giroa sortzeko sekulako erraztasuna zeukan" eta hartara —herri hauetako *Otamotz* aldikarian alderdikideek esandakoaren arabera—, tranpa egin zuten alderdian bere afiliazioa egiteko.

Legazpiko Batzokiaren inaugurazioan Imaz, unibertsitate garaiko ikaskeak zirela medio, kanpoan zegoen eta Xabier Arzalluzek "non dago Josu Jon" galdetu omen zuen. Arzalluzek gertutik segitzen zion ordurako; Josu Jon eredutzat zuen: "Arzalluzen ondorengoa izatea ohorea eta batez ere konpromisoa da niretzat. Baina honek berdin balio du edozein alderdiko pertsona batentzat. Garrantzizkoena proiektu politikoak dira, ez pertsonak" esan digu zumarragarriak.

Joseba Egibar ere Arzalluzen ereduakoa da. Imaz izendatu dute, ordea: "Arrazoi oso sinplea da. Alderdi demokratiko bat gara, barne prozesu bat izan dugu eta ezin da hautagai bat baino aukeratu", dio gure solaskideak.

EAJko EBBren lehendakaria izendatu ondoren, hona Zumarraga eta Urretxuko alderdikideek Imazi buruz esandakoa: "Formaltasuna asko zaintzen du, baina ez da batere biguna. Azken urteetan azaldu duen irudia bere karguaren arabera izan da. Zetazko eskularria duen burdinazko eskua du". Honela esan digu berak: "Baliteke. Politikagintzan aritzeko bihotz beroa eta buru hotza behar da. Eta are gehiago gure herrian eta abertzale izanez gero. Zentzu horretan ulertuta, ontzat eman dezaket".

Kargu berria hartu ondoren, Euskalduna Jauregian "euskal nazio zibikoa" kontzeptuaz aritu zinen. Azaliezaguzu zen den kontzeptua, mesedez.

Gure gizarteak garatu behar duen kontzeptua da inondik inora ere. Pertsonak gizartean integartzeko kontzeptua da. Uneon, euskal gizartean garrantzizkoena ez da nondik gatozen, nora joan nahi dugun baizik. Etorkizuneari zer erabaki eta zer eraiki nahi dugun jakitea, alegia. Hasteko, nazio aske batek pertsona askeak behar ditu.

Zein da helburu hori gauzatzeko lehen eragozpena?

Eragozpen eta urraketarik handienak ETAREN hilketak dira. Herri honetan pertsona asko mehatxupean bizi da, askatasuna mugatuta dago. Gizartean dagoen urraketarik handiena hori izanda, horixe da gainditu beharreko lehen eragozpena. Beste eskubideen urraketak ere badaude, baina euskal gizartean bizitzeko eskubidea urratzen duena ETA da.

Printzipioz, abertzaleak dira euskal nazioa eraikitze prest daudenak...

Hiritar guztiak behar ditugu, ordea. Eusko nazioa ezin da eraiki euskal abertzaleen artean soilik. Euskal nazio zibikoan hiritar guztiak leku izan behar dute, eta, hain zuzen ere, horretan datza gure berezitasuna: hiritar guztiak nazioko kide izatean. Ez da ezberdintasunik izan behar euskal hiritartasuna eta nazionalitatea nahi ditugun pertsonen artean. Horretarako gizarte integratua eraiki behar dugu.

Elkarlanak honela izan behar duela dio EAJren azken txosten politikoak: "Aber-tzaleen artekoa ez, baizik eta euskal gizarteak bere etorkizuna erabakitze-ko duen eskubidea onartzen dutenen arte-koa". Ordea, konstituzionalistak prest al daude EAJren proiektua zilegia den onartzeko?

PP ez da bide horretan, elkarriketa nahiz harremanak ukatu dizkigute orain arte. Bien bitartean PSOEek erabaki bat hartu behar du. Euskadiko

Alderdi Sozialistak bere burua defini-tu behar du. "Itun antiterrorista" deritzanean kokatuta dago eta berak ikusi behar du ea PPk egiten duen politika baztertzaileari jarraitu behar ote dion, edo aitzitik, Katalunian Alderdi Sozialistak daramanaren antzeko politika garatu nahi ote duen. Kataluniako Alderdi Sozialistak katalanen naziotasuna onartzen du. Guk, Katalunian bezala, PSE-EEK gure naziotasuna eta gure autogobernua

garatzeko eskubidea onartzea nahi genuke. Kataluniako Gobernu berriak esan duen bezala, Katalunia-ko gizarteak izango du azken hitza katalanen proiektua onartu dadin. PSE-EEK hemen ere horrela jokatzea nahi nuke. Baina azken urteetan PPri jarraitzeko politika bakarrik egiten du. PSE-EEK bere garaian Mayor Orejak eta Nicolas Redondok defini-tu zuten 'alternatiba demokratikoa' deritzanaren ildoari eusten dio, euskal gizartearen nahiz instituzioetan.

Zein dira zuen proposamenak aurrera egin dezaten bitartekoak eta zein gainditu beharreko eragozpenak?

Gure proposamenaren funtsa Eusko Jaurlaritzaren Estatutu proiektu berrian jasota dago. Bertan naziotasu-na eta hiritartasunaren arteko identifi-kazioa argi eta garbi agertzen da. Eta bilduta dago Eusko Legebiltzarrean eztabaidatzeko aurkeztutako propo-samenean.

"Eragozpen eta urraketarik handienak ETaren hilketak dira.

Herri honetan pertsona asko bizi dira mehatxupean". (...)

"Hasteko, nazio aske batek pertsona askeak behar ditu".

Martxoaren 14ko
hauteskundeak hizpide

«Ez naiz EAren aurka gaizki esaka ariko, errespetu osoa diot»

“Gizarteak ez luke ulertuko EAJ eta EA ados ez jartzea hauteskunderi begira” esan zenuen, hauteskundeetara EAren koalizioan joateko negoziazioetan hasi aurretik. Bada, gizarteak ziur aski ez du ulertu. Baina, berdin dio, antza.

Ez, ez, ez da berdin. Gu ahalegindu gara berriz ere koalizioan joaten. EAJ eta EAren uztartzeak ilusioa eman zion euskal gizarteari. Zoritxarrez oraingoan ez da horrela izan. Ni lasai nago horregatik, ahalegin guztiak egin ditudalako. EAJk zabal jokatu du, bere eskaintza malgua izan da koalizioan joateko. EAK ez zuen onartu eta errespetatzen dut.

Politikariekin nahikorik azaltzen ote duzue ados ez jartzearen zergatia?

Koalizioan joatea zen gure helburua, hori publikoki esan dugu. EAK beste aukera egin du. Ni ez naiz EAri buruz gaizki esaka ariko, haiekiko gertutasun handia daukat, bere proiektu politikoa errespetatzen dut eta ez naiz hedabideen bitartez ika-mikan hasiko. Haiek euren nortasuna dute eta ez dagokit niri beren erabakia baloratzea.

Bestalde, demagun PPK ez duela hau- teskundeetan gehiengo lortzen. Espai- niako Kongresuan indar korrelazioa aldatzen bada, politikaren parametroak aldatzeko aukera ikusten duzu?

Egoera hori ematen bada, PPri nahiz PSOeri euskal gizarteak dituen arazoei aurre egiteko normalkuntza politikoa sustatzeko borondatea agertzea eskatuko diet. Hortik aurrera, bat edo bestea Gobernuan izan, gure exigentzia berbera izango da. Hau da, alderdi demokratikoen arteko elkarrikeria politikari ekitea eta euskal gatazka konpontzeko borondatea agertzea.

Horiek horrela, PPri nahiz PSOeri sos- tengua emango zeniekete?

Ni ez nintzateke orain horretan sartuko. Edozein sostengu eman aurretik, lehenik ea benetako borondatea dagoen ikusi behar dugu. Ez gaude fase horretan. Horrelako fase batera iritsiz gero, eta gatazka politikari aurre egiteko borondatea erakutsiz gero, beste ekimenei buruz hitz egin daiteke.

EAJ zentralitate politikoan kokatua dagoenez, bere ezkerrean dauden sektore abertzale batzuek ez dute s i n e s t e n bere eraikuntza nazionalen. Konstituzionalistek, berriz, nazio kontzeptua errefusatzen dute. Ibarretxe Plana edo Estatutu proiektuak eragozpen ugari dituela esan nahi dut.

Euskal gizartearen gehiengoak Estatutu proiektu berrian sinesten du. Hori da aurrera egiteko bitarteko garrantzizkoena. Eragozpen asko izango dira, baina eragozpenak gainditzeko eztabaida zabaldu da gizartean dagoeneko. Hasteko, proiektua Eusko Legebiltzarrean abiatua da eta gure borondatea da berau eztabaidatzea. Legebiltzarrean ari diren alderdi politiko guztiek beren ekarpenak egiteko aukera izan dute, hori da bidea.

Plana estatutu zalea da eta ez du balio gatazkaren parametroak aldatzeko, sektore zenbaiten ustez.

Lehendakariaren proposamena EAJ, EA eta EBk onartua da. Itun politiko berri bat da euskal gizarte eta Espainiako Estatuaren arte-

“Bergarako Proposamena,
batez ere, Batasunak
bere kide eta hautesleei
begira egindako
proposamen bat da.
Batasunak argi daki hori”

ko harremana finkatzeko. Itun politiko horretan euskal gizarteari bere erabakiak hartzeko gaitasuna aitortzen zaio. Hori da proiektu horren berezitasunik garrantzitsuenak. Bertan agertzen dira datozen urteetan euskal gizartearen garatzeko behar ditugun eskumenak. Eusko Jaurlaritzaren Estatutuaren proiektu berriak, mendez mendez, euskal gizarteak izan duen itun kulturarekin bat egiten du.

Gatazkaren arazoari heldu aurretik, euskal nazioaren ezagutu beharra ikusten dute sektore horiek.

Nire ustez ez. Normalkuntza politikoa lortzeko garrantzitsuenak euskal gizarteak bere burua non kokatzen duen onartzea da eta euskal gizar-

ETA eta Kataluniarako su-eten

«ETAk ez du su-etenik aldarrikatu, su-etenak orokorra eta behin betiko izan behar du»

Zer iritzi duzu ETAk Kataluniarako eman duen su-etenaz?

Su-eten hau nazkagarria da, iruzurra da. Onargarria al da ETAk pertsona bat Euskadin edo Zaragozan hiltzea eta Katalunian ez? Politikoki, ETAk PPri egiten dion ekarpena salatu beharra dago. Duela hiru urte ETA saiatu zen Mayor Oreja Ajuria Enea eraman-ten eta asmo bera azaldu du berriz ere.

«ETArekin borroka armatuak PPri mesede egiten dio eta su-etenak ere bai. Hori kontraesana. Zapaterok hauteskundeak irabaztea al da alternatiba?», galdetu du Arnaldo Otegi. **Iba-rrerexeren alternatiba Rodríguez Zapaterok gobernatzea al da?** Ez. Otegiaren hitzetan iruzurra dago. ETAk ez du su-etenik aldarrikatu, su-etenak orokorra eta behin betiko izan behar du. Pertsonen eskubideak unibertsalak dira. ETA une klabeetan helburu batekin ari da: PPK bere iruzurra erabili dezan bere

hauteskunde estrategietarako. Otegi estrategia hori ari da defenditzen PPK bere indarra handitu dezan. Batzuek euskal gizartearen normalkuntza ekarri nahi dugu eta gatazka honetako bi muturrek tentsioaren estrategia sustatzen dute.

Su-eten hau su-eten orokor baten aurrerapena izan daiteke?

Hori pentsatzea okerra da. Su-eten bat osoa da edo ez da su-eten. Giza eskubideak ezin dira lurraldez lurralde mugatu.

ETArekin hitz egiten duena politikoki hilik geratzen ote da?

ETAk Lizarrako Akordioan aritu ginen indar politikoekin egin zuena egin du Carod-Rovirarekin. Orduan iturginaren moduan jokatu zuen ETAk, akordioaren harremanak prentsan filtratuz. Honek guztiak hauxe utzi du begi bistan berriz ere: konponbide bat bilatzen denean ETAk zapuzten duela.

teari hitza ematea. Proiektu hau ez da EAJrena. EAJk EA eta EBrekin adostasuna lortzeko ahalegina egin du. Gu prest eta irekita gaude besteekin hitz egiteko eta adostasunak lortzeko. Adostasun horretatik aterako da euskal gizartearen gehien-goia ordezkatuko duen proiektua. Euskal gizarteak herri kontsultan berretsiko duena.

Herri kontsulta egin ondoren gatazkaren parametroak alda litezke?

Gatazka aipatzen duzunean, bi faktore batzen dituzu: bakegintza eta normalkuntza politikoa. Nire iritziz, bi prozesu hauek gehiegi nahastu izan ditugu iraganen. Ajuria Eneko Itunean indarkeriaren arazoa eta garapen autonomikoa bete-betean nahastu ziren. Lizarrako prozesuan gauza bera egin genuen.

Bakegintza prozesua zena eraikuntza nazionalerako prozesuarekin nahastu zen. Bi prozesu hauek bereizi behar ditugu. Normalkuntza politikoa eragile politikoei bideratu behar dugu, bakegintza beste prozesu bat da. Biak nahasten baditugu bakeari prezio politiko bat jartzen diogu, eta ni ikuspegi horrekin ez nator bat. ETAk ezin du erabaki euskal gizarteak izan behar

OSKORRI DESERTORE

ALSASUA - LORTIA KULTUR GUNEA
otsailaren 21ean, 20:30etan

ANSOAIN - ANSOAINGO ANTZOKIA
otsailaren 27an, 22:00etan

ARGIA
-ren eskutik

duena, ETA ez da inor euskal gizartearen borondatea erabakitzeke eta bere etorkizuna definitzeko. Euskal gizartearen etorkizuna euskal alderdi politikoek bideratu behar dute elkarriketaren bitartez, eta azken hitza gizarteari eman.

ETAk bere jardueraren bertan behera uzten ez duen bitartean, egungo politikaren parametroek berdin segituko dute.

ETAk desagertu behar du euskal gizartearen eta ezker abertzalearen beraren arbuio gero eta handiagoa jasotzen duelako. ETAk azken urteetan ezker abertzalearen zatiketa, ahulezia eta sufrimendua ekarri ditu. ETAk ezker abertzalea nora eramane nahi duen gogoetatu behar du.

Ajuria Eneak huts egin zuen, Lizarrak ere bai. Abertzaleen arteko aliantzarik gabe, politikaren parametroak alda daitezkeela uste duzu?

Bai. Bakegintza prozesuak aurrera eginez gero, bai. Eta horretarako ETAk desagertuta behar du. Ondoren, ikusiko dugu alderdi politikoek elkarrekin lan egiteko zer gaitasun maila izango dugun. Baina hori alderdi politikoei dagokigu. Beste gauza bat da alderdi politikoek lanerako izango dugun esparrua. EAJko txosten politikoan, euskal eraikuntza nazionalari buruzko atal bat dago, alderdien arteko elkarlana lantzen duena. Baina gogoeta horiek guztiak ez nituzke bakegintza prozesuarekin nahastuko. Ni ez nago prest erakunde armatu terrorista batek gure prozesua baldintzatu dezan.

“Kataluniako Alderdi

Sozialistak katalanen

naziotasuna onartzen du.

PSE-EEk gure naziotasuna

eta autogobernuaren

eskubidea onartzea nahi nuke”

Euskal nazio zibikoa eraikitzeke lanean, konstituzionalistak nahiz ezker abertzalea normalizazio prozesu batean sartzeko hurbil ala urrun ikusten dituzu?

Hurbil ala urrun? Nondik begiratzen den. Euskal nazioaren eraikuntza emango bada ezin izango dugu ez alde bat ez bestea kanpoan utzi. Konponbide politikoa lortzen saiatu behar dugu denon artean. Baina hasteko, beren burua konstituzionalistatzat jotzen duten horiek Konstituzioa errespetatu behar dute, ezta?

Eusko Legebiltzarrean Ibarretxe Planetik ez ote dago gertuago, ñabardurak ñabardura, SA talde parlamentarioa konstituzionalistak baino.

Proposamenak osoko zuzenketak

“Euskal gizartean

garrantzizkoena ez da

nondik gatozen, nora joan

nahi dugun baizik,

etorkizunean zer erabaki eta

zer eraiki nahi dugun jakitea”

“Arnaldo Otegiarekin behin baino gehiagotan hitz egin dut. Alderdi politiko guztietako buruekin hitz egin nahi dut”. (...)

“Joseba Egibar eragile politiko funtsezko bat da EAJn. Elkarlanean nire konfiantza osoa eman diot, Eusko Legebiltzarreko EAJko taldearen bozeramale izaten jarrai dezan”.

jaso ditu oraingoz: PP, PSE-EE eta Sarenak, hori da gaur egungo egoera.

Jarrera berean ikusten dituzue hirurak. Ez da nik ikusten dudana, haiek agertzen duten modua baizik. Hiru alderdien azken bizpahiru urteko jardueraztertzen badugu, funtsezko gaitan elkarrekin eman dute botoa Legebiltzarrean. Gure jardueraz oztapatzen saiatu dira hirurak.

Unibertsitate legean, SA taldea abstentitu egin da eta legearen izapideak aurrera egin du. EAJtik ez duzue Batasunaren zereginean aldaketa bat antzematen?

Guk ez dugu gure proiektua inorekin adostu. Ponentzian beren ekarpenak jaso ditugu, besterik ez.

Ez duzue Batasunaren edo Saren politikan ñabardurarik antzematen?

Ikusi nahi nituzke, baina Batasunak gauza bat jakin behar du: gurekin ez dauka politika egiterik ez badu argi eta garbi esaten ETAk desagertu behar duela. Ezin da EAJrekin politika normaltasunez egin jarrera hori agertu bitartean. Niri Batasunarekin politika egitea gustatuko litzaidake, noski.

Zer iritzi duzu Bergarako Proposamenaz?

Batez ere, Batasunak bere kide eta hautesleei begira egindako proposamen bat da. Batasunak argi daki hori. Bere proposamenak, oro har, hartu behar duen erabakia saihesteko eginak daude. Zentzu honetan, Bergarako Proposamenak EAJren aldetik logikoak ziren erantzunak jaso ditu.

Politika normalizatu beharraz ari zara eta haiek ilegalizatuak daude. Normaltasun eza dago alde horretatik.

Gu edozein alderdi politiko lege kanpo uztearen aurka gaude, eta erabaki horren aurka joateko bide guztiak jorratu ditugu. Bien bitartean, 2000n, Batasunaren zerbitzu juridiko

Xabier Arzalluzen ondorengoa EBBren gidaritzan

«EAJko autonomia zaleak eta independentistak topikoak dira»

EBBrako hauteskundeetan, instituzioetan ari den taldeak alderdiaren aparatua garaitu du.

Ez nago ados. Nik ez dut nire burua instituzioetako politikari bat bezala ikusten. 25 urte bete ditut EAJn eta goi-instituzioetan orain 5 urte hasi nintzen. Zumarragako Udaletxean zinegotzi izan nintzen, baina hori herri erakunde bat da. Europarlamentarioa izan nintzen Bruselan, baina kargu horrek beste konnotazio bat dauka. Azken 21 urteetan EAJren Batzar Nagusiko kidea naiz. Garai batean Gipuzkoako batzorde eragilean izan nintzen, Urretxu-Zumarragako Uri Batzarreko kidea izaki. Une bakoitzean alderdiarentzat funtzio egokiena bete izan duen gizona naiz. Nire burua alderdiko pertsona bat bezala ikusten dut.

EAJn autonomia zale talde bat dago eta beste bat independentista.

Horiek topikoak dira. Ni euskalduna eta abertzalea naiz.

“Comunión eta Aberri” joera historikoak gogoan, autonomista bat eta independentista bestea, zure aukeraketan gertatu dena joera haiekin parekatu al daiteke?

Ez dut uste. EAJko haustura hori testuinguru historiko batean eman zen. Gainera Comunión delako joeraren kideak, Jose

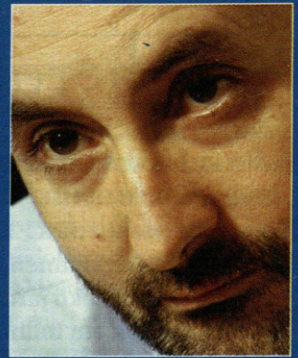
Antonio Agirre, Jesus Mari Leizaola, Manuel Irujo edota Joan Ajuriagerra, abertzale peto-petoak ziren. Une honetan ez gaude antzeko egoera batean, eta orduko ildo edo joera haiek ez dira gaur egungo egoeran ematen.

Zein da gaur egunera etorrira, EAJren izaera?

Euskal nazioaren erakuntza. Nazio zibileko hiritarren gizartea osatzea. Gure proiektuaren bidez, pertsona guztiek euren eskubideak errespetatuak ikusiko dituzten gizartea eraiki nahi dugu. Hori da EAJren helburua eta horretan datza bere izaera.

Izaera horren gidaritza hartzeko borroka bat islatu da Joseba Egibar eta zure artean. Zer izan da bion arteko lehiaren izaera?

Batez ere, bi pertsonen arteko lehia izan da. Pertsonok izaera ezberdinak ditugun aldetik, estilo ezberdinak, geure ahalmenak eta ahuleziak agertu dituen lehia izan da. EAJko kideek bion artean aukeratu behar zuten. Biak egokiak, bakararra aukeratu beharra zegoen, ordea.

koek proposamen bat jaso zuten ilegalizazioa saihesteko. ETaren aginduz ez zioten proposamenari jaramonik egin, ordea.

Hori argi eta garbi esan dezakezu? ETaren aginduz?

Bai.

Datu objektiborik ba al dago hori esateko?

Bai.

Azaltzen ahal dira?

Ez. Batasuneko batzuek esana da hori. ETAk proposamenari Santa

Polan egindako atentatuaren bitartez erantzun zion. Beraz, Batasunak bere egoerari buruzko gogoeta egin behar du, bere munduari begira bereziki.

Arnaldo Otegi eta bion artean halako ika-mika bat mantentzen duzue, antza?

Ez dugu horrelakorik batere. Nik errespetu osoa diot.

Joseba Egibar EAJko EBBtik kanpo

geratzean, Egibarrekin landu zuen harremana garatzen segitzeko aukera galdu omen du Arnaldo Otegi. Zer garrantzia izango dute aurrerantzean Arnaldo Otegi eta zure arteko harremanek?

Nik ahalegin guztiak egingo ditut harremanak eta elkarrizketa lantzeko, zalantzarik gabe. Arnaldo Otegiarekin behin baino gehiagotan hitz egin dut. Alderdi politiko guztietako buruekin hitz egin nahi dut.

Komunikabideek rol bat betetzen duzue, beharrezkoa —errespetu osoz esaten dut—, baina askotan, zoritxarrez, zuen rola politikarien arteko ika-mika sustatzeko balio du. Gizarte mediatiko batean bizi gara, baina nik harreman pertsonaletan sinesten dut.

Joseba Egibarrekin harreman normal bat garatzen segituko al duzu?

Bai noski. Joseba Egibar eragile politiko funtsezko bat da EAJn. Elkarlanean nire konfiantza osoa eman diot Eusko Legebiltzarrean EAJko taldearen bozeramale izaten jarrai dezan. Onartu du eta eskertu diot. Eusko Legebiltzarreko bozeramalea eta garrantzia handiko betebeharra duen alderdikidea da. ■

Katalunia

«Parlamentarioen %88ak katalan nazioa hobesten du»

“Katalunia, Galizia eta Euskadiko abertzaleetasunaren arteko elkarlan bat izan da historikoki. Galeusca proiektu aspaldikoa, lekuko. EAJtik, Bartzelonako Adierazpenaren harian, proiektu hori bultzatzen saiatzen gara. Gure alderdian David eta Goliathen metafora sarritan aipatu dugu azken aldian. Gu David garenez gero, David askoren arteko elkarlana behar dugu aurrera egiteko.

Ezinbestekoa dugu elkarlana Espainiako Estatuan dauden nazioen aniztasuna onartu izan dadin. Hiru lurralde hauetako politika gertutik segitu behar dugu. Katalanekin eta galiziarrekin harreman estua izatea da gure asmoa; abertzaletasun eta nazio kontzeptua onartzen dituztenekin, funtsean. Ni horretan saiatuko naiz datozen lau urte hauetan.

Kataluniako egoera berriaren harian gauza bat nabarmenduko nuke: CiU Gobernuan urte askoan egon ostean, katalanek Gobernuaren aldaketa erabaki dute. Ondo da. Gobernu ezberdin bat osatu da. Badago gauza bat azpimarragarria ordea: 135 parlamentario daude eta 120k Katalunia nazio bat dela aldarrikatzen dute. Parlamentarioen %88 inguruk katalan nazioa hobesten du. Nik egoera hori sinatuko nuke euskal gizarterako.”

Bero-beroan

ELA eta LAB sindikatuek 10 urte elkarlanean

Hamar urte pasatu dira ELAk eta LABek lan harremanen euskal esparruaren aldeko jardunari ekin ziotenetik eta ibilbidea ospatu berri dute bi sindikatu abertzaleek. Gora behera ugari izan ditu ibilbide horrek, baina oro har, euskal gizarteko ikuspegi abertzalearen ilusio akuilu gisa ikusi da elkarlan hori. Ez da zalantzarik, halaber, abertzaletasunari ikuspegi sozial handiagoa emateaz gain, burujabetzaren bultzada eta bake eszenatoki baten eraikuntza gogor bilatu dutela. Gazi-gezak ugariak izan dira, baina bi sindikatuek berriz indarrez ekin diote elkarlanari, eta hori esperantzagarria da, akordio eza, irain politikoa eta bazterketa eguneroko kontua direnean, are gehiago bizi duguna bezalako hauteskunde kanpainenetan.

Itxieraren urteurrenean, beste hiru lagun inputuak "Egunkaria auzian"

Egunkariaren itxieraren urteurrenean jakin zen Juan del Olmo epaileak beste hiru lagun deitu dituela deklaratzera, hirurak itxitako egunkariaren banaketa sareko langileak: Agus Barandiaran, Txumai Iturria eta Alberto Ortigosa. Oraindik sumarioaren zenbait pasarte sekretupean dira eta ez da baztertzen inputazio gehiago ere izatea. Dagoeneko, hiru langile ohi hauek auziperatuz gero, 22 pertsona lirateke auzi honetan daudenak. Oraingoz guztiak bermepeko askatasunean dira, Iñaki Uria *Egunkariako* kontseilari ordezkaria ezik. Xabier Alegriak ere espetxean jarraitzen du, baina Udalbiltzarekin lotutako auziagatik.

ETAren hitzezko agerpen indartsua

Ez da zalantzarik ETAk agerpen indartsua egin duela, oraingoa, zorionez, hitzezkoa eta ez armatua. Beharbada hori da garrantzitsuenetakoa, nahiz eta, ondoren, bere hitzezko jardunari nahi zaizkion adjektiboak jarri. Berria da ETAk Kataluniarako bakarrik egin duen su-eten eskaintza eta lehen balorazio oinarrikoen onak. Interesgarriena adieraz dezakeen norabidea da. Ulergaitza ere bada aldi berean, ikuspuntu askotatik gainera: ez da ulergarria "elkartasunetik" ERCri eta Kataluniako hiruko gobernuari halako gozoki pozoitsua esku artean uzteak zein mesede politiko ekar diezaikeen, areago PPri halako propaganda tresna eskaintzen dihonean. Oraingoz Pasqual Maragallek eta ERCk eutsi egin diote, baina ikusteko dago honek guztiak hauteskundeetan ERCri nola eragingo dion. Ez da ulergarria zergatik han bai, eta zergatik gainerako tokietan ez, baina ETAren jardura bera ere ulergaitza da gizartearen gehiengoarentzat.

Zer da...

Beste zenbait burtsa indize

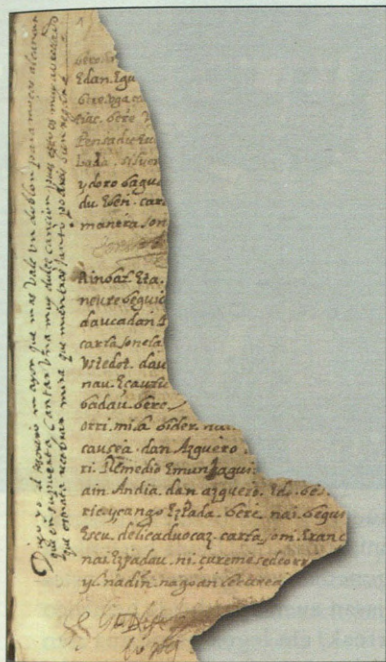
Atal honetan bildu ditugun burtsa indize garrantzitsuenek gain, badira beste zenbait indize: burtsa bakoitzak izaten dituen sektorekako indizeak (finantzarioa, industrial), eta Espainiako Estatuan, esate baterako, estatuko burtsa bakoitzaren indizea (Bilbokoarena, Madrilgoarena, Bartzelonakoarena eta Valentziakoarena), nahiz eta orain etengabeko merkatuak koordinatzen dituen azken horiek guztiak. Merkatuak etengabe globalizatzen ari direnez eta adierazle guztiek ezaugarri desberdinak dituztenez, nazio edo estatu mailako burtsen indizeak alde batera utzi eta nazioz gaindiko hainbat indize sortu dira. Nazioz gaindiko indize horien hel-

burua da nazioarteko burtsen bilakaera indize bakarrean biltzea, merkatuen arteko konparazio fidagarriagoak egin ahal izateko. Nazioz gaindiko indize horien artean nabarmen ditzakegu Morgan Stanley Capital International (MSCI) edo Financial Times-Actuaries World Indices. Alabaina, guregandik hurbilago dagoena eta berriago nahiz garrantzitsuagoa zaiguna dugu EUROSTOXX 50 izeneko indize europarra. Indize horrek biltzen du burtsan kotizatzen duten Europako 50 enpresa garrantzitsuenen –multinazionalak dira gehienak– eguneroko kotizazioa. Badira inbertsio funts euskaldun eta espainiarrak enpresa europarrez osatutako talde horrekin batera ere inbertitzen dutenak.

Daniel Udalaiz

Elkarretaratze deia otsailaren 28rako

EUSKARAK justizian duen leku eskasa salatzeko, mobilizazio ugari egin ditu Euskal Herrian Euskaraz taldeak azkenaldian. Gernikan hamar aste iraun dituen gose greba burutuko dute larunbatea eta salaketa kanpainari amaiera emateko, bi manifestazio antolatu dituzte iganderako, hilak 28. Gernikan egingo da bata eta Udaletxetik abiatuko da arratsaldeko 18:00etan. Bergaran izango da bestea eta Martin Agirre plazatik hasiko da ordu berean.

XVI. mendeko altxorra

JUAN PEREZ LAZARRAGAK XVI. mendean idatziriko eskuizkribu bat eskuratu du Gipuzkoako Foru Aldundiak. Ikerlariek diotenez, 51 orriko eskuizkribua XVI. mendearen bigarren herenean idatzia da, Arabako euskararen idatzia dago eta balio handikoa da, eta euskal literaturaren historiaren eta hizkuntzaren ikerketarako oso garrantzitsua izango da. Amodiozko bertsoak, artzain eleberrien tankerako prosa, idazki erlijiosoak... biltzen ditu orri batzuk falta dituen eskuizkribuak. 66.000 eurotan erosi du Gipuzkoako Diputazioak obra Madrilgo liburutegia bate-tik, baina benetazko balioa askoz handiagoa da.

BAHEA UPN jaio zenetik 25 urte iragan direnean, alderdiko zenbait kidek ez du nahiko eraiki duten harresi mediatiko zorrotzarekin eta jarraitzen du eskuineko komunikazio esparrua sendotzen. *El Mundo* egunkaria Nafarroako bere edizioa sendotzera doa eta horretarako kazetari zenbaitekin biltzen ari da proiektuarekiko izan dezaketen atxikimendua ezagutzeko. Bultzagileen artean Jaime Ignacio del Burgo UPNko diputatua dago. Del Burgo eta bere semeak duela bizpau urte jadanik desagertua dagoen hilabetekari baten sorreran parte hartu zuten.

Manu Azkarate euskal preso tolosarra Alcala Meco espetxean dago, bere senitarteok jakinarazi dutenez bertako enfermerian, "bakarrik eta hotzak jota". Azkarate urtarilaren 14an atxilotu zuten eta bere gaitz larria medio baldintzapeko askatasunean zegoen 1992tik. Neumoniak jota egonda Donostiako Ospitalean eta gizarte sektore zabalek eskatu dute bere askatasuna. Itziar Arratibel bere neskalaguna adierazitakoaren arabera, Madrilera anbulantzia eraman zuten, etzanda eta eskuburdinez ohatilera lotua.

Hizkuntz politika ez ahazteko eskaera

EUSKARAREN Gizarte Erakundearen Kontseiluak dei egin die indar politikoei eta gizarte eragileei beren proposamenetan hizkuntza politika aintzakotzat har dezaten. Kontseiluaren iritziz, nekez lortu daiteke normalizazio politikoa hizkuntzaren normalizazioa lortzen ez den bitartean. Erakundeak hiru ardatz dituen hizkuntza politikaren proposamena aurkeztu du: euskal herritar guztiek euskara erabiltzeko eskubidea dute; herri honetako berezko hizkuntza da euskara eta bere erabilera bermatu eta hizkuntza eskubideen urraketa gainditu behar da; euskararen estatusa berdina izan behar da Euskal Herri osoan eta Europar hizkuntza ofiziala izan behar da.

Laugarren Hitza Urola-Kostan

AURRETIK Tolosaldean, Oarsoaldean eta Lea-Artibain eta Mutrikun gertatu bezala, Urola-Kostako *Hitza* kalean da, Bertoko Hedabideak, eskualdeko euskara elkarteek eta gizarte eragileek osatutako enpresaren eskutik.. Data esanguratsuan, otsailaren 20an ekin zion bideari Orio, Aia, Zarautz, Getaria, Zumaia, Aizarnazabal, Zestoa, Errezil, Azpeitia, Beizama eta Azkoitia herrien berri emango duen egunerokoak. Hamaika langile arituko dira lanean Zarautz eta Azpeitiko egoitzetan. Hasierako asteetan 30.000 ale banatuko dituzte doan eta ondoren harpidetza bidez banatuko dute.

Nazio Eztabaidagunearen proposamena martxoaren 27rako gauzatuko da

Martxoaren 27an bilduko da Donostiako EHUKo Ibaetako campusean Nazio Eztabaidagunearen Osoko Bilkura eta, orain arte egindako lanak oinarri, bertan bi proposamen erabakiko dituzte, bata gatazkaren konponbiderako eta bestea nazio eraikuntzarako. Bi proposamenetan, euskal gizarte-ko eragile desberdinak bilduko dituzten organuak eratu nahi dira. Batasuna da Nazio Eztabaidagunearen sorrera bultzatu zuen erakundea, baina gero ezker abertzaleko beste erakunde batzuetako kideak ere badira bertan, LAB, Zutik, AB eta EAKoak, besteak beste.

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Alemaniak ahaztu zuen genozidioa: Namibiak ezin du

XX. mendearen hasieran bere abentura inperiala egin nahi izan zuen Alemaniak. Afrikan barna. Ehun urte geroago, afrikarrek oroitarazi nahi diete alemanei badutela oraindik genozidio bat beren gain hartu gabe.

EUROPAn potentzia den edo zen estatu orok eduki ditu koloniak Afrikan. Portugal, Frantzia, Holanda, Belgika, Britainia Handia, Espainia, Italia... Horietako bakoitzak dauka ahaztea nahiago lukeen masakre bat baino gehiago bere memorian. Aldiz, Alemaniaren inperialismoa eta genozidioak aipatu eta XX. mendeko 30-40ko hamarkadetakoa kontutara jotzen dugu gehienok.

Alemaniak ere egin zituen ordea, bere abentura kolonialak. Afrikan bertan ere bai. Horietako baten ehungarren urterrena betetzen da aurtun. Eta eskertu diogu Hanburgoko *Der Spiegel* egunkari-ko Jochen Bölsche kazetariari horren berri hain zehatz eta gordina eman izana. Bere bidez ezagutu dute alemaniar askok Afrikan duten iragan ahantzi eta odoltsua.

Namibiara joan da arrastoen bila Bölsche eta han aurkitu du Herero etniako herritarren buruzagi Kuaima Riruako. Honek Alemania auzitara eraman du eta abokatu amerikar batzuk hartuta 2.000 milioi dolar eskatzen dizkio 1904an eta ondoko urteetan bere herriari egindako basakerien kalte-ordainetan. 1904ko urtarilean, orduan hango nagusi kolonialak ziren alemaniarren kontra jazartu ziren hererorak, eta abuztuan Waterberg izenez bataiatutako parajeen birrindu zituen Bismarcken armadak.

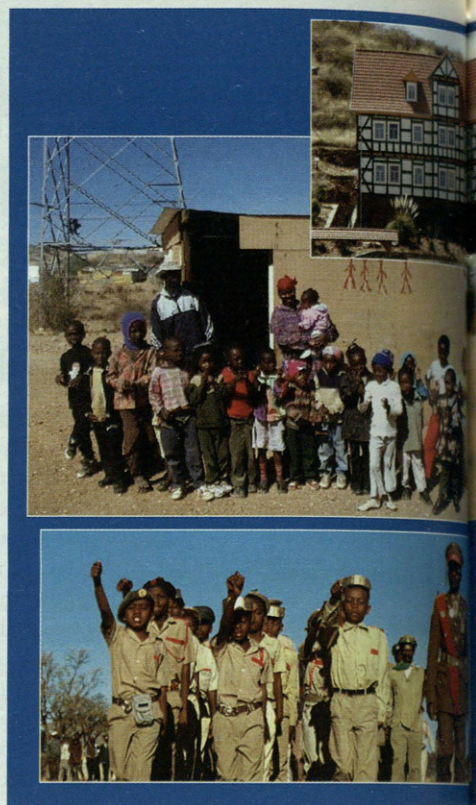
Hererotarren bilkura batean ikusi du Bölschek Kuaima Riruako, 67 urteko

gizona. "Iragana gogorarazteko" bilkura honetan, buruzagiak irakurri du duela ehun urte Lothar von Trotha jeneralak idatzitako "Suntsiketa agindua". Honela dioena: "Nik, soldadu alemanen jeneral handi honek, Herero herriari gutun hau bidaltzen diot. Hererorarrak ez dira jadanik aleman herritarrek... Hererotarrek lur honetatik alde egin behar dute. Herriak hori egiten ez badu, nik behartuko dut horretara Kainoi Handiaren (Groot Rohr) indarrez. Alemaniaren mugen barruan, hererotar oro, arma eraman edo ez, ganadurekin ibili edo ez, akabatu egingo dugu, eta ez dugu salbuespenik egingo ez emakume eta ez haurrekin. Eraman itzazue zuekin edo zuekin batera hilko dira. Hona zein diren Herero herriarentzako nire hitzak".

Ez ziren hitz hutsalak Von Trotha jeneralarenak. Hilabete gutxitan, beren aziendak zainduz bizi ziren 80.000 hererotar erdi-nomada haietatik ez ziren bizirik geratuko 20.000 baino gehiago. Gainerakoak, kainoi eta fusil alemanen sutan hil ziren, edo Omaha-ke-Kalahariko basamortuan egarriz, edo armadaren kontzentrazio eremuetan.

"Afrikarrak guretzat"

Alemaniaren usaina edonon topatu du Bölsche kazetariak Windhoek Namiabiako hiriburuan, gozotegietan bezala

ostatueta Oihan Beltzeko janariak eskaini baitzikiote. Baina besterik da erdigunetik ateraz gero. 1990. urtea arte jasan zuen apartheid hemengo gizarteak, eta legez gauditua izan arren, herritarren eta auzoen arteko bereizketan nabari da gaur ere. "Hemen miseria, gosea eta Hiesa dira nagusi. Hizki handi batek erakusten du xafrazko txabola bakoitzean bizi direnak zein etniakoak diren: N dute markatua Nama etniakoek, D erakusten dute Damara etniakoek eta H berriz hererotarrek".

Afrika hego-mendebaldeko lur horietan zabaldu nahi izan zuten inperioa Prusiako buruek XIX. mende bukaeran. Britainia Handia eta Frantziaren pare izan nahian, Berlindik kontrolatutako Afrika, Txina eta Ozeaniako lurraldeak Alemaniaren lurraldearen bost halako hartzera heldu ziren. Garai haien irudi edertua eskaini dute urte luzez historialari alemanek: britainiar eta frantsesek ez bezala, beraiek bakean egin zirela lurralde haien jabe, komertzianteen estrategiari segituz, eta kolonialismoa bukatutakoan azpiegiturak utzi zizkietela bertakoei.

Kasik mende bete beranduago, zenbait historialari hasi da gauzak bere lekuan jarri nahian. Egia omen da Afri-

Ezkerretan, alemaniar kutsuko jauregia, Kututura auzoko eskola bat eta herero gaztetxeak desfilaraz. Besteetan, 1904ko exekuzioak eta hererotar presoak, eta Von Trotha jenerala.

ka hego-mendebaldera iritsi zen Adolf Lüderitz tabako negozianteak 200 libera eta 20 fusil zaharretan erosi zizkiela lurra bertako beltz "basatiei", gero bere izena eramango zuen portua eraikitzeko. Otto von Bismarck jenerala luzaz kolonia eta txorakeria horien kontra egona zen, baina azkenean ohartu zen horiez balia zitekeela, arrazoi ekonomiko eta barne politikazkoengatik: langabeziak 9 milioi herritar harrapatzen zituenean emigrazioa bideratzeko lekua behar zuen, eta baita buruzagi sozialdemokratak atzerriaratzeko presondegi eta koloniak ere. Hala sartu zen kolonialismoaren abenturan 1884an, hauteskundeak tartean zirela ("dena zagok aspaldi asmatua, Bush laguna"

esango luke gaur) eta Togo, Kamerun, Afrika ekialde eta Pazifikokoan zehar barreiatu zuen bere armada. Afrikan "beltzei hezkuntza emateko" sartu zirela zioten bihotz oneko girstinoek, baina Ludwig Külz medikuak ongi esplikatu zuen horrekin egia panfleto zinikatu batean: "Zertarako? Beltzak guretzako lan egin dezan. Afrika afrikarrentzako, baina afrikarrak guretzat". Behin koloniak eskuratzen hasita, masakreak eta genozidioa ezin dira saihesti. Horietan entrenatu ziren jeneral aleman ospetsuak, tartean Heinrich Göring jenerala, Hitlerrekin goia joko zuen Hermann Göringen aita. Hererotarren dramara etorrita, komertziantek errukirik gabe saltzen zizkie-

ten armak, alkohola eta balio gutxiko tresneria afrikarrei, trukean aziendak hartuz. Egoera gogortzen joan zen eta 1904an lehertu egin zen, militar eta kolonoek emakume beltzak gero eta gehiago bortxatzen zituztelako. Urta-rrila hartan oldartu ziren hererotarrek eta 123 komertziantek, kolono eta soldadu aleman hil zituzten -misiolari, emakume eta haurrak bizirik utzita-. Berlindik soluziobide diplomatikoa baztertu eta Von Trotha jeneral krudela bidali zuten 10.000 gizonekin.

Honek sarraski odoltsua jarri zuen abian. "Azal beltza duen oro akabatu dugu" idatzi zuen etxera soldadu batek. "Ez haurrik eta ez emakumerik utzi dugu bizirik". Abuztuan Waterbergeko zelaian inguratu eta artilleriaz txirtxilatzen zituzten.

Ihes egin zutenak Von Trothak basamortura bultzatu zituen, gero ihesbide guztiak kontrolatuz. "Hilzoriar zeudenen edo erotuen garrasiak entzuten ziren zabaldi triste haietan" idatziko zuen liutenant batek. Beren buruak errenditu eta kontzentrazio zelaian -hitz hori hemen erabili zen estreinakoz- sartutakoetatik erdiak hil ziren. Orogen buru, 2.300 aleman eta 70.000 afrikar hil ziren.

Ehun urte pasa eta Munich ondoko Trudering herriko "auzo kolonialean" oraindik Lüderitz, Waterberg eta Von Trotha kaleak daudela ikusi du kazetariak bertan. Berdeen alderdiak eskatu du kale izenak aldatzea, baina alkateak erantzun du garestia litzatekeela horiek aldatzea, eta biztanleei buruhauste frango ekarriko liokeela. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

LAGUNDU IEZAIOTZU:
GURE KREDITUA
MEREZI DU

PILAR-ek
EKIMENA du,
GAITASUNA du,
300€ besterik ez
du behar janari-
denda txikirako...

MIKROKREDITUEN KANPAINA MANAGUA HIRIAN

■ Komunitateetako eta autoenpleguko proiektu txikiatarako laguntza ■ Informazioa: 944 162 325 - Diru-sarrerak: BBK 2095 0105 30 9103092112

Ekarpen solidarioa egin

PTM
mundubat

Jon Alonso

Literatura esperantzarekin batera hiltzen ari da

B

ehin baino gehiagotan hasten gara hizketan, kezkatu antzean, literaturaren etorkizunaz, gaur egun duen zentzuaz, eta hori guztiaz. Behin baino gehiagotan aipatzen dugu, hori dela-eta, telebistaren eragina, eskolaren eginbeharra, komunikabideen lana, argitaratzaileen ardura. Eta bai, horretaz hitz egitea oso ongi dago, hitz egin ez ezik ekin egin behar da, gainera, eta ekitea ere oso ongi dago. Baina nago alde horretatik egiten diren azterketa guztiak herren geratzen direla. Beste zerbait gehiago ere badago, gure azterketa horiek atzematen ahal ez duten beste zerbait. Euskaraz, noski, baina baita erdera guztietan ere, berdin. Minbizi batek jota dago literatura, eta guk, petrikilo gizajook, aspirinaz, kataplasma, limoiuraz eta sendabelarrez sendatu nahi dugu. Ahalegin heroikoa eta xamurtasun-eragingarria, eta horregatik beragatik negargarria.

Lehengoa literaturazale amorratu batekin mintzatu nintzen, eta di-da batean aletu zizkidan literaturaren egia guztiak, handiak eta txikiak: pertsonaren hondo ilunean arakatzearena, bizitzaren lekukotasuna ematearena, geure imajinarioa eraikitzearena, denak. Eta esperantzarena. Alegia, liburu batek aldatzen ahal dizula bizitza, etorkizun hobe eta justuago baten esperantza pizten ahal badu zure baitan. Alegia, liburu hori idatzi duen idazleak norabaiterako bideak erakusten, eta erakusten ez bada gutxienez iradokitzen ahal badizkizu.

Bat-batean etorri zitzaidan burura horregatik irakurri izan dela, agian, joan diren hirurogei urtetan irakurri diren liburuen parte handi-handi bat, eta ez hainbeste usu esaten ditugun beste gainerako arrazoiengatik: denbora pasatzea, edertasunaz gozatzea, jakintza handiagotzea, artistaren doai teknikoekin liluratzea, hizkuntza aberastea. Edo, nahiago bada, esperantzaren beharra izan dela osagai nagusia irakurle gehienetan, beste gainerakoak ere neurri txikiagoan aintzat hartu baditu ere. Literatura bizitzatik kanpoko jolas intelektuala baizik ez bada, pasiorik ez daukan eta gure erraiekin loturarik ez duen denborapasa baizik ez bada, *backgamon* delakoak baino etorkizun beltzagoa du.

ALBERTO ELOSEGI

Baina ez dago baikortasunerako arrazoi handirik. Idazleek, nahita ere, ez dute biderik erakusten ahal, berentzat ere ez dutelako ikusten. Hortik zehar dabilta, noraezean, eta asko eta asko ibilbide ez oso loriatsuaren marka garbiarekin: gazte iraultzaileak izan ziren, literato konprometitua eta abangardistak ere bai; gero unibertsitatean sartu ziren, ttattarra erosi zuten, edo erosiarazi zieten, eta orain *stablishment* aspertu eta ziniko baten parte dira, lezio akademiko bizirik gabekoak eta inbidia txikiz josirikoak emate-

Bat-batean etorri zitzaidan burura horregatik irakurri izan dela, agian, joan diren hirurogei urtetan irakurri diren liburuen parte handi-handi bat, eta ez hainbeste usu esaten ditugun beste arrazoiengatik: denbora pasatzea, edertasunaz gozatzea, jakintza handiagotzea(...) Edo, nahiago bada, esperantzaren beharra izan dela osagai nagusia irakurle gehienetan, beste gainerakoak ere neurri txikiagoan aintzat hartu baditu ere

ko gauza baino ez. Eta gero gazteria narkotizatu eta beste ikuspegirik ezagutu ez duen bati leporatzen dizkiote bere saldukeriaren ondorio arbuigarriak, bere mediokritatearen eta kemen faltaren zama guztia. Literaturaren enbalsamatzaileak dira.

Honetan guztian, hala ere, larriena da kuriketan-edo atzematen hastea horrek zer dakarren. Esperantzarik gabe ez dago literaturarik, igoal. Baina esperantzarik gabe ez dago gizateriarik. Literatura esperantzarekin batera hiltzen ari da, eta horren hutsunea klonek, makinek, arratoiek, mutanteek, humanoaz harandiko imajinatzen ez ditudan gauzaki/gizaki batzuek beteko dute. ■

EUSKAL OROIGARRIA

MAKILA

eskaintza berezia

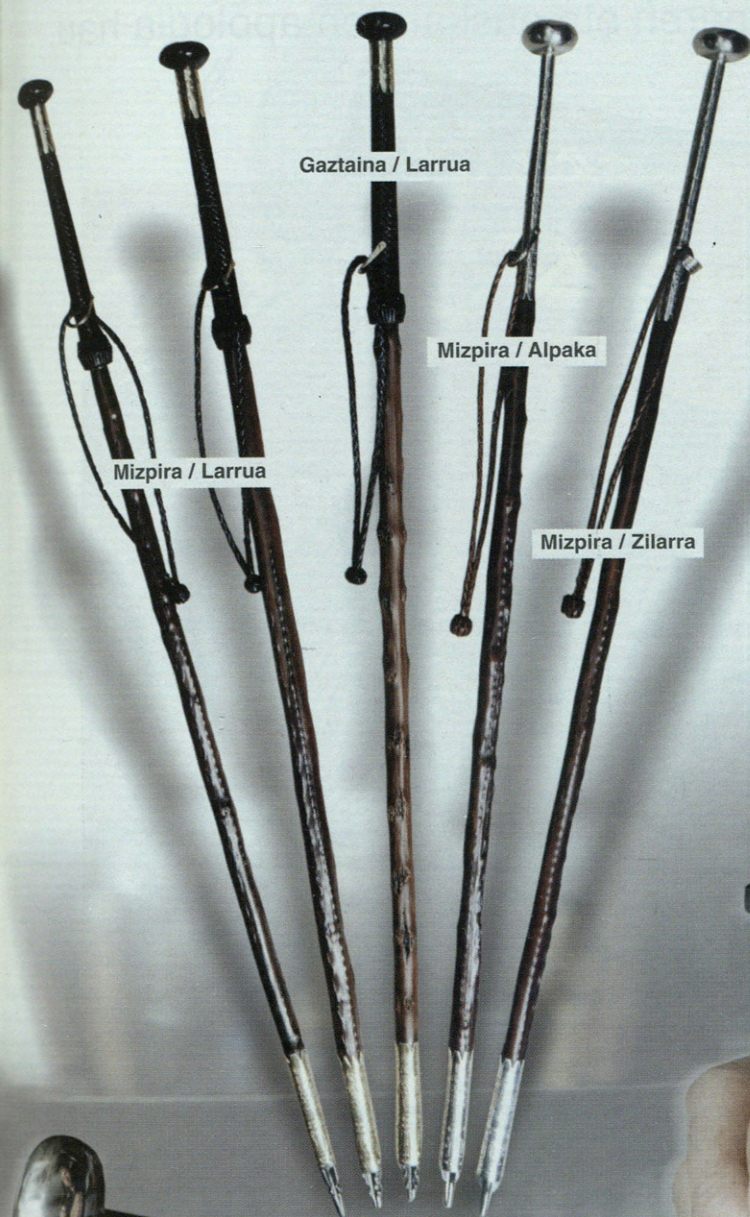
Gaztaina / Larrua

Mizpira / Alpaka

Mizpira / Larrua

Mizpira / Zilarra

- Opari berezietarako
- Pertsonalizatuak
- Prezio aukera desberdinak
- Iñaki Alberdik eginak

ARGIA

Informazio gehiago nahi baduzu: **ARGIA**

Industrialdea 15 • 142 P.K.

LASARTE-ORIA 20160

Telefona 943 37 15 45

posta-e: denda@argia.com

<http://www.argia.com/makilak.htdocs>

GARTXOT

Asisko Urmenetak, Marko Armspachek eta Jokin Larreak komikira eraman dute askatasunaren eta euskararen apologia hau.

15€

Egileek, **Campionen** testuarekin fidelak izaki, inkognita, bide eta azpibide batzuk utzi dituzte zabalik.

